

ЗАТВЕРДЖЕНО

Розпорядження Державної комісії з
регулювання ринків фінансових
послуг України
від 26.06.2008 № 778

З В І Т

ПРО РОБОТУ

***ДЕРЖАВНОЇ КОМІСІЇ З РЕГУЛЮВАННЯ
РИНКІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ
за 2007 рік***

З М І С Т

Місце та роль Держфінпослуг у системі органів державної влади, головні завдання...	3
Кадрове забезпечення діяльності Держфінпослуг.....	5
Фінансове забезпечення діяльності Держфінпослуг та звіт про витрачання бюджетних коштів у 2007 році.....	6
Підсумки роботи Держфінпослуг за час існування (2003-2007 рр.).....	8
Реалізація державної політики у сфері регулювання ринків фінансових послуг України у 2007 році.....	10
Законопроектна та нормотворча діяльність Держфінпослуг.....	10
Робота Комісії як колегіального органу.....	18
Наглядова діяльність та діяльність у сфері фінансового моніторингу	19
Захист прав споживачів фінансових послуг.....	27
Діяльність територіальних управлінь.....	31
Інтеграція ринку фінансових послуг України в європейський та світовий ринки фінансових послуг.....	32
Міжнародне співробітництво у сфері регулювання та нагляду за діяльністю ринків фінансових послуг.....	34
Забезпечення прозорості та відкритості діяльності Держфінпослуг, залучення громадськості до управління державою.....	41
Цілі і пріоритети діяльності Держфінпослуг, завдання на 2008 рік.....	43
Підсумки діяльності ринків небанківських фінансових послуг України у 2007 році...45	45
Ринок страхових послуг.....	46
Ринок кредитних спілок.....	56
Фінансові компанії та ломбарди.....	62
Ринок послуг з недержавного пенсійного забезпечення.....	77
Додатки до звіту.....	86

Склад
Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України
(колегіального органу) в 2007 році

Голова Комісії
АЛЬОШИН В.Б.

Перший заступник Голови
ЛИТВИН А.В.

Заступник Голови
ЛЕВЧЕНКО В.П.

Заступник Голови
ГРИГОРЕНКО Є.М.

Член Комісії – директор
департаменту нагляду за
кредитними установами
ОЛЕНЧИК А.Я.

Член Комісії - директор
департаменту нагляду за
фінансовими компаніями
ОТЧЕНАШ К.Г.

Член Комісії - директор
департаменту страхового
нагляду
КОЛОМІЄЦЬ В.Л.

Член Комісії – директор
департаменту нагляду за
недержавними пенсійними
фондами
БАХМАЧ А.О.

Член Комісії - директор
департаменту державного
регулювання і розвитку
ринків фінансових послуг
ПРИЯНЧУК І.В.

Місце та роль Держфінпослуг у системі органів державної влади, головні завдання

Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України відповідно до Закону України „Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг”, указів Президента України від 11.12.02 № 1153 „Про Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України” та від 04.04.03 № 292 „Про затвердження Положення про Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України” є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, уповноваженим здійснювати державне регулювання і нагляд за діяльністю ринків фінансових послуг.

Згідно з Конституцією України та Законом України „Про Кабінет Міністрів України” діяльність Держфінпослуг спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України та, відповідно, Держфінпослуг є органом виконавчої влади, відповідальним перед Кабінетом Міністрів України, підзвітним та підконтрольним йому.

Завдання Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України:

- проведення єдиної та ефективної державної політики у сфері фінансових послуг;
- захист інтересів споживачів фінансових послуг;
- створення сприятливих умов для розвитку та функціонування ринків фінансових послуг;
- забезпечення рівних можливостей для доступу до ринків фінансових послуг та захисту прав їх учасників;
- додержання учасниками ринків фінансових послуг вимог законодавства;
- запобігання монополізації та створення умов для розвитку добросовісної конкуренції на ринках фінансових послуг;
- контроль за прозорістю та відкритістю ринків фінансових послуг;
- сприяння інтеграції в європейський та світовий ринки фінансових послуг.

Відповідно до повноважень та в межах компетенції, визначених законом, Держфінпослуг розробляє та затверджує нормативно-правові акти, обов'язкові для виконання центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, учасниками ринків фінансових послуг та їх об'єднаннями; здійснює нагляд за діяльністю фінансових установ та інших юридичних осіб, що мають право надавати окремі фінансові послуги.

Пріоритетами діяльності Держфінпослуг у розвитку небанківського фінансового сектору в 2007 році було визначено:

- реалізацію положень Концепції розвитку страхового ринку до 2010 року, Стратегії розвитку пенсійної системи, Концепції розвитку системи кредитної кооперації;
- удосконалення системи правового забезпечення розвитку ринків фінансових послуг;
- подальше формування системи недержавного пенсійного забезпечення та посилення ефективного нагляду за нею;
- подальше сприяння участі фінансових установ у системі іпотечного кредитування;
- підготовку до вступу до СОТ.

Кадрове забезпечення діяльності Держфінпослуг

Штатна чисельність працівників Держфінпослуг складає **290 осіб**. Кадрова укомплектованість на кінець 2007 року - 271 особа.

Всі державні службовці Держфінпослуг мають вищу освіту. 56 осіб мають дві вищих освіти (з них 25 – за напрямом «державне управління»), 6 осіб мають науковий ступінь кандидата наук.

Напрямок освіти	Кількість працівників, осіб	% від загальної чисельності працюючих
Економіко-фінансова освіта	161	56,1
Юридична	62	21,6
Гуманітарна	14	4,8
Технічна	25	8,7
Інформаційні технології	25	8,7

Пріоритетним питанням у кадровій політиці Держфінпослуг протягом 2007 року було навчання державних службовців з метою підвищення їх кваліфікації, розширення та поглиблення отриманих знань. За звітний період 132 спеціалісти були залучені до навчання на семінарах, конференціях, курсах, професійних програмах, в тому числі 20 осіб – в рамках проектів міжнародної технічної допомоги. На ці цілі у 2007 році було виділено 19,2 тис. грн. з бюджету Держфінпослуг, допомогу в організації навчання також здійснювали організацій-донори в рамках реалізації проектів технічної допомоги.

Програми підвищення кваліфікації передбачали такі напрямки:

- функціонування ринків фінансових послуг та окремих видів фінансових установ;
- питання європейської та євроатлантичної інтеграції;
- підвищення кваліфікації працівників юридичних служб;
- забезпечення функціонування системи управління якістю за вимогами стандартів ISO 9000-2000;
- правові та практичні аспекти державних закупівель в Україні.

В Держфінпослуг велика увага приділяється конкурсному відбору кадрів. Інформація про чергове проведення кадрового конкурсу оприлюднюється на офіційному сайті Держфінпослуг (www.dfp.gov.ua). Протягом 2007 року було проведено 5 конкурсів на заміщення вакантних посад, в яких прийняв участь 181 претендент.

Рівень конкуренції на конкурсі склав 2-3 особи на 1 посаду. Серед кандидатів на вакантні посади переважала молодь з досвідом роботи в державних та приватних структурах, проте були кандидати безпосередньо одразу після закінчення вищих навчальних закладів. В цьому плані Держфінпослуг активно співпрацює з кращими національними університетами, приймає студентів випускних курсів для проходження практики і стажування, провідні фахівці Держфінпослуг здійснюють методичну допомогу при підготовці магістерських робіт студентів-випускників.

Фінансове забезпечення діяльності Держфінпослуг та звіт про витрачання бюджетних коштів у 2007 році

Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг у 2007 році фінансувалась із загального фонду Державного бюджету України.

Фінансування витрат на утримання територіальних управлінь здійснювалось в межах асигнувань, виділених комісії згідно із затвердженим кошторисом.

При роботі з бюджетними коштами дотримувались вимоги щодо цільового, ефективного та раціонального їх використання. На 2007 рік Держфінпослуг були затверджені видатки в сумі 17721,6 тис.грн., що на 12% більше, ніж у 2006 році (рис.1).

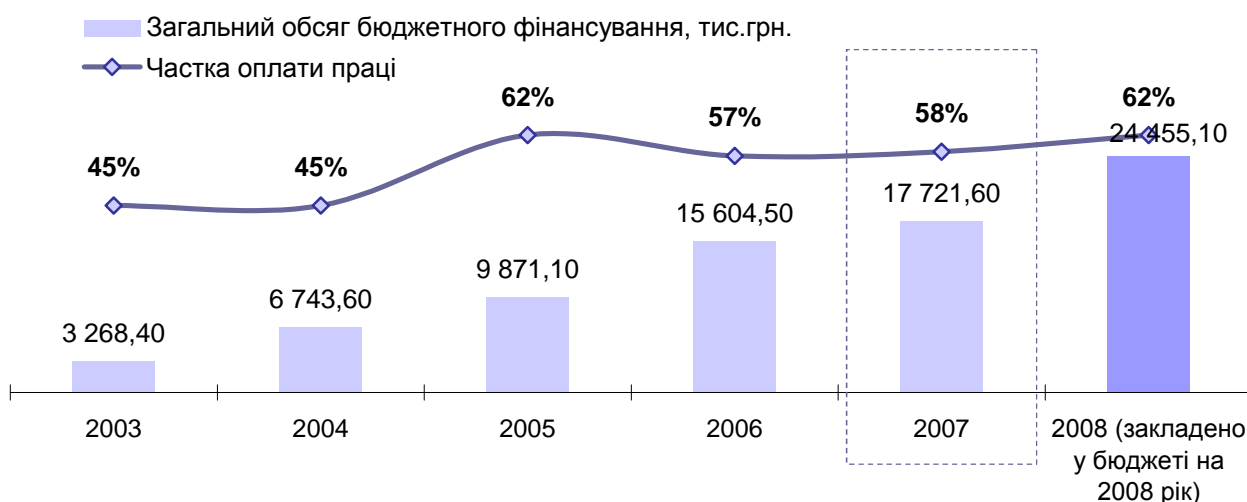

Рис.1. Видатки Державного бюджету України на фінансування діяльності Держфінпослуг.

Затверджений кошторис (план) на 2007 рік та фактичні касові видатки за рік (факт) у розрізі статей були такими (тис.грн.):

	План	Факт
Заробітна плата	10 289,3	10 289,2
Нарахування на заробітну плату	3 674,8	3 624,6
Предмети, матеріали, обладнання та інвентар	292,8	288,3
М'який інвентар та обмундирування	13,0	12,2
Оплата транспортних послуг та утримання транспортних засобів	141,1	122,6
Оренда та експлуатаційні послуги	12,0	6,3
Поточний ремонт обладнання, інвентарю та будівель; технічне обслуговування обладнання	113,6	107,6
Послуги зв'язку	325,8	262,4
Оплата інших послуг та інші видатки	358,6	336,3
Видатки на відрядження	326,6	307,4
Оплата теплопостачання	190,0	117,4
Оплата водопостачання та водовідведення	24,0	10,2
Оплата електроенергії	170,0	139,7
Оплата природного газу	12,0	6,2
Оплата інших комунальних послуг	431,0	427,1
Дослідження і розробки, державні програми	40,0	19,2
Поточні трансферти	139,0	83,2
Придбання обладнання і предметів довгострокового користування	505,0	500,3
Придбання землі і нематеріальних активів	663,0	488,7
ВСЬОГО	17 721,6	17 148,9

Порівняно з попереднім роком були збільшені видатки на оплату праці, що дозволило підвищити середню заробітну плату працівників Держфінпослуг на 14%. На відрядження з метою проведення перевірок фінансових установ в 2007 році використано 307,4 тис.грн.

З метою підвищення ефективності державного регулювання ринків фінансових послуг у 2007 році на базі інструментального комплексу для створення та експлуатації інформаційних систем Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України проведено розробку програмного забезпечення «Формування, прийом та обробка звітних даних кредитних установ», на що витрачено 115,0 тис.грн.

Для забезпечення інформаційно-аналітичної підтримки регулювання і нагляду за суб'єктами недержавного пенсійного забезпечення проведено розробку програмного забезпечення «Аналітична підсистема звітності недержавних пенсійних установ», на що витрачено 85,0 тис.грн.

З метою оперативності обробки інформації, створення якісної корпоративної системи електронного діловодства та документообігу, захисту інформації від несанкціонованого доступу, антивірусного захисту файлових серверів, антивірусного захисту Internet-каналу було придбано ліцензійне програмне забезпечення на суму 288,7 тис.грн.

Загалом тендерним комітетом Держфінпослуг у 2007 році було проведено 21 тендер на закупівлю товарів та послуг на загальну суму 1352,7 тис.грн.

Закупівля всіх послуг, робіт та товарів, що підпадають під дію Закону України "Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти", відбувалась за рішенням тендерного комітету із застосуванням процедур закупівель відповідно до діючого законодавства.

Разом з тим, з 10.03.07 та 01.09.07 набрали чинності зміни внесені Законом України „Про внесення змін до Закону України "Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти" та інших законодавчих актів України” від 01.12.06 № 424-V, що передбачають, зокрема, значне збільшення обсягів роботи та документообігу, що повинні виконуватися замовниками торгів та їхніми тендерними комітетами та посилення відповідальності контролю за дотриманням вимог законодавства при проведенні державних закупівель.

Таким чином, через складність тендерних процедур, у 2007 році було відмінено п'ять тендерів на закупівлю товарів та послуг через відсутність тендерної пропозиції. Тривалість таких ускладнень негативно позначилось на матеріально-технічній базі та роботі Держфінпослуг в цілому.

Проте фінансування Держфінпослуг все ще є недостатнім і не відповідає загальноприйнятим у розвинених країнах нормам. Впровадження міжнародної практики фінансування уповноваженого органу у сфері регулювання ринків фінансових послуг за рахунок відрахування грошових коштів фінансовими установами є перспективним і обґрунтованим заходом, який би дозволив створити умови для залучення до уповноваженого органу досвідчених висококваліфікованих працівників, здатних забезпечувати державне регулювання ринків фінансових послуг на належному рівні, та забезпечити ефективну роботу регулятора, спрямовану на підвищення стабільності і надійності ринку фінансових послуг.

Підсумки роботи Держфінпослуг за час існування (2003-2007 рр.):

- ініційовано розробку і прийняття низки законопроектів, указів Президента України та постанов Кабінету Міністрів України з метою оптимізації законодавства, що визначають правовий режим функціонування ринків фінансових послуг України;
- сформовано підзаконну нормативну базу у сфері регулювання діяльності ринків фінансових послуг (як рамкових (загальних), так і спеціальних (в розрізі окремих видів фінансових установ) нормативно-правових актів);
- впроваджено Державний реєстр фінансових установ та забезпечено його формування по видах фінансових установ;
- впроваджено Перелік юридичних осіб, які мають право надавати фінансові послуги і перебувають на обліку в Держфінпослуг;
- запроваджено ліцензування діяльності з надання фінансових послуг;
- відпрацьовано практику безвиїзного та виїзного нагляду і правозастосування з метою контролю за дотриманням законодавства у сфері фінансових послуг та по боротьбі з відмиванням "брудних" грошей;
- впроваджено практику оперативного та дієвого реагування на факти порушень прав споживачів фінансових послуг, насамперед громадян;
- закладено основи пруденційного нагляду за діяльністю фінансових установ на основі спеціально запровадженої з цією метою звітності;
- запроваджено комплекс заходів з протидії відмиванню „брудних грошей” та фінансуванню тероризму через небанківський фінансовий сектор відповідно до рекомендацій FATF;
- створено нормативну базу у сфері фінансових послуг щодо вступу України до СОТ, розроблено підзаконні акти, спрямовані на забезпечення взятих Україною зобов’язань щодо регулювання ринків фінансових послуг, приведення діяльності Держфінпослуг у відповідність із міжнародними принципами нагляду;
- відпрацьовано тактику поведінки Держфінпослуг як фінансового регулятора в умовах системних фінансових криз та інших нестандартних ситуацій, що суттєво впливають на стабільність і прогнозованість діяльності ринків фінансових послуг;
- закладено основи для моніторингу руху капіталу по Україні та за її межі через ринки фінансових послуг, що входять до регуляторної юрисдикції Держфінпослуг;
- впроваджено реєстр аудиторів, які можуть проводити аудиторські перевірки фінансових установ;
- встановлено професійні вимоги для керівників та головних бухгалтерів фінансових установ, укладено договори про співробітництво з навчальними

зкладами щодо здійснення навчання, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників фінансових установ, впроваджено ряд обов'язкових навчальних програм для керівників окремих видів фінансових установ;

- започатковано системний аналіз та вироблення концептуальних засад і стратегічних пріоритетів подальшого розвитку ринків фінансових послуг, а також інституційного розвитку Держфінпослуг з врахуванням найкращої міжнародної практики та загальноприйнятих стандартів;

- налагоджено ділові стосунки та систематичну співпрацю зі Світовим банком, іншими міжнародними фінансовими організаціями та агентствами технічної допомоги;

- укладено Меморандум про взаємодію в процесі регулювання відповідних ринків фінансових послуг та Угоди про обмін інформацією з Національним банком України та Державною комісією з цінних паперів і фондового ринку;

- з метою забезпечення прозорості і відкритості діяльності Держфінпослуг налагоджене постійне співробітництво із засобами масової інформації та робота офіційного сайту комісії;

- розпочато активну просвітницьку роботу з метою висвітлення завдань та пріоритетів діяльності Держфінпослуг через засоби масової інформації, участь у конференціях, семінарах, круглих столах.

Реалізація державної політики у сфері регулювання ринків фінансових послуг України у 2007 році

Законопроектна та нормотворча діяльність Держфінпослуг

Протягом року фахівцями Держфінпослуг було підготовлено та узгоджено із заінтересованими органами 5 проектів законів України. За поданням Комісії Кабінетом Міністрів України прийнято 2 постанови, головним розробником яких є Держфінпослуг.

Розроблені законопроекти стосуються регулювання діяльності окремих видів фінансових установ.

З метою створення державної системи регулювання правовідносин у сфері ломбардної діяльності та необхідних правових механізмів реалізації ломбардами визначених для них функцій, сприяння розвитку діяльності ломбардів, підвищення прозорості операцій, що здійснюються ломбардами, посилення контролю за їхньою діяльністю та забезпечення захисту прав споживачів ломбардних послуг розроблено проект Закону України **“Про ломбарди і ломбардну діяльність”**.

На сьогодні діяльність ломбардів регулюється значною кількістю нормативно-правових актів, які через недостатню правову визначеність та недосконалість окремих норм негативно впливають на розвиток ломбардної діяльності в Україні. Крім того, врегулювання порядку створення та діяльності ломбардів лише на підзаконному рівні не вирішує всіх проблем та питань, які виникають або можуть виникнути у процесі створення та діяльності ломбардів.

Реалізація державної політики у сфері регулювання ринків небанківських фінансових послуг України у 2007 році: проектом Закону України “Про ломбарди і ломбардну діяльність” пропонується комплексно врегулювати питання створення, діяльності ломбардів, а також удосконалити правове забезпечення діяльності і розвитку ломбардів в Україні, створення належного конкурентного середовища на ринку ломбардних послуг та забезпечення захисту інтересів споживачів цих послуг.

Відповідно до орієнтовного плану законопроектної роботи Кабінету Міністрів України на 2007 рік розроблено проект Закону України **„Про внесення змін і доповнень до деяких законів України” (щодо факторингу)**.

Прийняття зазначеного закону дозволить усунути суперечності щодо регулювання діяльності з надання банківськими та фінансовими установами послуг з факторингу, узгодити положення Конвенції УНІДРУА про міжнародний факторинг з відповідними нормами законодавства щодо факторингу, що були прийняті раніше.

На виконання прийнятих Україною зобов'язань перед Світовою організацією торгівлі щодо можливості здійснення страхової діяльності страховиками-нерезидентами на території України як безпосередньо, так і через посередників як однієї з умов вступу України до Світової організації торгівлі розроблено **проект Закону України „Про внесення змін до Закону України від 16.11.06 № 357-V „Про**

внесення змін до Закону України „Про страхування”, який був прийнятий Верховною Радою України 31.05.2007 за № 1110-V .

На виконання Заходів щодо детінізації національної економіки на 2006 - 2007 роки, затверджених розпорядженням КМУ від 23.08.05 № 367-р, розроблено *проект Закону України „Про внесення змін до деяких законів України”* щодо визначення органу державного регулювання діяльності фінансових установ та юридичних осіб, які за своїм правовим статусом не є фінансовими установами (операторів поштового зв'язку), із здійснення переказу коштів для забезпечення захисту прав споживачів фінансових послуг.

З метою реалізації Концепції розвитку системи кредитної кооперації, схваленої розпорядженням КМУ від 07.06.06 № 321-р, розроблено *проект Закону України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів з питань діяльності системи кредитної кооперації”*.

В основу законопроекту покладено концептуальну ідею узгодження між собою норм Цивільного та Господарського кодексів України, Законів України „Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг”, „Про кредитні спілки”, „Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців” та „Про організацію формування та обігу кредитних історій” для забезпечення гармонізації законодавства, запровадження єдиних термінів та понять, підвищення якості державного регулювання кредитних спілок.

Протягом 2007 року Держфінпослуг було прийнято ряд нормативних актів, які мають обов'язковий характер для всіх фінансових установ.

Зокрема, розпорядженням Держфінпослуг від 16.01.07 № 6640 „Про внесення змін до Положення про Державний реєстр фінансових установ” врегульовані питання реєстрації фінансових установ та аудиторів.

Розпорядження Держфінпослуг від 08.05.07 № 7271 „Про внесення змін до Професійних вимог до керівників та головних бухгалтерів фінансових установ” встановлює перехідний період для отримання вищої освіти керівниками фінансових установ. Встановлюючи зміни до Професійних вимог до керівників та головних бухгалтерів фінансових установ, Держфінпослуг має на меті впорядкувати ці вимоги відповідно до ринкових умов.

Оскільки одним із завдань Держфінпослуг є здійснення фінансового моніторингу в сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму, розпорядженням від 10.05.07 № 7288 затверджено зміни до Положення про здійснення фінансового моніторингу фінансовими установами, які мають на меті вдосконалити внутрішні процедури суб'єкта первинного фінансового моніторингу стосовно порядку реєстрації операцій, що підлягають фінансовому моніторингу; надання суб'єктами первинного фінансового моніторингу інформації Держфінмоніторингу України про фінансові операції, що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу, та розробки програм здійснення фінансового моніторингу. Крім того, встановлений більш чіткий механізм виконання норм Закону України „Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом” відокремленими підрозділами суб'єктів первинного фінансового моніторингу – фінансових установ.

З метою посилення захисту майнових прав та інтересів споживачів фінансових послуг, що надаються кредитними установами, Держфінпослуг розпорядженням від 19.02.07 № 6832 затвердила Порядок складання та подання звітності кредитними установами до Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України.

З прийняттям цього нормативно-правового акта встановлено порядок складання та подання звітності кредитними установами, в тому числі фінансовими установами – юридичними особами публічного права, що надасть Держфінпослуг можливість здійснювати нагляд за діяльністю таких фінансових установ, визначати ризики їх діяльності, аналізувати дотримання кредитною установою нормативів, що обмежують ризики за операціями з фінансовими активами, та виявляти інші ризики, притаманні діяльності кредитних установ, перевіряти дотримання кредитними установами вимог законодавства.

Нормативне забезпечення діяльності страхового ринку здійснювалось шляхом розробки зазначених вище законопроектів, постанов Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів щодо забезпечення страхової діяльності страховиків-нерезидентів в Україні, впровадження обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів та внесення змін до чинних нормативно-правових актів, спрямованих на покращення регулювання діяльності страховиків.

З метою реалізації однієї з умов здійснення страхової діяльності страховиків-нерезидентів на території України та на виконання прийнятих Україною зобов'язань перед Світовою організацією торгівлі щодо допуску на страховий ринок страховиків-нерезидентів прийнято такі розпорядження:

від 28.08.07 № 7924 „Про затвердження Вимог до рейтингу фінансової надійності (стійкості) страховика-нерезидента, який має право здійснювати страхову діяльність в Україні”;

від 25.10.07 № 8170 „Про затвердження Порядку та вимог щодо здійснення посередницької діяльності на території України з укладання договорів страхування зі страховиками-нерезидентами”;

від 01.11.07 № 8197 „Про затвердження Вимог до порядку укладання договорів із страховиками-нерезидентами”.

Прийняття цих регуляторних актів забезпечить нормативно-правове врегулювання питань, пов'язаних з діяльністю страховиків-нерезидентів на території України після вступу України до Світової організації торгівлі.

Важливим напрямком роботи у 2007 році залишилось **забезпечення впровадження обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.**

Для уникнення правових колізій у процесі регулювання страхового ринку, забезпечення виконання страховиками зобов'язань за укладеними ними договорами міжнародного обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, захисту майнових прав та інтересів споживачів страхових послуг – страхувальників, підвищення довіри населення до страхового ринку України Держфінпослуг розроблено зміни у додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 06.01.05 № 5, які **постановою Кабінету Міністрів України від 30.08.07 №**

1084 „Про внесення зміни у додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 06.01.2005 № 5” були затверджені.

З метою встановлення на законодавчому рівні на період до прийняття закону щодо заміни обов'язкового державного страхування окремих категорій працівників на безпосереднє здійснення компенсаційних виплат потерпілим механізмом видачі ліцензії на здійснення видів обов'язкового державного страхування окремих категорій працівників, які не передбачені статтею 7 Закону України „Про страхування”, але здійснення яких передбачене законами України та відповідними постановами КМУ Держфінпослуг розроблено **постанову КМУ від 28.11.07 № 1372 „Питання проведення обов'язкового державного страхування за деякими видами”**.

На виконання вимог Закону України „Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів” Держфінпослуг було прийнято ряд розпоряджень, а саме від 05.04.07 № 7114, від 19.06.07 № 7495, щодо визначення умов укладання внутрішніх та міжнародних договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності в пунктах пропуску через державний кордон України, впорядкування діяльності страховиків, які здійснюють обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів у частині укладання договорів у пунктах пропуску через державний кордон України та затвердження зразка і технічного опису, порядку заповнення і використання спеціального знака, що видається страхувальнику при укладенні договору обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.

З метою підвищення рівня фінансової надійності страхових компаній з врахуванням змін у чинному законодавстві та практики страхового ринку протягом 2007 року внесено зміни до Правил формування, обліку та розміщення страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя, та до Правил розміщення страхових резервів із страхування життя.

Відповідно до статті 53 Закону України „Про недержавне пенсійне забезпечення” страхові організації, які надають послуги з недержавного пенсійного забезпечення, інформують громадськість про здійснювану ними діяльність з недержавного пенсійного забезпечення шляхом оприлюднення відповідної інформації. Вимоги до складу інформації, яка підлягає оприлюдненню, та періодичність її оприлюднення встановлює Держфінпослуг. На виконання цієї норми Держфінпослуг прийнято розпорядження від 15.02.07 №6817 „Про затвердження Положення про оприлюднення страховиками інформації щодо договорів страхування, укладених у системі недержавного пенсійного забезпечення”.

З метою встановлення порядку підтвердження перестраховими брокерами здійснення за їхньою участю перестраховання в перестраховика-нерезидента, рейтинг фінансової надійності (стійкості) якого відповідає встановленим вимогам, Держфінпослуг прийнято відповідне розпорядження від 01.02.07 № 6763.

З метою виконання заходів із запровадження ступінчастої диференціації регуляторних вимог до **кредитних спілок**, а також забезпечення стабільної діяльності кредитних спілок та захисту прав споживачів, запобігання можливим

втратам капіталу через ризики, що притаманні діяльності кредитних спілок, Держфінпослуг прийнято розпорядження від 01.03.07 № 6882 "Про затвердження Змін до Положення про фінансові нормативи діяльності кредитних спілок та об'єднаних кредитних спілок".

Узагальнюючи практику діяльності кредитних спілок протягом 2006-2007 років та формуючи єдиний підхід в регулюванні правовідносин, пов'язаних із провадженням діяльності з надання ними фінансових послуг, Держфінпослуг прийняла розпорядження від 27.02.07 № 6868 та від 14.08.2007 № 7817, що стосуються встановлення заходів із запровадження ступінчастої диференціації регуляторних вимог до кредитних спілок для забезпечення їх стабільної діяльності та захисту прав споживачів, а також запобігання можливим втратам капіталу через ризики, що притаманні діяльності кредитних спілок.

З метою удосконалення нормативного забезпечення діяльності **фінансових компаній** у 2007 році прийнято такі розпорядження.

На виконання вимог Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України" від 15.12.05 № 3201-IV та з метою приведення у відповідність до внесених цим законом змін до Законів України "Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю" та "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг" прийнято розпорядження 19.06.07 № 7494 про внесення змін до Ліцензійних умов провадження діяльності із залучення коштів фізичних осіб - установників управління майном для фінансування об'єктів будівництва та/або здійснення операцій з нерухомістю. Це розпорядження дозволить підвищити контроль за діяльністю фінансових компаній – управителів ФФБ та ФОН.

Окрім того, були вдосконалені підходи до подання звітності фінансових компаній, довірчих товариств та лізингодавців.

З метою встановлення обґрунтованого розміру плати за видачу ліцензії на здійснення діяльності з надання фінансових кредитів за рахунок залучених коштів – **ломбардами** з урахуванням специфіки їх створення та діяльності Держфінпослуг прийнято розпорядження від 23.01.07 № 6708.

У ході впровадження пенсійної реформи та вдосконалення державного регулювання діяльності **установ недержавного пенсійного забезпечення**, а також посилення захисту майнових прав та інтересів учасників недержавних пенсійних фондів прийнято розпорядження від 27.02.07 № 6869 "Про внесення змін до Положення про подання адміністратором недержавного пенсійного фонду звітності з недержавного пенсійного забезпечення". Цей нормативно-правовий акт має на меті встановлення єдиного підходу до розрахунку чистої вартості одиниці пенсійних внесків адміністраторами, що дозволить покращити контроль у сфері недержавного пенсійного забезпечення.

З метою впорядкування процедури передачі системи персоніфікованого обліку учасників недержавних пенсійних фондів прийнято розпорядження від 18.01.07 № 6662 „Про затвердження Вимог до формату передачі даних системи персоніфікованого обліку учасників недержавних пенсійних фондів”. Затверджені Вимоги визначають формати експорту (імпорту) системи персоніфікованого

обліку, структуру такого формату, впорядковують та встановлюють єдині формати передачі даних системи персоніфікованого обліку учасників пенсійного фонду, що сприятиме належному виконанню адміністраторами недержавних пенсійних фондів покладених на них функцій при передачі даних щодо учасників пенсійного фонду.

Протягом 2007 року Держфінпослуг було розроблено і затверджено ряд нормативно-правових актів з регулювання діяльності адміністраторів недержавних пенсійних фондів, спрямованих на створення умов для делегування окремих повноважень саморегульвній організації адміністраторів недержавних пенсійних фондів.

Питання створення саморегульвної організації адміністраторів недержавних пенсійних фондів є надзвичайно актуальним, оскільки система недержавного пенсійного забезпечення в Україні тільки почала створюватися і для ефективного її функціонування необхідне впровадження єдиних правил поведінки для фінансових установ – надавачів послуг у цій сфері. З іншого боку, для Держфінпослуг як для регулятора системи недержавного пенсійного забезпечення створення саморегульвної організації адміністраторів НПФ є важливим для аналізу впровадження розробленої нормативно-правової бази, моніторингу статистичної інформації щодо діяльності суб'єктів системи недержавного пенсійного забезпечення тощо. Саморегульвна організація адміністраторів НПФ повинна стати своєрідною ланкою зв'язку між регулятором та ринком, яка дозволить своєчасно реагувати на проблемні питання, що виникають у процесі функціонування системи недержавного пенсійного забезпечення, а також вживати своєчасних заходів щодо запобігання таким проблемам.

З врахуванням цього, відповідно до вимог статті 16 Закону України „Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” та статті 33 Закону України „Про недержавне пенсійне забезпечення” прийнято розпорядження Держфінпослуг від 12.04.07 № 7153 „Про затвердження Положення про делегування саморегульвній організації адміністраторів недержавних пенсійних фондів окремих повноважень”.

Прийняте Положення запроваджує процедуру, що забезпечить:

- встановлення умов делегування саморегульвній організації адміністраторів НПФ окремих повноважень, зокрема визначення її прав та обов'язків;
- врегулювання порядку прийняття рішення Держфінпослуг щодо делегування саморегульвній організації адміністраторів НПФ відповідних повноважень;
- врегулювання порядку взаємодії Держфінпослуг та саморегульвної організації адміністраторів НПФ;
- ефективний нагляд з боку Держфінпослуг за діяльністю саморегульвної організації адміністраторів НПФ щодо виконання делегованих їй повноважень;
- підвищення якості надання адміністраторами НПФ послуг з адміністрування, а отже, й підвищення ефективності функціонування системи недержавного пенсійного забезпечення в цілому.

З метою надання *методичної допомоги учасникам ринків фінансових послуг* в організації їх діяльності відповідно до чинного законодавства

підготовлено і **затверджено ряд документів:**

розпорядженням від 06.02.07 № 6776 затверджено Методичні рекомендації щодо скликання та проведення загальних зборів членів кредитної спілки з метою забезпечення єдиного методологічного підходу до скликання та проведення загальних зборів членів кредитної спілки;

розпорядженням 19.07.07 № 7668 затверджено зміни до Методичних рекомендацій щодо складання адміністратором недержавного пенсійного фонду звітності з недержавного пенсійного забезпечення з метою впорядкування процесу складання звітності з недержавного пенсійного забезпечення, яка подається адміністратором недержавного пенсійного фонду відповідно до Положення про подання адміністратором недержавного пенсійного фонду звітності з недержавного пенсійного забезпечення, затвердженого розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 22.06.04 № 1100;

розпорядженням від 13.09.07 № 8000 затверджено Методичні рекомендації щодо розкриття інформації про діяльність страховиків з метою підвищення прозорості діяльності страховиків та посилення довіри споживачів страхових послуг до інформації, що надається страховиками;

розпорядженням від 23.10.07 № 8160 затверджено Рекомендації страховикам щодо розкриття інформації про представлення коштів страхових резервів з метою здійснення ефективного нагляду за розміщенням коштів страхових резервів відповідно до вимог чинного законодавства;

розпорядженням від 04.09.07 № 7962 затверджено структури файлів, формату та опису полів електронної форми реєстраційних даних фінансових компаній управителів щодо повідомлення Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України про створення ФФБ та/або ФОН;

розпорядженням від 12.07.07 № 7623 затверджено вимоги до формату електронної форми даних, що подаються об'єднаннями фінансових установ для внесення інформації до реєстру саморегульованих організацій фінансових установ;

розпорядженням від 02.08.07 № 7769 затверджено структуру файлів, формату та опису полів електронної форми даних, що подаються юридичними особами - суб'єктами господарювання до Держфінпослуг для внесення інформації до Державного реєстру фінансових установ

З метою реалізації єдиного підходу в складанні та поданні електронних форм даних фінансовими установами розпорядженням Держфінпослуг від 27.12.2007 № 8478 оприлюднено інформаційний лист до керівників фінансових установ.

Розпорядження від 27.02.07 № 6869 “Про внесення змін до Положення про подання адміністратором недержавного пенсійного фонду звітності з недержавного пенсійного забезпечення” внесено зміни до форм звітності з недержавного пенсійного забезпечення.

Проблеми, які не вдалося вирішити, або ті, що виникли у звітному періоді

Проблемою, що виникла у 2007 році при здійсненні наглядової діяльності за страховим ринком, стало скасування за рішенням Вищого адміністративного суду України від 09.10.07 деяких пунктів Правил формування, обліку та розміщення страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя, затверджених розпорядженням Держфінпослуг від 17.12.04 № 3104. Виключені пункти встановлювали кількісні та якісні вимоги до активів, якими страховик може представляти кошти страхових резервів та до структури представлення коштів страхових резервів.

Наслідком відсутності норм, що встановлюють вимоги до якості та кількості дозволених категорій активів, може стати погіршення платоспроможності страхових компаній та невиконання зобов'язань перед страхувальниками.

У зв'язку з цим для вирішення питання регулювання розміщення коштів страхових резервів у безпечні, ліквідні, прибуткові та доходні категорії активів, а також з метою посилення вимог до достатності та ліквідності капіталу страховиків Держфінпослуг відповідно до затвердженого Плану роботи на 2008 рік планує розробити Положення про обов'язкові нормативи достатності капіталу страховиків та інші показники і вимоги, що обмежують ризики страховиків по операціях з фінансовими активами, яке встановлюватиме правила формування, обліку та розміщення страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя, які, зокрема, передбачатимуть показники і вимоги, що обмежують ризики по операціях з фінансовими активами.

Наразі Держфінпослуг проводиться робота щодо погодження законопроектів, розроблених та поданих до Верховної Ради України п'ятого скликання, але не прийнятих у першому читанні, та внесення їх на розгляд Кабінету Міністрів України:

- «Про внесення змін до Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» (щодо операцій з фінансових послуг та адміністрування придбання в групах);
- «Про довірче управління фінансовими активами»;
- «Про внесення змін до Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг»;
- «Про внесення змін до Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» щодо корпоративного управління та розкриття інформації»;
- «Про внесення змін до Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» щодо посилення відповідальності за правопорушення у сфері фінансових послуг»;
- «Про внесення змін до деяких законів України» щодо вдосконалення державного регулювання у сфері будівництва житла»;
- «Про внесення змін до Кримінального кодексу України»;
- «Про внесення зміни до статті 15 Закону України «Про страхування»»;
- «Про внесення змін до Закону України «Про страхування»»;
- «Про внесення змін до Закону України «Про страхування» (нова редакція).

Ці законопроекти не втратили своєї актуальності і мають бути подані на розгляд Кабінету Міністрів України та внесені до Верховної Ради України шостого скликання.

Робота Комісії як колегіального органу

Відповідно до закону Комісія колегіально приймає рішення з усіх основних питань, що віднесені до її компетенції, - від затвердження проектів регуляторних актів у сфері фінансових послуг, що розробляються структурними підрозділами Держфінпослуг, до схвалення рішень директорів департаментів з дозвільних процедур, тобто питань внесення до Державного реєстру фінансових установ, ліцензування та надання дозволів, та застосування таких заходів впливу, як усунення керівництва фінансової установи від управління нею і призначення тимчасової адміністрації.

Протягом 2007 року було проведено **95** засідань Комісії, на яких *розглянуто понад дві тисячі питань* і прийнято **1866** розпоряджень (на 495 більше, ніж у 2006 році).

За результатами розгляду затверджено або схвалено для подання Кабінету Міністрів України 44 проекти регуляторних актів, зокрема:

30 власних нормативно-правових актів Держфінпослуг, з яких **19** вносять зміни до вже діючих документів з метою врахування практичного досвіду роботи фінансових ринків, змін у чинному законодавстві, впровадження міжнародних стандартів регулювання та нагляду за діяльністю фінансових установ;

14 проектів законів України та актів Кабінету Міністрів України.

19 розпоряджень, які не є нормативно-правовими актами, прийнято з методологічних питань діяльності різних видів фінансових установ, удосконалення системи електронної звітності, дотримання законодавства по боротьбі з відмиванням „брудних” грошей.

1782 розпорядження (проти **1269** в попередньому році) стосувались питань ліцензування, внесення інформації про фінансові установи до Державного реєстру, взяття на облік юридичних осіб, які не є фінансовими установами, але мають право здійснювати діяльність з надання фінансових послуг; внесення до реєстру аудиторів, які можуть проводити аудит фінансових установ, та інших дозвільних процедур.

Протягом року фінансовим установам було видано **894** ліцензії на надання фінансових послуг (у 2006 році - **689**), **104** ліцензії анульовано, тимчасово зупинено дію **72** ліцензій.

Наглядова діяльність та діяльність у сфері фінансового моніторингу

Нагляд за діяльністю ринків небанківських фінансових послуг Держфінпослуг здійснює шляхом проведення виїзних інспекцій та безвиїзних перевірок фінансових установ.

Перевірки фінансових установ, що виконувалися згідно з планом на 2007 рік, мали, як правило, комплексний характер.

Позапланові перевірки проводились на вимогу правоохоронних органів, за результатами аналізу отриманої звітності, у зв'язку з надходженням скарг і звернень громадян та в інших випадках, передбачених законодавством.

У звітному періоді діяльність комісії в цьому напрямку значно активізувалася і була спрямована не лише на виявлення порушень, але й на надання всебічної допомоги у їх усуненні.

Всього протягом 2007 року працівниками Держфінпослуг було проведено **529 безвиїзних** та **1050 виїзних** перевірок фінансових установ, з них 780 планових та 270 позапланових перевірок.

У результаті перевірок виявлено **4658 порушень** законодавства та застосовано **2349 заходів впливу** шляхом накладення штрафів, видання приписів та прийняття розпоряджень щодо усунення порушень, тимчасового зупинення, анулювання виданих ліцензій та вжиття інших заходів відповідно до чинного законодавства (табл. 1).

Таблиця 1.

Узагальнена інформація щодо інспекційно-наглядової діяльності Держфінпослуг за видами фінансових установ у 2007 році

Учасники ринків фінансових послуг	Проведено безвиїзних перевірок	Проведено виїзних перевірок	Виявлено порушень	Застосовано заходів впливу
Страхові компанії	441	506	1527	997
Страхові брокери	38	9	26	33
Кредитні спілки	9	237	1778	806
Інші кредитні установи	0	0	0	0
Фінансові компанії	0	56	99	102
- в т.ч. фінансові компанії-управителі	0	42	70	73
Лізингодавці	0	53	56	56
Ломбарди	0	147	812	230
Довірчі товариства	0	0	0	0
НПФ	38	0	206	60
Адміністратори НПФ	3	42	154	65
Всього	529	1050	4658	2349

У страховому секторі за рік проведено **947 перевірок страхових компаній** (в т.ч. відокремлених структурних підрозділів страхових компаній) та страхових посередників. В тому числі **506 виїзних** та **441 безвиїзну** перевірку **страхових компаній**, а також **9 виїзних** та **38 безвиїзних** перевірок **страхових брокерів**.

За результатами проведених перевірок за порушення законодавства про страхову діяльність та законодавства про запобігання та протидію легалізації

(відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, до страхових компаній та страхових посередників у 2007 році було застосовано **997 заходів впливу**, зокрема:

- приписів про усунення порушення законодавства про страхову діяльність - **623**;
- розпоряджень про усунення порушень законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом - **39**;
- постанов про застосування штрафу - **79**;
- рішень про зупинення (анулювання) дії ліцензій на право здійснення страхової діяльності - **20**;
- рішень про виключення з Державного реєстру фінансових установ та анулювання свідоцтва про реєстрацію фінансової установи - **22**;
- рішення про закриття проваджень у справах - **214**.

У страхових брокерів було виявлено **26** порушень законодавства та застосовано **33 заходи впливу**.

До основних порушень, які були виявлені в ході проведених перевірок, відносяться:

- порушення статей 16,17,20,28,30,31 Закону України “Про страхування”;
- пункту 2 “Положення про порядок провадження діяльності страховими посередниками” затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18.12.1996 № 1523;
- статей 5 та 11 Закону України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом”;
- наказу Держфінмоніторингу від 24.04.2003 № 40 “Про затвердження Вимог до організації фінансового моніторингу суб’єктами первинного фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії запровадженню у легальний обіг доходів, одержаних злочинним шляхом”;
- розпорядження Держфінпослуг від 05.08.2003 № 25 “Про затвердження Положення про здійснення фінансового моніторингу фінансовими установами”.

Відповідно до постанови Правління Національного банку України “Про застосування іноземної валюти в страховій діяльності” від 11.04.2000 № 135 протягом 2007 року на погодження до Держфінпослуг **подано 3516 договорів перестрахування**. З них:

- погоджено – **3500** договорів;
- погоджено із зауваженнями – **16** договорів;
- видано довідок щодо договорів страхування життя, які використовувалися для розрахунку розміру резервів довгострокових зобов’язань для покриття відповідальності перед страхувальниками в іноземній валюті – **13** ;
- видано довідок щодо договорів страхування, укладених із страхувальниками-нерезидентами-юридичними особами – **25**.

З метою запровадження більш ефективних і сучасних підходів по нагляду за діяльністю страховиків Держфінпослуг розроблено і запроваджено методичку оцінки ризиків, пов’язаних із діяльністю страхових компаній (розпорядження від

17.03.05 №3755 “Про затвердження Рекомендацій щодо аналізу діяльності страховиків”).

На основі цих Рекомендацій за 2007 рік проаналізовані звітні дані **402 страхових компаній**, у тому числі **345** компаній, що займаються видами страхування іншими, ніж страхування життя, і **57** компаній із страхування життя, і проведено відповідне тестування страховиків.

Загальні результати тестувань наведені у таблиці 2 та на рис. 2,3.

Таблиця 2.

Узагальнені дані щодо динаміки розподілу страховиків за результатами тестування

Оцінки за результатами тестів раннього попередження	Компанії із загальних видів страхування				Компанії зі страхування життя			
	2004	9 міс. 2005	2006	2007	2004	9 міс. 2005	2006	2007
Оцінка „1” – “стійка”	50	36	30	48	12	11	3	8
Оцінка „2” – “задовільна”	221	256	239	235	28	34	38	37
Оцінка „3” – “гранична”	75	50	56	59	2	5	7	12
Оцінка „4” – “незадовільна”	3	2	2	3	0	0	0	0
Кількість компаній, що тестувалися[†]	349	344	327	345	42	50	48	57

За підсумками 2007 року з **43 компаній - лідерів** за надходженнями страхових премій з ризикових видів страхування (премії кожної не менше 100 млн. грн., а сумарні премії групи становлять 70,9% всіх премій на ринку) 1 одна компанія отримала „стійку” оцінку, 24 компанії отримали оцінку „задовільно”, 18 компаній оцінку - „гранично”. Незадовільну оцінку не отримала жодна із компаній - лідерів (табл. 3).

Таблиця 3.

Загальні результати аналізу фінансового стану компаній із страхування життя за результатами 2007 року

№ групи	Групи страховиків за обсягами валових страхових премій за 2007 р.	Кількість компаній у групі	Кількість компаній, які отримали загальну оцінку:				Обсяг валових премій групи, тис.грн.	Частка у валових преміях по ринку, %
			„1” – стійка	„2” – задовільна	„3” – гранична	„4” – незадовільна		
1	від 10 до 100 млн.грн	12	1	7	4	0	705 181,5	90,4%
2	від 1 до 10 млн.грн.	16	5	10	1	0	67 231,7	8,6%
3	до 1 млн.грн.	22	2	19	1	0	7 524,6	1,0%
4	компанії, що не діяли (премії 0 грн)	7	0	1	6	0	0	0,0%
Всього		57	8	37	12	0	779 937,8	100,0%

* Для аналізу використовувались дані страховиків, які працюють на ринку не менше 1 року та повністю надали звітні дані.

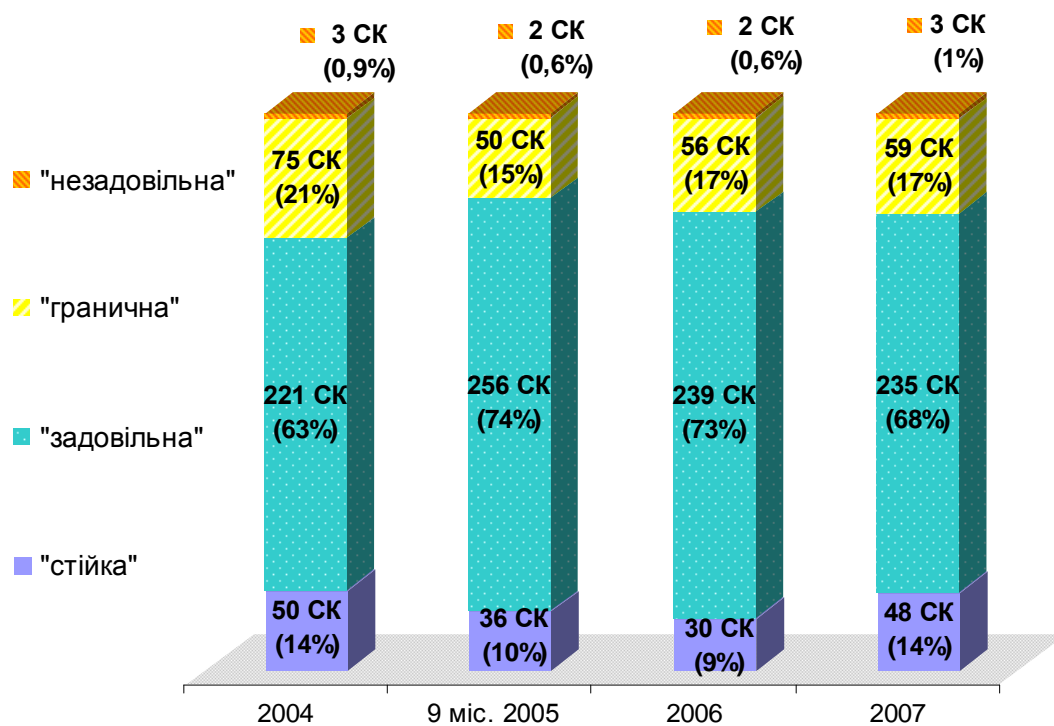

Рис.2. Розподіл компаній із видів страхування інших, ніж страхування життя за оцінками фінансового стану відповідно до Тестів раннього попередження

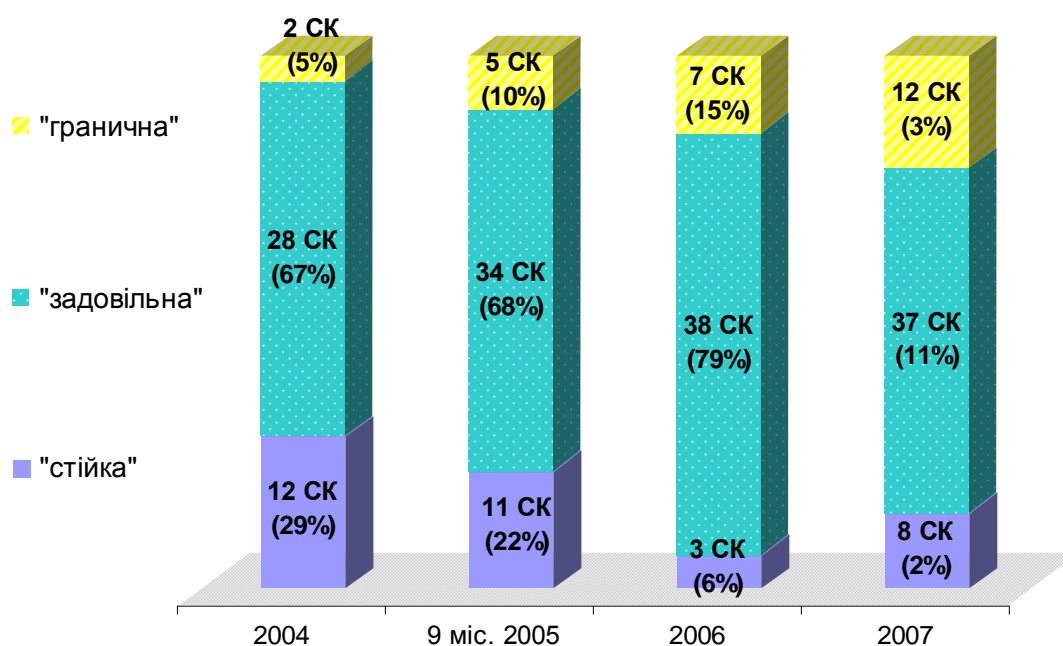

Рис.3. Розподіл компаній із страхування життя за оцінками фінансового стану відповідно до Тестів раннього попередження

Таблиця 4.

Загальні результати аналізу фінансового стану компаній з ризикових видів страхування за результатами 2007 року

№ групи	Групи страховиків за обсягами валових страхових премій за 2007 р.	Кількість компаній у групі	Кількість компаній, які отримали загальну оцінку:				Обсяг валових премій групи, тис.грн.	Частка у валових преміях по ринку, %
			„1” – стійка	„2” – задовільна	„3” – гранична	„4” – незадовільна		
1	більше 100 млн. грн.	43	1	24	18	0	11 299 586,0	70,9%
2	від 10 до 100 млн.грн	120	14	86	18	2	4 132 313,0	25,9%
3	від 1 до 10 млн.грн.	103	23	76	4	0	472 448,3	3,0%
4	до 1 млн.грн.	63	10	44	9	0	22 225,5	0,1%
5	компанії, що не діяли (премії 0 грн)	16	0	5	10	1	0,0	0,0%
Всього		345	48	235	59	3	15 926 572,8	100,0%

Протягом 2007 року здійснено **246 перевірок кредитних спілок та інших кредитних установ** (204 планових та 33 позапланових виїзних перевірок і 9 безвиїзних перевірок).

Аналіз порушень, встановлених за результатами перевірок, показав, що найпоширенішим порушенням, що допускаються кредитними спілками, є порушення правил надання фінансових послуг (**761 порушення**) через недотримання вимог внутрішніх положень. Разом з тим, деякі кредитні спілки у своїй діяльності не дотримуються якості системи управління та управлінського персоналу (**380 порушень**) та фінансових нормативів діяльності (**264 порушення**).

Крім того, поширеними порушеннями також є:

- невідповідність договору про фінансові послуги вимогам законодавства;
- надання послуг через відокремлений підрозділ, інформація про який не внесена до Державний реєстр фінансових установ та неподання у встановленому порядку інформації про відокремлений підрозділ до Держфінпослуг;
- порушення вимог нормативно-правових актів Держфінпослуг щодо подання звітних даних та фінансової звітності;
- невиконання своїх зобов'язань перед її членом в порядку, терміни та протягом строків згідно з укладеними договорами;
- невиконання кредитною спілкою зобов'язання подати до Держфінпослуг інформацію в обсягах та у строки, встановлені нормативно-правовими актами Держфінпослуг, в тому числі інформацію до Державного реєстру фінансових установ;
- порушення положень статутів кредитних спілок (щодо відсутності за місцезнаходженням, визначеним у статуті; щодо прийняття осіб до кредитної спілки; щодо надання фінансових послуг не члену кредитної спілки тощо).

За результатами розгляду справ про порушення кредитними установами вимог законодавства застосовано **615 заходів впливу** у вигляді розпоряджень про усунення порушень вимог законодавства про фінансові послуги, тимчасово **зупинено 47 та анульовано 50 ліцензій**.

Протягом 2007 року з питань дотримання вимог законодавства про запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, перевірена **171 кредитна спілка**. За порушення вимог законодавства до кредитних спілок застосовано **169 заходів впливу**, в тому числі **94 штрафи** за невиконання (неналежне виконання) вимог Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом».

В 2007 році було проведено **56 перевірок діяльності фінансових компаній**, з них 44 – планових, 12 – позапланових. Найпоширенішими порушеннями, що виявлені в ході перевірок фінансових компаній, є:

- порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) коштів, одержаних злочинним шляхом;
- несвоєчасне подання, неподання або подання недостовірної інформації та/або фінансової звітності до Держфінпослуг;
- порушення терміну письмового повідомлення про зміни інформації, що міститься в реєстраційній картці, поданій для внесення фінансових компаній до Державного реєстру фінансових компаній;
- не проходження керівником та/або головним бухгалтером підвищення кваліфікації за формою "спеціалізація" відповідно до програм, погоджених із Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України.

За результатами перевірок до фінансових компаній було застосовано такі **заходи впливу**:

- накладено **21 штраф** за порушення законодавства про фінансові послуги;
- накладено **18 штрафів** за порушення законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом;
- видано **58 розпоряджень** про усунення порушень, виявлених у ході перевірок;
- прийнято **3 рішення** про тимчасове зупинення дії ліцензії та **2 рішення** про анулювання дії ліцензії.

В 2007 році також проводились перевірки юридичних осіб – лізингодавців з питань дотримання законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом. Було проведено **перевірки 53 лізингових компаній** (з них 47 планових перевірок та 6 – позапланових) та застосовано заходи впливу:

- накладено **28 штрафів** за порушення законодавства з питань фінансового моніторингу;
- видано **28 розпоряджень** про усунення порушень, виявлених у ході перевірок.

Проведено також **147 перевірок ломбардів**, з яких 124 планові. З перевірених 147 ломбардів з різних підстав було виключено з Державного реєстру фінансових установ 5 ломбардів.

Найпоширенішими типовими порушеннями, що встановлені перевірками ломбардів, є:

- порушення законодавства про запобігання та протидію легалізації

(відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом (з перевірених 147 ломбардів, **порушення вимог законодавства про здійснення заходів по фінансовому моніторингу** встановлені у **64** ломбардів, за які на ломбарди накладено штраф);

- порушення законодавства про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг.

За порушення законодавства про фінансові послуги до **91** ломбардів застосовано захід **впливу у вигляді розпорядження** про усунення порушень, крім того, на **75** ломбардів **накладено штраф**.

Про відсутність 14 ломбардів за заявленим місцезнаходженням повідомлено Державну податкову адміністрацію України, Держкомпідприємство та Міністерство фінансів України.

За порушення ломбардами ліцензійних умов провадження діяльності з надання фінансових кредитів за рахунок залучених коштів були складені акти про порушення законодавства про фінансові послуги та направлено **29 постанов** про накладення штрафних санкцій.

Протягом 2007 року Держфінпослуг було проведено **83 перевірки** суб'єктів **недержавного пенсійного забезпечення** (недержавних пенсійних фондів (НПФ) та адміністраторів НПФ) на предмет дотримання ними вимог чинного законодавства у сфері недержавного пенсійного забезпечення та законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом, у тому числі:

21 комплексна перевірка діяльності адміністраторів недержавних пенсійних фондів;

2 комплексні перевірки діяльності недержавних пенсійних фондів, які були створені до набрання чинності Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення» та прийняли рішення про реорганізацію в пенсійні фонди, створені відповідно до Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення»;

10 перевірок питань додержання вимог Закону України „Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом” та інших нормативно-правових актів у сфері запобігання та протидії запровадженню в легальний обіг доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму;

41 безвізна позапланова тематична перевірка недержавних пенсійних фондів;

8 перевірок достовірності інформації, що міститься у документах, наданих суб'єктом нагляду для отримання ліцензії, при розгляді поданої ним заяви про видачу ліцензії;

1 позапланова тематична виїзна перевірка адміністратора недержавного пенсійного фонду.

За результатами проведених перевірок, а також за результатами розгляду документів Держфінпослуг застосовано **125 заходів впливу**, з яких **37** – у вигляді штрафів, **80** – у вигляді розпоряджень на усунення порушення.

Серед порушень, що були виявлені протягом 2005-2007 років у процесі перевірок діяльності фінансових установ у сфері недержавного пенсійного

забезпечення, типовими порушеннями є порушення вимог розділу 10 Положення про Державний реєстр фінансових установ, затвердженого розпорядженням Держфінпослуг, а саме неповідомлення або несвоєчасне повідомлення Держфінпослуг про виникнення змін та/або доповнень до документів, поданих для внесення до Державного реєстру фінансових установ та/або неповідомлення або несвоєчасне повідомлення Держфінпослуг про накладення санкцій іншими органами державної влади.

Типовим є також порушення вимог частини першої статті 48 Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення» щодо виключності напрямків використання пенсійних активів, а саме: встановлення у договорах про адміністрування, про управління активами недержавних пенсійних фондів і про надання послуг зберігача сплати пені пенсійним фондом за невиконання або неналежне виконання зобов'язань за відповідним договором.

Крім того, поширеним є порушення вимог частини третьої статті 42 Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення» щодо вимоги відшкодувати пенсійним фондом особі, що здійснює управління активами, оплату послуг, пов'язаних із здійсненням операцій з активами пенсійного фонду, які надаються третіми особами, на підставі документів, які підтверджують фактично здійснені витрати, одночасно з виплатою винагороди за управління активами пенсійного фонду.

До проблемних питань державного регулювання ринків фінансових послуг відносилось посилення дисципліни недержавних пенсійних фондів у відношенні виконання рішень Держфінпослуг про застосування заходів впливу.

У зв'язку з цим була запроваджена і поширена практика складання протоколів про вчинення адміністративного правопорушення стосовно керівників таких недержавних пенсійних фондів із застосуванням до них штрафних санкцій за наслідками провадження у справі.

У 2007 році було складено 6 таких протоколів та застосовано 6 заходів впливу у вигляді штрафних санкцій до голів рад недержавних пенсійних фондів.

Захист прав споживачів фінансових послуг

Захист прав споживачів є пріоритетним напрямком державного регулювання ринків фінансових послуг. Тому Держфінпослуг приділяє багато уваги здійсненню цієї функції.

Основні питання (типові), які порушуються у зверненнях громадян до комісії, стосуються виплат страхового відшкодування внаслідок дорожньо-транспортних пригод, оскарження дій довірчих товариств, врегулювання договірних відносин із фінансовими установами, повернення грошей, вкладених у фінансові установи, виплати дивідендів фінансовими установами, трудові спори між членами кредитних спілок та поверненні коштів при придбанні в групах.

З 1403 звернень, що надійшли на опрацювання за рік, 38 – отримано від громадян на особистому прийомі та 1365 – надіслано кореспонденцією, з яких 692 були направлені на виконання до департаменту страхового нагляду, 9 – до департаменту нагляду за недержавними пенсійними фондами, 295 – до департаменту нагляду за кредитними установами, 216 – до департаменту нагляду за фінансовими компаніями, 141 – до юридичного департаменту, відповідно до компетенції і характеру питань, що порушувалися заявниками, 12 – до інших структурних підрозділів.

Протягом 2007 року за зверненнями громадян у Держфінпослуг призначались перевірки фінансових установ, у разі виявлення порушення застосовувались відповідні заходи впливу, за результатами перевірок надавались відповіді заявникам.

До порушників застосовувались заходи впливу у вигляді накладання штрафів, рішення про тимчасове зупинення дії ліцензії на провадження діяльності.

Дані щодо звернень громадян, які надійшли до Держфінпослуг в 2007 році, та їх соціально-професійного складу наведені в табл. 5.

Порівняно з 2006 роком проявилась тенденція до збільшення кількості скарг і звернень громадян, що надходять до Держфінпослуг, що свідчить про довіру громадян до органу виконавчої влади, на який вони покладають надію щодо вирішення питань.

Звернень громадян щодо оскарження дій посадових осіб Держфінпослуг протягом зазначеного періоду 2007 року не було.

Звернення громадян, які надійшли до Держфінпослуг у 2007 р.

Звідки надійшли звернення	Роки	Кількість звернень	з них								Надано роз'яснення, необхідну інформацію	Надіслано на розгляд за належністю іншому органу влади чи установі	Відмовлено у задоволенні (клопотання, запити, скарги)	У стадії розгляду (вирішення)	Розглянуто, надано відповідь з порушенням термінів	Вирішено позитивно
			колективні	повторні	від героїв, інвалідів ВВВ	від ветеранів війни, праці, багатодітних сімей та ін. громадян	пропозиції	заяви, клопотання	скарги	інформаційні запити						
Від громадян поштою	2007	904	42	94	5	68	1	596	307	0	539	26	26	289	1	23
	2006	612	26	77	16	61	1	433	151	27	499	46	13	24	6	18
Від громадян на особистому прийомі	2007	38	0	0	0	0	0	38	0	0	38	0	0	0	0	0
	2006	4	0	0	0	0	0	4	0	0	4	0	0	0	0	0
Від Кабінету Міністрів України	2007	113	8	10	3	53	0	103	10	0	64	12	2	34	0	1
	2006	48	6	3	4	20	0	42	6	0	36	6	5	0	0	1
Від інших органів	2007	348	12	17	4	61	0	280	68	0	222	26	14	85	0	1
	2006	274	13	23	14	64	1	212	52	9	210	31	15	8	2	7
Разом	2007	1403	62	121	12	182	1	1017	385	0	863	64	42	408	1	25
	2006	938	45	103	34	45	2	691	209	36	749	83	33	32	8	26

Основні проблеми, які висвітили результати аналізу звернень громадян:

- обмеженість повноважень Держфінпослуг, самоусунення правоохоронних органів від вирішення питань в межах компетенції;
- при позбавленні або при призупиненні ліцензії у фінансової установи залишається свідоме про внесення до Державного реєстру фінансових установ, яке вводить в оману споживачів ринків фінансових послуг;
- нав'язування банківськими структурами вимоги щодо укладання договору страхування з страховою компанією, визначеною банком;
- заниження суми страхового відшкодування та виплата ПДВ;
- відсутність законодавчого врегулювання питання придбання в групах;

- у договорах страхування (правилах страхування), чітко не визначено термін компенсації збитків та перелік документів, які повинен надати споживач фінансових послуг.

Протягом 2007 року через веб-сайт реалізовувалась програма захисту прав споживачів фінансових послуг, у рамках якої проводилось оприлюднення показників діяльності небанківських фінансових ринків, інформації про діяльність недержавних пенсійних фондів, наданої адміністраторами НПФ для оприлюднення, та щотижнево оновлювалась інформація про фінансові компанії, які отримали ліцензії на провадження діяльності із залучення коштів фізичних осіб – установників управління майном для фінансування об'єктів будівництва та/або здійснення операцій з нерухомістю, внесені до Державного реєстру фінансових установ.

Протягом 2007 року *через офіційний веб-сайт було прийнято та опрацьовано 200 звернень громадян*. У ході проведеного опитування думки щодо роботи Держфінпослуг з розвитку ринків фінансових послуг як державного регулятора було надано відповіді на поставлені запитання 470 особам – відвідувачам сайту.

Протягом року до Держфінпослуг надходили звернення громадян, у яких порушувались питання стосовно врегулювання договірних відносин із фінансовими установами, повернення грошей, вкладених в установи колишнього Держстраху України, виплати дивідендів фінансовими установами, діяльності кредитних спілок, виплати страхового відшкодування при настанні страхових випадків.

За зверненнями громадян у Держфінпослуг призначались перевірки, у разі виявлення порушень застосовувалися заходи впливу до відповідних фінансових установ, за результатами перевірок надавались відповіді заявникам.

Аналізуючи соціально-професійний стан заявників та основних питань, що ними порушуються, можна зробити висновок:

- звернення людей похилого віку (пенсіонерів) в основному стосуються виплат за вкладками до колишнього Держстраху;
- звернення людей молодих та середнього віку стосуються отримання дивідендів, кредитів, страхових виплат при настанні страхових випадків.

У 2007 році продовжувалась робота над проектом *Концепції захисту прав споживачів фінансових послуг України та узгодження його із заінтересованими органами*. Метою цього документа є створення цілісної системи захисту прав споживачів фінансових послуг, підвищення рівня захисту та покращення доступу споживачів до якісних фінансових послуг, зміцнення довіри споживачів до фінансових установ, захист споживача від можливих зловживань з боку фінансових установ.

Проект встановлює головні напрями, які мають бути покладені в основу державної політики для правового та організаційного врегулювання захисту прав та інтересів споживачів фінансових послуг у небанківському фінансовому секторі України, а саме:

- удосконалення чинного законодавства України в частині повноважень державних органів щодо здійснення регулювання захисту прав споживачів фінансових послуг;
- адаптація чинного законодавства України до законодавства ЄС в частині регулювання сфери захисту прав споживачів фінансових послуг;
- посилення норм законодавства щодо розкриття інформації для окремих видів фінансових установ, що дозволить споживачам приймати поінформовані рішення та сприятиме зменшенню ймовірності недобросовісного поведіння з боку фінансових установ;
- захист прав споживачів фінансових послуг від нав'язування фінансових послуг у вигляді введення заборони такої практики на законодавчому рівні;
- створення дієвих механізмів досудового розв'язання конфліктів, основною функцією яких має бути оперативне та адекватне вирішення суперечок та роз'яснення споживачам вимог законодавства, умов договорів тощо;
- започаткування роботи компенсаційних механізмів на ринках фінансових послуг з метою підвищення рівня захисту прав споживачів фінансових послуг від втрати ними своїх грошових заощаджень та створення відповідних фондів гарантування;
- підвищення рівня поінформованості споживачів фінансових послуг про ринки цих послуг для формування у споживачів навиків знаходити і розуміти інформацію про діяльність фінансових установ, інформацію про схожі послуги та умови їх надання, а також з питань, що належить до компетенції регулятора, а що є на відповідальності споживача;
- вироблення механізмів щодо захисту персональної інформації споживачів фінансових послуг з метою гарантування захисту приватного життя громадян України від можливого незаконного використання інформації, що стосується їх особисто.

Проект Концепції захисту прав споживачів фінансових послуг в Україні обговорювався та погоджений з професійними об'єднаннями учасників ринку фінансових послуг (Лігою страхових організацій України, Всеукраїнською асоціацією ломбардів, Всеукраїнською асоціацією кредитних спілок, Національною асоціацією кредитних спілок України, Національною асоціацією недержавних пенсійних фондів України та адміністраторів недержавних пенсійних фондів, Асоціацією страхувальників України, Українською асоціацією інвестиційного бізнесу, Українською асоціацією адміністраторів недержавних пенсійних фондів) та членами Консультаційно-експертної ради Держфінпослуг. Крім того, зазначений проект був обговорений з міжнародними експертами, які позитивно оцінили зусилля Держфінпослуг з удосконалення системи захисту прав споживачів фінансових послуг в Україні.

Діяльність територіальних управлінь

Для здійснення нагляду за діяльністю фінансових установ у регіонах діють 8 *територіальних управлінь*, які являються структурними підрозділами Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України:

№ з/п	Місце розташування	Регіон діяльності (області)
1	м. Київ	м. Київ, Київська, Житомирська, Черкаська та Чернігівська
2	м. Дніпропетровськ	Дніпропетровська, Запорізька та Кіровоградська
3	м. Донецьк	Донецька та Луганська
4	м. Харків	Харківська, Сумська та Полтавська
5	м. Львів	Львівська, Закарпатська та Волинська
6	м. Одеса	Одеська, Херсонська та Миколаївська
7	м. Тернопіль	Тернопільська, Чернівецька, Івано-Франківська, Хмельницька, Вінницька та Рівненська
8	м. Севастополь	Автономна Республіки Крим та м. Севастополь

Реалізуючи курс на взаємодію Держфінпослуг із місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування у вирішенні питань розвитку ринків фінансових послуг, територіальні управління тісно співпрацювали з місцевими органами влади, організували спільні наради з питань функціонування суб'єктів ринків фінансових послуг, брали участь у робочих групах з реалізації регіональних програм та проведенні спільних прийомів громадян та розглядів їх звернень.

Налагоджена тісна співпраця з територіальними підрозділами Антимонопольного комітету України, Державної комісії з цінних паперів і фондового ринку України, Державного комітету фінансового моніторингу України, правоохоронних органів, обласними управліннями статистики та податковою адміністрацією.

Протягом 2007 року територіальні управління Держфінпослуг регулярно проводили перевірки фінансових установ та при виявленні порушень застосовували відповідні заходи впливу в порядку, визначеному законодавством.

Інтеграція ринку фінансових послуг України в європейський та світовий ринки фінансових послуг

Одним з головних завдань Держфінпослуг є сприяння інтеграції фінансових ринків України у європейський та світовий ринки. Протягом усіх років існування комісія здійснювала роботу, спрямовану на наближення України до Європейського Співтовариства. Розробка нормативно-правової бази здійснювалась з урахуванням положень законодавства Європейського Союзу.

Відповідно до Заходів щодо виконання у 2007 році Плану дій Україна – ЄС, затверджених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 26.04.07 р. № 238-р, Держфінпослуг велася робота щодо доопрацювання та узгодження проекту Закону України „Про внесення змін до Закону України „Про страхування” (нова редакція) з заінтересованими органами та подання його до Кабінету Міністрів України.

Крім того, у рамках Заходів протягом 2007 року фахівцями Держфінпослуг було завершено роботи з впровадження програмного забезпечення щодо автоматизованої системи формування, прийому та обробки звітності недержавних пенсійних фондів та адміністраторів недержавних пенсійних фондів, а також над розробкою та впровадженням аналітичної підсистеми звітності недержавних пенсійних установ, яка надасть можливість здійснювати більш ефективний аналіз щодо функціонування системи недержавного пенсійного забезпечення.

Питанням, яке набуло особливої актуальності після вступу України до Світової організації торгівлі, є створення зони вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом.

Враховуючи, що наразі здійснено започаткування офіційних переговорів щодо створення зони вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом та виходячи з торговельно-економічних пріоритетів України при співпраці з ЄС, Держфінпослуг в напрямку започаткування та здійснення діалогу із зазначеного питання було здійснено такі заходи.

Проведено аналітичне дослідження щодо переваг та можливих втрат для небанківського фінансового ринку України при створенні ЗВТ з ЄС, а також надані пропозиції щодо нівелювання можливих негативних наслідків.

У рамках проведення громадських обговорень щодо створення зони вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом Держфінпослуг здійснені заходи щодо проведення консультацій із зацікавленими бізнесовими колами стосовно перспектив запровадження режиму вільної торгівлі з ЄС.

Представники Держфінпослуг були включені до складу делегації України на неофіційних консультаціях щодо створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС.

Держфінпослуг в межах компетенції була долучена до розроблення нового базового договору між Україною та ЄС.

Окремим аспектом діяльності Держфінпослуг в напрямку євроінтеграційних процесів є забезпечення реалізації плану заходів щодо виконання Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

В рамках реалізації згаданої програми Держфінпослуг було розроблено низку нормативно-правових актів, зокрема проект Закону України «Про внесення змін до Закону України „Про страхування” (нова редакція) та проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів» (щодо черговості задоволення вимог страхувальників у разі ліквідації страховика).

Разом з цим, Держфінпослуг постійно вдосконалює діюче правове поле і в інших секторах небанківського фінансового ринку. Так, всі нормативно-правові документи опрацьовуються в Держфінпослуг з урахуванням *acquis communautaire*.

Крім цього, Держфінпослуг у 2007 році брала участь в опрацюванні проекту Огляду стану адаптації законодавства України до *acquis communautaire*, в т.ч. у засіданні робочої групи з цього питання.

Міжнародне співробітництво у сфері регулювання та нагляду за діяльністю ринків фінансових послуг

1. Співробітництво з міжнародними організаціями, державними органами і неурядовими організаціями іноземних держав

Наприкінці 2007 року Держфінпослуг відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 26.09.07 № 797-р „Питання участі в Міжнародній асоціації органів страхового нагляду та Міжнародній організації органів нагляду за пенсійними фондами” поновила своє членство у Міжнародній асоціації органів страхового нагляду (IAIS) та набула членства у Міжнародній організації органів нагляду за недержавними пенсійними фондами (IOPS).

В рамках проекту Тасіс „Підтримка страхового сектору” у 2007 році розпочато реалізацію навчальної програми IAIS Core Curriculum для співробітників Держфінпослуг.

Домовленості, досягненні під час переговорів щодо вступу України до СОТ, диктують потребу укладення відповідних угод, які зроблять можливим налагодження двосторонньої співпраці з органами регулювання та нагляду інших країн, як того вимагають зміни до Закону України „Про страхування”, що наберуть чинності через п’ять років після вступу.

З урахуванням вищенаведеного фахівцями Держфінпослуг проводилася робота стосовно приєднання до **Багатостороннього меморандуму про взаємодію**, підготовленого у Міжнародній асоціації органів страхового нагляду. Меморандум має на меті встановлення формального базису для співпраці та обміну інформацією між сторонами, які приєднались, у сфері регулювання страхових компаній для вирішення транскордонних питань.

Разом з тим, Держфінпослуг продовжувала переговори з аналогічними органами регулювання та нагляду інших країн стосовно підписання двосторонніх Меморандумів про взаєморозуміння з метою налагодження співпраці та обміну інформацією.

Крім того, Держфінпослуг завершується робота з підготовки нової редакції Закону України «Про страхування», метою якого буде удосконалення системи регулювання та нагляду відповідно до міжнародних стандартів.

Держфінпослуг в межах компетенції планується здійснення співробітництва з відповідними комітетами СОТ, участь в багатосторонніх переговорах та секторальних засіданнях, що регулюються відповідними угодами СОТ з метою презентації позиції України, відстоювання національних інтересів та з метою отримання можливості щодо найбільш якісного використання переваг членства в СОТ.

2. Співпраця в рамках проектів міжнародної технічної допомоги

Проекти технічної допомоги Світового Банку

Протягом 2007 року Держфінпослуг брала активну участь у реалізації проекту *«Розширений доступ до ринків фінансових послуг»*.

Серед завдань та пріоритетів проекту визначено забезпечення більш широкого доступу до фінансових послуг шляхом розвитку страхового сектору, кооперативного кредитування, зміцнення інституційної спроможності регулюючого органу.

В липні 2007 року розпочато другий етап реалізації проекту. Протягом 2007 року експертами Держфінпослуг проведено низку зустрічей з координатором проекту та відповідними фахівцями Світового банку з метою визначення потреб Держфінпослуг, які ляжуть в основу планування співпраці за проектом.

Проект *«Друга Програма реформування фінансового сектору» (грант Уряду Нідерландів TF 054948)* розпочався в листопаді 2005 року.

Метою проекту є допомога Національному банку України, Держфінпослуг і Координаційній раді з питань політики фінансового сектору України у сприянні розвитку надійних і конкурентних ринків фінансових послуг.

Протягом 2007 року Держфінпослуг спільно з групою управління проектом спрямовувала зусилля щодо залучення міжнародного консультанта з питань оцінки прийнятності розробленої Стратегії розвитку фінансового сектору на період до 2015 року та місцевого консультанта до Групи управління проектом, який відповідатиме за співпрацю з Держфінпослуг.

За результатами роботи прийняте спільне рішення щодо залучення місцевого та міжнародного консультантів для підготовки Стратегії розвитку фінансового сектору України з відповідним розподілом технічного завдання.

В червні 2007 за підтримки проекту представником Держфінпослуг взято участь у Семінарі з питань нагляду на основі оцінки ризиків та тематичних інструкцій для органів нагляду в Центральній та Східній Європі, що відбувся в м. Вільнюс, Литва.

У 2008 році Проектом передбачається надання технічної допомоги у розробленні законодавчого і наглядового поля для фінансових установ, що відповідає вимогам Європейського Союзу, перш за все, у пенсійній та страховій сфері, формулювання стратегії та щорічних планів діяльності Держфінпослуг, підвищення кваліфікації співробітників Держфінпослуг.

2.2. Проекти Агентства міжнародного розвитку Сполучених Штатів Америки (USAID)

Протягом 2007 року Держфінпослуг співпрацювала з проектом *„Розвиток ринків капіталу”*, який розпочав свою діяльність в Україні наприкінці 2005 року.

Основними цілями проекту є посилення спроможності органів регулювання фондового та фінансового ринків для забезпечення ефективного і дієвого пруденційного нагляду за діяльністю фінансових установ, розширення

асортименту фінансових інструментів, наявних для портфельних інвестицій, посилення спроможності пенсійної системи для покращання операційних можливостей її учасників - надавачів послуг недержавним пенсійним фондам, органів регулювання та нагляду, урядовців та фахівців.

Протягом 2007 року за підтримки проекту було проведено низку засідань круглого столу „Недержавні пенсійні фонди: економічні, податкові та соціальні вигоди українських підприємств від впровадження пенсійних програм” в містах: Київ, Донецьк, Одеса, Львів. Фахівцями Держфінпослуг спільно з експертами проекту розпочата підготовка інформаційних бюлетенів про систему недержавного пенсійного забезпечення. У співпраці з Проектом було підготовлено телевізійний соціальний рекламний ролик про недержавні пенсійні фонди, брошури про систему недержавного пенсійного забезпечення в Україні.

Розпочата розробка електронної системи збору й оприлюднення фінансово-господарської інформації для недержавних пенсійних фондів; внутрішніх документів для функціонування СРО з питань, що стосуються обов'язків членів СРО, етичного кодексу, дисциплінарних процедур та програм підвищення кваліфікації учасників СРО; рекомендацій стосовно ефективної взаємодії Держфінпослуг, СРО учасників ринку та інших суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення.

За підтримки проекту в листопаді 2007 року проведена зустріч за Круглим столом з обговорення проекту Стратегії розвитку фінансового сектора на період до 2015 року.

За сприяння проекту представники Держфінпослуг взяли участь у науково-практичній конференції „Аналіз фінансових результатів та їх ефективності”, у м. Алмати, Казахстан; міжнародній конференції „Системи фондування: їх роль у вирішенні пенсійних проблем”, у м. Варна, Болгарія; навчальній поїздки до Литви з метою вивчення досвіду щодо покращення розвитку системи соціального страхування у рамках виконання Плану дій Україна - ЄС; навчальній поїздки до Словацької Республіки з метою вивчення досвіду функціонування накопичувальної системи пенсійного страхування та професійної пенсійної системи у рамках виконання Плану дій Україна - ЄС.

Проект „*Центр комерційного права*”.

Метою проекту є активна участь у реформуванні комерційного права в Україні. В результаті домовленостей щодо започаткування співпраці, досягнутих протягом 2006 року, проектом було надано консультативну підтримку розробки проекту Закону України „Про факторинг”.

Проект „*SIPA - Україна*” реалізується за фінансової підтримки Агентства з міжнародного розвитку США в рамках Угоди між Урядом України і Урядом Сполучених Штатів Америки про гуманітарне і техніко-економічне співробітництво. До основних стратегічних цілей проекту належить подальше визнання і поширення Міжнародних стандартів фінансової звітності і Міжнародних стандартів аудиту.

За результатами спільних домовленостей протягом 2007 року проектом надано можливість працівникам Держфінпослуг взяти участь у підвищенні

кваліфікації за Міжнародною програмою сертифікації CIPA "Сертифікований міжнародний професійний бухгалтер".

Спільний проект Світового банку та АМР США „Програмне партнерство для надання технічної допомоги для створення умов на ринку капіталу для запровадження та розвитку другого рівня пенсійної системи

Метою партнерства є надання уряду України і регуляторам та учасникам ринків капіталу допомоги в створенні умов розвитку ринків капіталу, сприятливих для успішного впровадження другого рівня пенсійної системи. Експерти Світового банку та АМР США провели низку зустрічей з представниками Держфінпослуг. Протягом зустрічей вироблялось спільне бачення загального напрямку та пріоритетів Партнерства, в рамках якого передбачена реалізація програми багаторічного партнерства між Держфінпослуг та аналогічним регуляторним органом однієї з країн-членів ЄС.

Проекти Комісії Європейського Союзу

Проект ***TEMPUS «Центр підготовки актуаріїв та фінансових аналітиків»***, започаткований у 2005 році, реалізується Малардаленським університетом (Швеція), а сторонами проекту є Держфінпослуг, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, Українське товариство актуаріїв, Католицький університет Лювена (Бельгія), Кельнський університет (Німеччина), Стокгольмський університет (Швеція) та Егейський університет (Греція).

В рамках взаємодії з проектом протягом 2007 року було проведено координаційну зустріч щодо створення української програми сертифікації актуаріїв.

За підтримки проекту представники Держфінпослуг взяли участь у ряді заходів:

презентації Навчального центру підготовки актуаріїв та фінансових аналітиків, створеного при КНУ ім. Т. Шевченка. За рахунок проекту обладнана комп'ютерною технікою аудиторія та створена бібліотека підручників з актуарної справи;

семінарі „Питання актуарної освіти в Україні”, м. Ялта;

Міжнародній літній школі „Страхування і фінанси: Дослідження. Практика. Освіта.”, м. Форос;

семінарі „Управління багатомірним ризиком” та координаційній зустрічі за проектом, м. Лювен, Бельгія.

Протягом 2007 року Держфінпослуг активно співпрацювала з проектом ***Tacis „Підтримка страхового сектору України”***, який розпочав свою роботу у квітні 2006 року.

Технічним завданням проекту передбачена розбудова потенціалу Держфінпослуг щодо провадження регулятивно-наглядової діяльності у страховій галузі; вдосконалення практичної діяльності учасників страхового ринку;

покращення актуарної практики в Україні; навчання представників комісії та ринку.

В рамках проекту проведено низку зустрічей з міжнародними експертами з метою обговорення та подальшого надання рекомендацій стосовно страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів, експертної оцінки розділу „Страхові посередники” проекту Закону України „Про внесення змін до Закону України „Про страхування” (нова редакція).

Експертами проекту підготовлені рекомендації щодо врегулювання збитків та резервування, управління людськими ресурсами в Держфінпослуг, концепції інфраструктури страхового ринку, концепції Посібника зі страхового нагляду, формування місії Держфінпослуг, концепції системи інформаційних технологій, технічних резервів страхування, фінансової звітності та аналізу, розділу з фінансового аналізу до Посібника зі страхового нагляду.

Прийнято робочий план і розпочато регулярні засідання Круглого столу з питань консолідації ринку.

За сприяння проекту було розпочато підвищення кваліфікації працівників Держфінпослуг за курсом базової навчальної програми (Core Curriculum), розробленої Міжнародною асоціацією органів страхового нагляду.

Експертами проекту спільно з фахівцями Держфінпослуг розроблена програма з шести однотижневих семінарів з актуарних питань, Інструкція до звіту відповідального актуарія відповідно до законодавства Словаччини; пропозиції до розділу „Актуарна діяльність” проекту Закону України „Про страхування”; „Оцінка якості існуючих навчальних курсів для актуаріїв та надання рекомендацій щодо їх змісту, а також перевірка таких курсів на можливість їх акредитації”; „Рекомендації з врегулювання збитків та резервування”.

Проектом було надано можливість працівникам Держфінпослуг взяти участь у низці навчальних заходів:

- тижневому семінарі „Фінансова економіка”;
- презентації „Рекомендації з врегулювання збитків та резервування”;
- семінарі „ALM-менеджмент та управління портфелем”;
- першому міжнародному Колоквіумі зі страхування життя;
- актуарному семінарі „Резерви та маржа платоспроможності - звітування регулятора”;

- тижневому актуарному семінарі „Фінанси та інвестиції”;
- III Міжнародній конференції „Світовий погляд на розвиток страхування життя у Східній Європі, СНД та Азії”;

- навчальній поїздці з метою вивчення досвіду діяльності Австрійського органу нагляду за фінансовими ринками;

- навчальній поїздці до Комісії страхового нагляду Угорщини та Асоціації страховиків Угорщини.

Проводились зустрічі з метою врегулювання питання започаткування Євро-Українського центру з розвитку страхування (ЄУЦРС).

У 2007 році здійснювалась підготовка до започаткування проекту **„Посилення сектору фінансових послуг України”**. Метою проекту є надання допомоги в створенні надійного, прозорого та стабільного фінансового сектору

України, здатного фінансувати економічний та соціальний розвиток, зокрема, започаткування всебічної національної стратегії розвитку збалансованого сектору фінансових послуг України. Представники Держфінпослуг брали участь протягом року у консультаціях з експертами, які здійснювали дослідження українського фінансового сектору та підготовку засад для реалізації зазначеного проекту.

Держфінпослуг протягом 2007 року була залучена до реалізації **Проекту з питань боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму в Україні (MOLI UA-2)**. За підтримки проекту представник Держфінпослуг взяв участь у міжнародному семінарі „Протидія фінансуванню тероризму”, м. Брієнс, Швейцарія; навчальному візиті до Республіки Кіпр, м. Нікосія.

Проекти інших донорів

Протягом 2007 року продовжувалась реалізація проекту Канадського Агентства міжнародного розвитку **„Програма зміцнення кредитних спілок в Україні»**, метою якого визначено надання допомоги Державній комісії з регулювання ринків фінансових послуг України з питань налагодження ефективного державного регулювання і нагляду за кредитними установами з урахуванням досвіду Канади.

Проектом було надано Держфінпослуг експертну підтримку у підготовці Методичних рекомендацій щодо проведення загальних зборів кредитної спілки, рекомендованих для використання тестів раннього попередження з метою оцінки ступеня досягнення кредитною спілкою граничних значень фінансових нормативів, змін до типових внутрішніх положень кредитної спілки, внутрішніх документів Методичної ради при Держфінпослуг з питань професійної підготовки та сертифікації керівників та фахівців ринку кооперативного кредитування, проекту Змін до Ліцензійних умов провадження діяльності кредитних спілок з надання фінансових послуг, затверджених розпорядженням Держфінпослуг від 27.02.07 № 6868; проекту Зміни до Положення про фінансові нормативи діяльності кредитних спілок та об'єднаних кредитних спілок, затверджених розпорядженням Держфінпослуг від 01.03.07 № 6882; нових навчальних програм для системи підвищення кваліфікації фахівців ринку кооперативного кредитування, затверджених Методичною радою при Держфінпослуг 08.11.07; структури екзаменаційних білетів для проведення кваліфікаційного екзамену у голів правлінь та головних бухгалтерів кредитних спілок, яку затверджено Методичною радою при Держфінпослуг 08.11.07.; тестів для іспитів з п'ятьма варіантами відповідей до кожного тесту з метою запровадження Держфінпослуг нової системи підготовки керівників та головних бухгалтерів кредитних спілок.

Проектом було надано підтримку проведення засідання Координаційної та Методичної рад при Держфінпослуг; семінару фінансових аналітиків обласних асоціацій кредитних спілок, яких планується залучити до реалізації стабілізаційних заходів для кредитних спілок - членів обласних асоціацій та Всеукраїнської асоціації кредитних спілок; Міжнародної конференції „Фінансова просвіта в Україні - ключ до добробуту”.

За сприяння проекту представники Держфінпослуг брали участь у стажуванні з метою вивчення досвіду роботи органів управління кредитних спілок у м. Торонто, Канада; у Конференції Всесвітньої Ради Кредитних Спілок, Канада.

В ході реалізації проекту *Німецького агентства міжнародного розвитку (GTZ) „Підтримка фінансової системи в сільськогосподарському секторі України”* консультантами було взято участь у розробці проекту Змін до Ліцензійних умов провадження діяльності кредитних спілок з надання фінансових послуг, затверджених розпорядженням Держфінпослуг від 27.02.07 № 6868; проекту Зміни до Положення про фінансові нормативи діяльності кредитних спілок та об'єднаних кредитних спілок, затверджених розпорядженням Держфінпослуг від 01.03.07 № 6882; проекту Тестової задачі на предмет перевірки кредитними спілками відповідності спеціалізованого програмного забезпечення Вимогам до програмного забезпечення та спеціального технічного обладнання кредитних спілок, пов'язаного з наданням фінансових послуг, затвердженої розпорядженням від 27.03.07 № 7030; змін до типових внутрішніх положень кредитної спілки; рекомендованих для використання тестів раннього попередження з метою оцінки ступеня досягнення кредитною спілкою граничних значень фінансових нормативів; навчальних програм системи підвищення кваліфікації керівників та головних бухгалтерів кредитних спілок та екзаменаційних тестів; Положення про Методичну раду при Держфінпослуг з питань професійної підготовки та сертифікації керівників та фахівців ринку кооперативного кредитування; проекту Закону України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань діяльності системи кредитної кооперації”; Методичних рекомендацій щодо скликання та проведення загальних зборів членів кредитної спілки; змін до Положення про внесення інформації про кредитні спілки до Державного реєстру фінансових установ; нової редакції примірного статуту кредитної спілки; проекту Положення про загальні збори кредитної спілки, який має бути прийнятий Держфінпослуг в якості рекомендаційного акту; Типової навчальної програми дисципліни «Правове регулювання діяльності кредитних спілок в Україні» для підвищення кваліфікації голів правлінь та головних бухгалтерів кредитних спілок, яка затверджена Методичною радою при Держфінпослуг з питань професійної підготовки і сертифікації керівників та фахівців ринку кооперативного кредитування 08.11.07.; 280 тестів для іспиту з п'ятьма варіантами відповідей до кожного тесту з метою запровадження Держфінпослуг нової системи підготовки керівників та головних бухгалтерів кредитних спілок.

Крім того, експерти проекту брали участь у міжвідомчих робочих групах по узгодженню спірних питань за результатами розробки проекту Закону України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань діяльності системи кредитної кооперації”.

Забезпечення прозорості та відкритості діяльності Держфінпослуг, залучення громадськості до управління державою

З метою залучення громадян до вироблення та прийняття державних рішень з питань, що відносяться до сфери фінансових послуг, забезпечення прозорості і відкритості своєї діяльності комісія проводить постійну цілеспрямовану роботу.

Основним інструментом у забезпеченні широкого інформування громадськості, представників засобів масової інформації, учасників ринків фінансових послуг про діяльність регулятора, стан справ на ринках фінансових послуг, оприлюднення та громадського обговорення проектів регуляторних актів, що розробляються Держфінпослуг, є офіційний веб-сайт Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України (www.dfp.gov.ua).

У 2007 році було модифіковано структуру та дизайн веб-сайту, розроблено механізм здійснення зворотного зв'язку з відвідувачами сайту, експорту новин та інформації з інших інформаційних ресурсів з питань діяльності Держфінпослуг, систему опитування, надання додаткової інформації зареєстрованим користувачам.

За рік на веб-сайті було розміщено 145 прес-релізів та інформаційних повідомлень, 1739 розпоряджень Держфінпослуг, оприлюднено 44 проекти нормативно-правових актів та аналізи їх регуляторного впливу, опубліковано 17 звітів про відстеження результативності регуляторних актів.

Протягом року через веб-сайт реалізовувалась програма захисту прав споживачів фінансових послуг, у рамках якої проводилось оприлюднення показників діяльності небанківських фінансових ринків, інформації про діяльність недержавних пенсійних фондів, наданої адміністраторами НПФ для оприлюднення, та щотижнево оновлювалась інформація про фінансові компанії, які отримали ліцензії на провадження діяльності із залучення коштів фізичних осіб – установників управління майном для фінансування об'єктів будівництва та/або здійснення операцій з нерухомістю, внесені до Державного реєстру фінансових установ.

Слід зазначити, що кількість відвідувачів сайту постійно збільшується: з початку 2007 року його відвідало 466 тисяч користувачів (за 2006 рік - 182 тисячі). Середня чисельність відвідувачів за місяць за 2007 рік склала 34360 осіб проти 15017 осіб у попередньому році, тобто зросла більш ніж в два рази. Це є свідченням подальшого підвищення інтересу громадськості до діяльності Держфінпослуг.

Підтримувались тісні зв'язки з громадськими об'єднаннями учасників фінансових ринків - Лігою страхових організацій України, Асоціацією страховиків України, Національною асоціацією кредитних спілок України, Всеукраїнською Асоціацією кредитних спілок, Національною асоціацією недержавних пенсійних фондів України та адміністраторів пенсійних фондів та іншими. Відповідно до запровадженої комісією практики, всі проекти нормативно-правових актів обговорювалися і відпрацьовувалися з представниками фінансових установ та їх об'єднань.

Протягом 2007 року з метою поширення серед громадськості інформації про діяльність ринків фінансових послуг та заходи з державного регулювання цієї діяльності Держфінпослуг активно співпрацювала більш як з **90 друкованими та електронними засобами масової інформації**, телеканалами, інформаційними агенціями, прес-службами органів виконавчої влади, громадськими організаціями. Опрацьовано понад 400 запитів від журналістів, у результаті чого коментарі керівництва та фахівців Держфінпослуг покладені в основу близько **3000 публікацій** у друкованих та електронних ЗМІ.

Регулярно проводились прес-конференції та брифінги Голови та членів Комісії з актуальних питань діяльності ринку фінансових послуг.

Відповідно до актів Президента та урядових рішень усі проекти регуляторних актів, що розроблялись комісією, виносились на громадське обговорення. Отримані зауваження та пропозиції уважно опрацьовувались і за умови відповідності їх чинному законодавству повністю або частково враховувались.

Фахівці Держфінпослуг брали активну участь в освітніх, консультаційних та дискусійних заходах, спрямованих на інформування громадян про діяльність комісії та стан ринків фінансових послуг. До участі у заходах запрошувалися представники органів державної виконавчої влади, інвестиційних, фінансових, страхових, юридичних компаній, банків, саморегульованих та міжнародних фінансових та громадських організацій.

За участю фахівців Держфінпослуг питання функціонування та розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення щотижнево висвітлювались у телевізійній програмі „Пенсійна реформа: крок за кроком”, друкованих засобах масової інформації.

Все це сприяло покращенню інформованості населення щодо діяльності ринків фінансових послуг, встановленню прямих зв'язків з громадськістю, залученню її до управління державою.

Цілі і пріоритети діяльності Держфінпослуг, завдання на 2008 рік

Намічені цілі та пріоритети подальшої роботи

Для подальшої роботи Держфінпослуг намічено такі цілі та пріоритети діяльності:

- **запровадження нормативів достатності капіталу та інших показників та вимог, що обмежують ризики по операціях страховиків з фінансовими активами.** Особливістю діяльності страховика є забезпечення страхового захисту за умови акумулювання коштів у вигляді надходжень страхових премій до страхових резервів. Ця особливість потребує гарантій щодо здатності страхової компанії відповідати за своїми зобов'язаннями перед страхувальниками. Однією з гарантій є фінансова надійність страховика, яка визначається нормативами достатності капіталу та іншими показниками та вимогами, що обмежують ризики по операціях страховиків з фінансовими активами;

- **запровадження системи оцінки фінансового стану недержавних пенсійних фондів на засадах публічності.** Запровадження системи оцінки фінансового стану недержавних пенсійних фондів на засадах публічності дозволить здійснювати порівняння показників діяльності фондів, рівня доходності пенсійних активів та надійності їх збереження. Підвищення рівня інформованості населення щодо фактичних результатів діяльності недержавних пенсійних фондів сприятиме, в свою чергу, підвищенню рівня довіри громадян та вкладників – юридичних осіб до системи недержавного пенсійного забезпечення та дозволить розвиватись системі більш динамічно;

- **започаткування створення єдиної загальнонаціональної системи стабілізації і фінансового оздоровлення кредитних спілок, а також гарантування вкладів членів кредитних спілок.** Подальший розвиток системи кредитної кооперації стримується відсутністю механізму стабілізації і фінансового оздоровлення кредитних спілок та гарантування вкладів їх членів. Його запровадження дозволить захистити кредитні спілки від ризиків недостатньої ліквідності, низької платоспроможності або неналежного фінансового стану та захистити права членів кредитних спілок;

- **підвищення надійності та прозорості механізмів фінансування будівництва житла за рахунок коштів інвесторів.** Удосконалення державного регулювання діяльності фінансових компаній, що здійснюють управління коштами населення залученими для будівництва житла;

- **прийняття рамкового законодавства для запровадження нагляду за фінансовими установами на консолідованій основі.** Розвиток фінансових ринків призвів до виникнення фінансових груп, котрі надають послуги, притаманні

різним секторам фінансових ринків. Запровадження нагляду за фінансовими установами на консолідованій основі дозволить здійснювати пруденційний нагляд за діяльністю кредитних установ, страхових компаній та інших фінансових установ, котрі входять до складу фінансової групи, зокрема, за станом їх платоспроможності та концентрації ризиків на рівні групи, операціями всередині групи, процесами управління внутрішніми ризиками на рівні групи, а також належною і правильною природою управління. Деякі з таких груп входять до числа найбільших фінансових груп в Україні. Інші фінансові установи входять до числа фінансових груп, котрі надають фінансові послуги по всьому світу. У випадку, коли такі групи і, зокрема, кредитні установи, страхові компанії та інвестиційні компанії, що входять до складу таких груп, стикаються з фінансовими труднощами, це може серйозно дестабілізувати фінансову систему та вплинути на окремі банки, споживачів фінансових послуг та інвесторів;

**Підсумки діяльності
ринків небанківських фінансових послуг України
у 2007 році**

Ринок страхових послуг

Як видно з табл.6, страховий ринок України протягом 2007 року мав позитивну динаміку розвитку. Зростання обсягів страхової діяльності стало одним із факторів росту страхових резервів та активів. У порівнянні з 2006 роком валові надходження страхових премій зросли на 30,2%, обсяги сформованих страхових резервів - на 40,1%, що позначилось на розширенні фінансової можливості страховиків щодо інвестування коштів, зростанні загальних активів на 34,3% (більш ніж на 8 мільярдів гривень).

Про сталу позитивну динаміку розвитку страхового ринку свідчать основні показники його діяльності, представлені у табл.6.

Таблиця 6.

Динаміка основних показників діяльності страхового ринку

	2005 р.	2006 р.	2007 р.	Темпи приросту, %		
				2005/ 2004	2006/ 2005	2007/ 2006
<i>Кількість діючих страхових компаній на кінець року (од.)</i>						
Загальна кількість страховиків, з них:	398	411	446	2,8%	3,3%	8,5%
- компаній з видів страхування інших, ніж страхування життя	348	356	381	1,8%	2,3%	7,0%
- компаній зі страхування життя	50	55	65	11,1%	10,0%	18,2%
<i>Активи страховиків та статутний капітал, млн.грн.</i>						
Загальні активи страховиків	20 920	23 995	32 213	4,5	14,7	34,2
Активи, визначені ст. 31 Закону України „Про страхування”	12 381,7	17 488,2	19 330,3	-29,2	41,24	10,5
Обсяг сплачених статутних фондів	6 641,0	8 391,2	10 633,6	20,4	26,4	26,7
<i>Страхова діяльність, млн.грн.</i>						
Валові страхові премії	12 853,5	13 829,9	18 008,2	-33,9	7,6	30,2
<i>Чисті* страхові премії.</i>	7 482,8	8 769,4	12 353,8	-22,6	17,2	40,9
Валові страхові виплати	1 894,2	2 599,6	4 213,0	22,98	37,3	62,1
Рівень валових виплат, %	14,7	18,8	23,4	85,37	27,9	24,5
<i>Чисті* страхові виплати</i>	1 546,7	2 326,2	3 884,0	9,6	50,4	67,0
Рівень чистих виплат, %	20,7	26,5	31,4	41,8	28,0	18,5
Сплачено на перестраховання, у тому числі:	6 047,1	5 621,7	6 423,9	-48,2%	-7,0%	14,3%
- на перестраховикам-резидентам	5 370,7	5 060,6	5 654,4	-45,0%	-5,8%	11,7%
- перестраховикам-нерезидентам	676,4	561,1	769,5	-64,5%	-17,0%	37,1%
<i>Страхові резерви, млн.грн.</i>						
Обсяг сформованих страхових резервів, у тому числі:	5 045,8	6 014,1	8 423,3	-39,0	19,2	40,1
- резерви зі страхування життя	345,4	608,3	991,3	113,3%	76,1%	63,0%
- технічних резервів	4 700,4	5 405,8	7 432,0	-42,0%	15,0%	37,5%

* Чисті страхові премії та виплати - це валові страхові премії (або виплати) за мінусом коштів з внутрішнього перестраховання, відповідно премій або виплат (для виключення подвійного рахунку)

За даними видання Sigma*, вже два роки поспіль український страховий ринок займає 24 місце серед 35 європейських країн за обсягами страхових премій. Частка премій українських страховиків становила в 2006 році 0,18% від загальних премій по Європі /у 2006 році страхові премії, отримані страховиками з європейських країн, становили 1 484 881 млн. дол. США, в т.ч. з країн ЄС (27) 1 387 494 млн.дол. США /.

Таким чином, український страховий ринок в умовах посилення конкуренції з європейськими країнами не втрачає своїх позицій та може і в подальшому нарощувати свій потенціал, поглиблюючи європейську інтеграцію. Відкритість та прозорість діяльності провідних українських страхових компаній сприяють укладанню договорів із страхувальниками та перестраховальниками з-за кордону.

Так, якщо в 2006 році від нерезидентів на страхування та перестраховування ризиків надійшло 146 млн.грн. страхових премій, то в 2007 році такі надходження зросли на 61,4% та становили 235,7 млн.грн. Фізичні особи – нерезиденти, як правило, укладають договори з особистого страхування, юридичні особи – нерезиденти переважно страхують майнові інтереси.

Абсолютні показники загальних (валових) страхових премій та чистих страхових премій (без внутрішнього перестраховування) мають стійку тенденцію до зростання (рис.4).

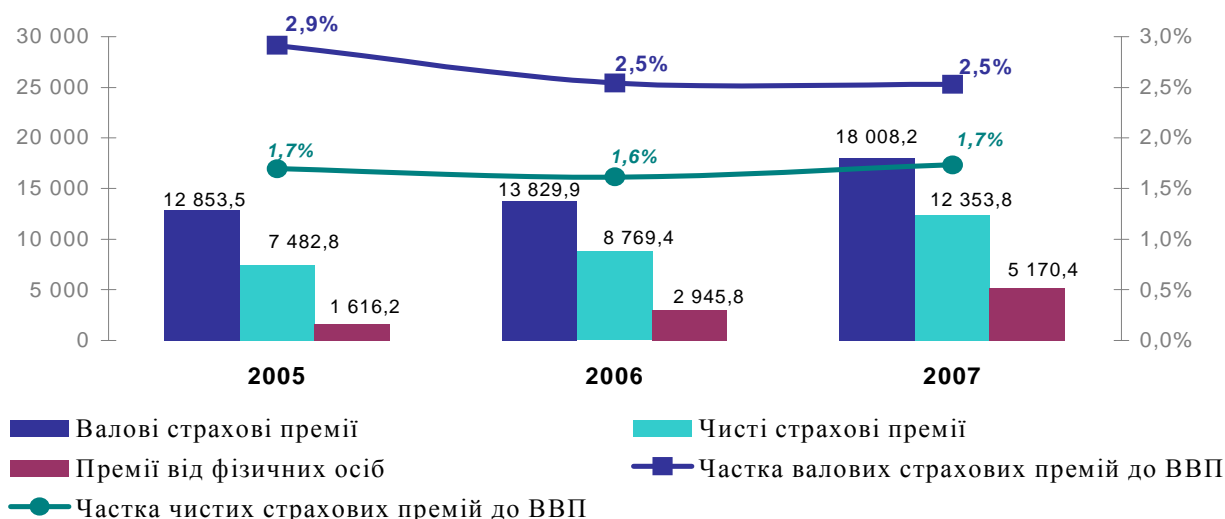

Рис.4. Валові страхові премії, чисті страхові премії та їх частка у ВВП, а також обсяг премій від страхувальників-фізичних осіб за 2005-2007рр.

Головною проблемою для страховиків залишається недостатність ліквідних фінансових інструментів для проведення ефективної політики інвестування коштів. Особливо гострою є проблема забезпечення довгострокових зобов'язань за договорами страхування життя. Основним джерелом інвестування страхових резервів залишаються банківські вклади (депозити) (4 млрд.грн.), які мали у 2007 році дохідність в середньому нижчу рівня інфляції. Інші активи, що вільні від зобов'язань, найчастіше вкладалися в цінні папери (акції та облигації).

Важливою тенденцією останніх двох років є зростання ролі страхування фізичних осіб. Страхові премії від страхувальників-фізичних осіб у 2007 році

досягли 5,2 млрд.грн., що на 75,5% більше, ніж у 2006 році (рис.4). Якщо частка премій від фізичних осіб у вихідних чистих страхових преміях у 2006 р. становила 33,6%, та в 2007 році вона досягла 41,9%.

Більше половини всіх премій (53,3%, або 2 754,9 млн.грн.) надійшли від страхування автотранспорту, що в основній мірі залежить від доступу до системи кредитування купівлі авто фізичними особами.

За обсягами страхових премій у 2007 році:

- ✓ зі страхування життя безпосередньо від фізичних осіб-резидентів надійшло 507,5 млн.грн. (9,8% від загальних премій від фіз.осіб);
- ✓ з видів добровільного особистого страхування (нешасні випадки, страхування здоров'я та медичне страхування) 528,4 млн.грн або 10,2%;
- ✓ з обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів за внутрішніми договорами 509,3 млн.грн. та за зовнішніми 84,9 млн.грн., що разом склало 11,5%.

За всіма договорами страхування та перестраховування **загальна (валова) сума страхових виплат** становила **4 213,0 млн.грн.**, з них 1 788,5 млн.грн., або 42,5% виплачено фізичним особам (рис.5). Чисті страхові виплати, які визначені як валові виплати за вирахування виплат з внутрішнього перестраховування, становили 3 884,0 млн.грн.

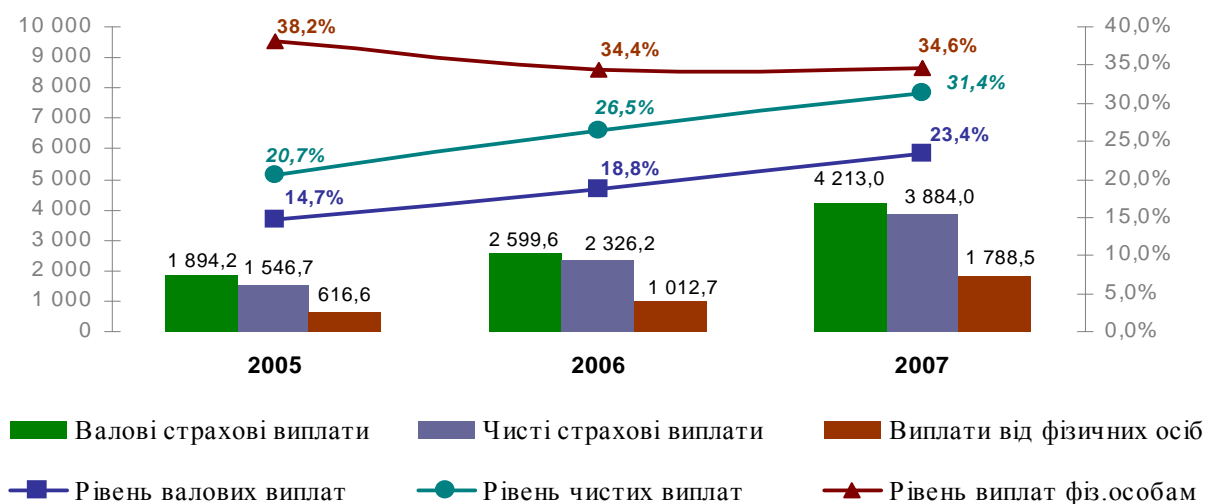

Рис.5. Валові страхові виплати, чисті страхові виплати, а також виплати безпосередньо фізичним особам 2005-2007рр.

Рівень страхових виплат, що визначається як співвідношення страхових виплат до страхових премій, за підсумками 2007 року має позитивну динаміку, зокрема:

- **рівень валових страхових виплат** становив 23,4%, що на 4,6 відсоткових пункта (в.п.) більше, ніж за 2006 рік;
- **рівень чистих страхових виплат** становив 31,4% (+4,9 в.п.);
- **рівень виплат фізичним особам** (виплати фізичним особам у співвідношенні до надходження премій від фіз.осіб) досяг 34,6% (+0,2 в.п.).

Основний вплив на загальні показники страхового ринку мають види страхування інші, ніж страхування життя (ризикові види). Але представлені на рис.6 тенденції до зростання надходжень валових страхових премій у розрізі видів страхування життя та ризикових видів свідчать про більш високі темпи зростання саме у страхуванні життя.

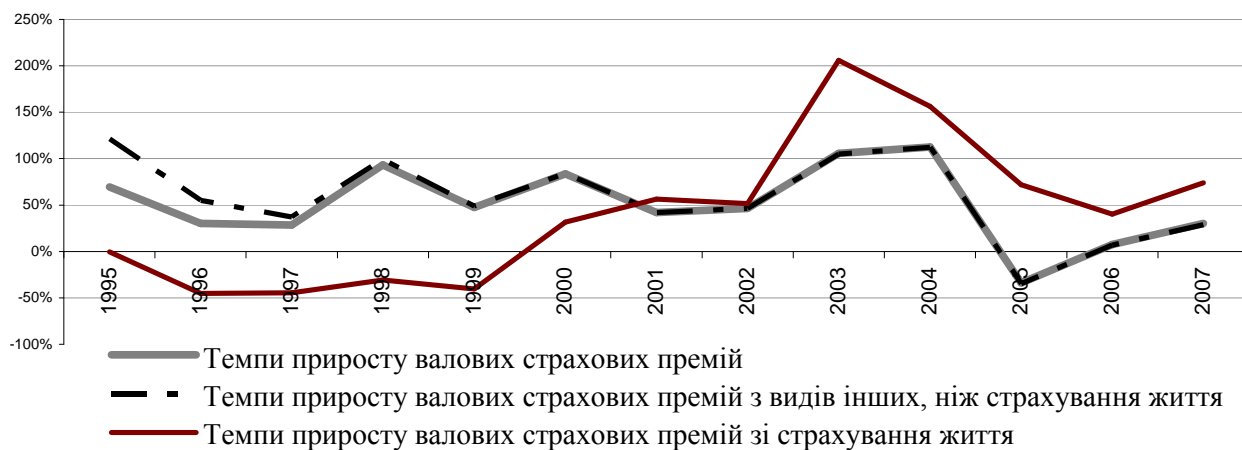

Рис.6. Річні темпи приросту валових страхових премій з 1995-2007рр.

В цілому у 2007 році темпи приросту валових страхових премій були значно вищими, ніж у 2006 році:

- 30,2% - з усіх видів страхування (7,6% в 2006 р.);
- 73,9% - з страхування життя (40,3% в 2006 р.);
- 28,7% - з видів інших, ніж страхування життя (6,8% в 2006 р.).

Проте, хоч темпи приросту премій із страхування життя випереджають темпи приросту премій з ризикових видів страхування більш ніж у два рази, частка страхування життя все ще залишається на низькому рівні: 3,3% від обсягів всього ринку страхування у 2006 році та 4,4% у 2007 році.

Згідно з даними видання Sigma на світовому ринку страхування частка страхування життя є значно вагомішою у 2006 році вона складала 59% суми загальних премій.

На українському ринку незначну питому вагу мають не тільки страхування життя, а й інші види особистого страхування, страхування відповідальності та обов'язкові види страхування. На рис.7 та в табл.7 представлено порівняння структури валових страхових премій та валових страхових виплат за 2007 та 2006 роки.

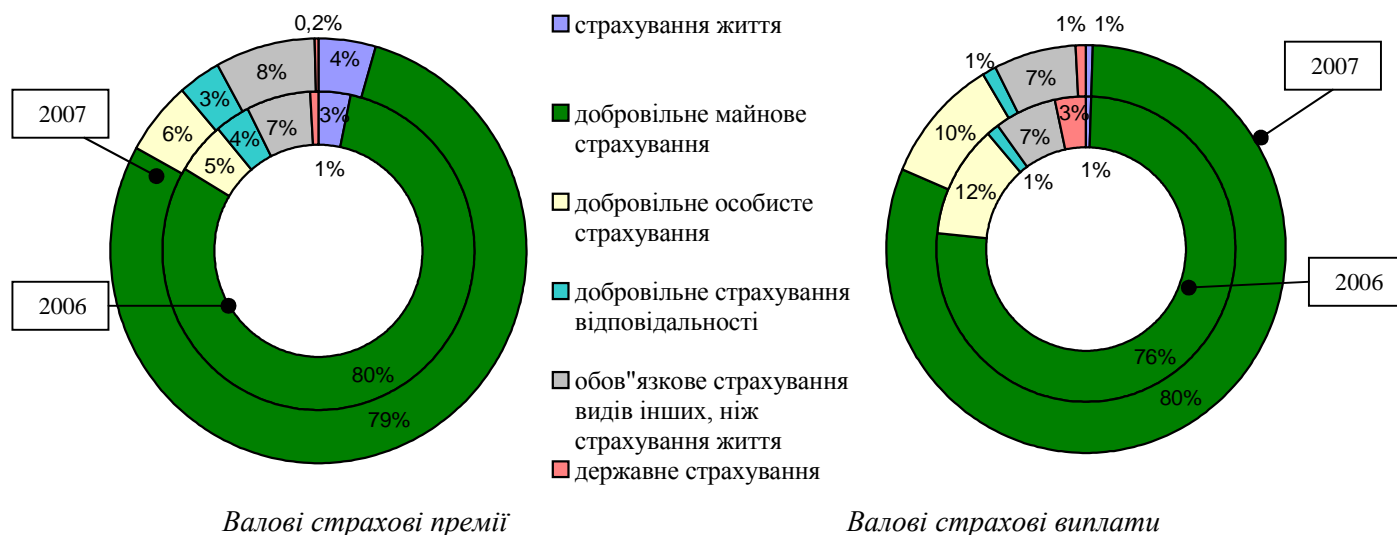

Рис.7. Порівняння структури надходжень страхових премій та страхових виплат 2007 та 2006рр.

Таблиця 7 до рис.7

Структура валових страхових премій та валових страхових виплат 2007 та 2006рр. у розрізі видів страхування

Види страхування	Валові страхові премії		Валові страхові виплати	
	2007	2006	2007	2006
страхування життя.....	4%	3%	1%	1%
добровільне майнове страхування.....	79%	80%	81%	76%
добровільне особисте страхування.....	6%	5%	10%	12%
добровільне страхування відповідальності.....	3%	4%	1%	1%
обов'язкове страхування видів інших, ніж страхування життя.....	8%	7%	7%	7%
державне страхування.....	0,2%	1%	1%	3%
	100%	100%	100%	100%

Найбільшу питому вагу у загальних обсягах валових премій та страхових виплат (80%) займають види добровільного майнового страхування (рис.7, табл.7)., насамперед, за рахунок обсягів із страхування фінансових ризиків, кредитів, наземного транспорту, вантажів та багажу, вогневих ризиків тощо.

Види страхування, надходження валових страхових премій за якими становили від 1 до 3,9 млрд. грн.:

- страхування наземного транспорту (крім залізничного) – укладено 801 350 договорів, валові страхові премії становили 3,9 млрд.грн., з них сплачено на перестраховання 14,8%, виплачено страхових відшкодувань 1,77 млрд.грн., рівень валових страхових виплат - 45,5%;
- страхування фінансових ризиків - укладено 419 395 договорів, валові страхові премії становили 3,8 млрд.грн., з них сплачено на перестраховання 57,7%, виплачено страхових відшкодувань 1,07 млрд.грн., рівень валових страхових виплат - 28,4%;
- страхування інших видів майна (іншого, ніж передбачено пунктами 5-9 ст.6 Закону України „Про страхування”) - укладено 1 882 816 договорів, валові страхові премії становили

2,5 млрд.грн., з них сплачено на перестраховування 49,7%, виплачено страхових відшкодувань 0,07 млрд.грн., рівень валових страхових виплат - 3,0%;

- *страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ* - укладено 3 591 374 договорів, валові страхові премії становили 1,85 млрд.грн., з них сплачено на перестраховування 42,9%, виплачено страхових відшкодувань 239,1 млрд.грн., рівень валових страхових виплат - 12,9%;

- *страхування вантажів та багажу (вантажобагажу)* - укладено 75 464 договорів, валові страхові премії становили 1,17 млрд.грн., з них сплачено на перестраховування 42,9%, виплачено страхових відшкодувань 239,1 млрд.грн., рівень валових страхових виплат - 12,9%.

Види страхування, надходження валових страхових премій за якими становили від 100 до 900 млн. грн.:

- *страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів (за звичайними договорами)* – укладено 4 215 251 договорів, валові страхові премії становили 824,3 млн.грн., з них сплачено на перестраховування 3,0%, виплачено страхових виплат 201,3 млн.грн., рівень валових страхових виплат - 24,4%;

- *страхування, пов'язане з кредитуванням (у тому числі відповідальності позичальника за непогашення кредиту)* – укладено 204 208 договорів, валові страхові премії становили 815,0 млн.грн., з них сплачено на перестраховування 26,6%, виплачено страхових виплат 223,4 млн.грн., рівень валових страхових виплат - 27,4%;

- *за договорами накопичувального страхування життя (дожиття, крім пенсійного віку, та зі страхування інших ризиків – смерті, інвалідності тощо)* – укладено 72 539 договорів, валові страхові премії становили 561,9 млн.грн., з них сплачено на перестраховування 5,8%, виплачено страхових виплат 13,4 млн.грн., рівень валових страхових виплат - 2,4%;

- *медичне страхування (безперервне страхування здоров'я)* – укладено 1 036 942 договорів, валові страхові премії становили 485,1 млн.грн., з них сплачено на перестраховування 6,7%, виплачено страхових виплат 327,5 млн.грн., рівень валових страхових виплат - 67,5%;

- *страхування від нещасних випадків* – укладено 3 346 629 договорів, валові страхові премії становили 303,7 млн.грн., з них сплачено на перестраховування 18,2%, виплачено страхових виплат 29,07 млн.грн., рівень валових страхових виплат - 8,8%;

- *страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів (за додатковими договорами)* – укладено 405 696 договорів, валові страхові премії становили 146,3 млн.грн., з них сплачено на перестраховування 14,4%, виплачено страхових виплат 44,4 млн.грн., рівень валових страхових виплат - 30,3%;

- *авіаційне страхування цивільної авіації* – укладено 2 783 договорів, валові страхові премії становили 127,9 млн.грн., з них сплачено на перестраховування 75,4%, виплачено страхових виплат 23,4 млн.грн., рівень валових страхових виплат - 18,3%;

- *особисте страхування від нещасних випадків на транспорті* - укладено 579 587 052 договорів, валові страхові премії становили 117,3 млн.грн., з них сплачено на перестраховування 10,9%, виплачено страхових виплат 2,0 млн.грн., рівень валових страхових виплат - 1,7%;

- *страхування здоров'я на випадок хвороби* - укладено 605 398 договорів, валові страхові премії становили 116,5 млн.грн., з них сплачено на перестраховування 4,8%, виплачено страхових виплат 31,9 млн.грн., рівень валових страхових виплат - 27,4%;

- *за іншими договорами страхування життя (крім дожиття, та включають інші ризики)* - укладено 392 193 договорів, валові страхові премії становили 107,3 млн.грн., з них сплачено на перестраховування 4,8%, виплачено страхових виплат 3,7 млн.грн., рівень валових страхових виплат - 3,5%.

Перестраховання

За договорами перестраховання ризиків на кінець 2007 року українські страховики (цеденти, перестраховальники) сплатили 6 423,9 млн. грн. (табл.8), з них:

- 88% перестраховано в Україні (перестраховикам-резидентам сплачено 5 654,4 млн.грн.);
- 12% сплачено перестраховикам-нерезидентам (769,5 млн.грн.).

Таблиця 8.

Показники перестраховання за 2007, 2006 рр. (тис.грн.)

	Всього з усіх видів страхування:	Страхування інше, ніж страхування життя	Страхування життя		Всього з усіх видів страхування:	Страхування інше, ніж страхування життя	Страхування життя
	2007 рік				2006 рік		
Валові надходження страхових платежів (премій, внесків)	18 008 225,5	17 224 362,9	783 862,6		13 829 994,9	13 379 176,7	450 818,2
Частки страхових премій, які сплачуються перестраховикам	6 423 957,2	6 381 860,1	42 097,1		5 621 621,1	5 583 896,7	37 724,4
<i>в т.ч. у % до валових премій</i>	35,67%	37,05%	5,37%		40,65%	41,74%	8,37%
Сплачено перестраховикам-резидентам (внутрішнє перестраховання)	5 654 441,9	5 653 986,1	455,8		5 060 550,7	5 060 342,9	207,8
<i>в т.ч. у % до валових премій</i>	31,4%	32,8%	0,1%		36,6%	37,8%	0,05%
<i>в т.ч. у % до премій на перестраховання</i>	88,0%	88,6%	1,1%		90,0%	90,6%	0,6%
Сплачено перестраховикам – нерезидентам	769 515,2	727 873,9	41 641,3		561 070,3	523 553,7	37 516,6
<i>в т.ч. у % до валових премій</i>	4,3%	4,2%	5,3%		4,1%	3,9%	8,3%
<i>в т.ч. у % до премій на перестраховання</i>	12,0%	11,4%	98,9%		10,0%	9,4%	99,4%

Протягом 2007 року спостерігались структурні зрушення у валових показниках загальних обсягів перестраховання у порівнянні з 2006 роком:

- ✓ загальний обсяг перестраховання зріс на 802,3 млн.грн., та склав 6 423,9 млн.грн.;
- ✓ частка всього перестраховання у валових преміях знизилася на 5 відсоткових пунктів (у 2006 році становила 40,65%, у 2007 – 35,67%);
- ✓ внутрішнє перестраховання зросло на 593,9 млн.грн. та склало 5 654,4 млн.грн., але частка його від валових премій при цьому знизилася;
- ✓ частка внутрішнього перестраховання у валових преміях знизилася на 5,2 відсоткових пункта (у 2006 році частка становила 36,6%, у 2007 – 31,4%);
- ✓ перестраховання у нерезидентів зросло на 208,4 млн.грн. склало 769,5 млн.грн. Також зростає частка перестраховання за межами України у валових преміях (на 0,2 відсоткового пункта).

На рис. 8 представлено графік, що відображає тенденції в перестрахованні у співвідношенні до валових страхових премій по ринку за 2001-2007 роки.

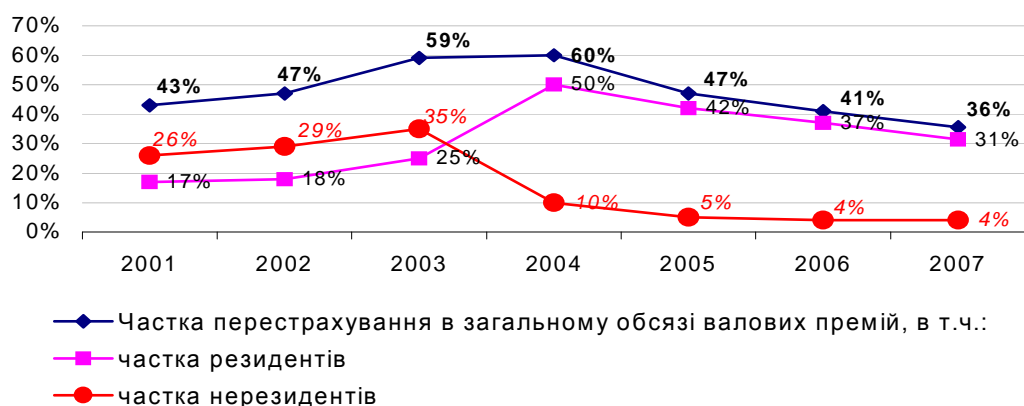

Рис.8. Частка перестраховання у валових страхових преміях з 2001-2007рр.

За останні три роки спостерігається стала тенденція щодо зниження загальних обсягів перестраховання, перш за все за рахунок зниження внутрішнього перестраховання. Операції з перестраховання ризиків за межами України, навпаки, утримують стабільну позицію: їх питома вага залишається на рівні 4%. Країни перестраховання ризиків у нерезидентів представлені на рис.9.

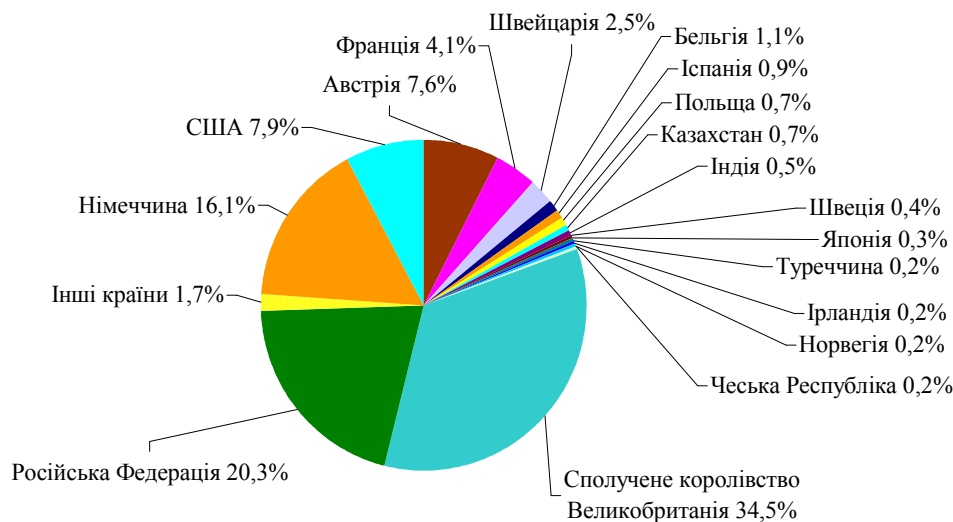

Рис.9. Структура перестраховання у нерезидентів за 2007р.

Структура премій за договорами перестраховання з іноземними страховиками (перестраховиками) за країнами їх знаходження показує диверсифікацію розміщення ризиків на міжнародних ринках перестраховання. Як правило, на перестраховання за межі України передається відповідальність за крупними ризиками, зокрема:

- ❖ з добровільного страхування відповідальності власників повітряного транспорту (включаючи відповідальність перевізника) сплачено перестраховикам-нерезидентам 90,1% від валових премій з цього виду;
- ❖ авіаційного страхування цивільної авіації - 68,4% відповідно;
- ❖ страхування цивільної відповідальності оператора ядерної установки за ядерну шкodu, яка може бути заподіяна внаслідок ядерного інциденту - 49,5% відповідно;
- ❖ страхування відповідальності власників водного транспорту (включаючи відповідальність перевізника) сплачено - 38,0% відповідно;
- ❖ страхування водного транспорту (морського внутрішнього та інших видів водного транспорту) - 23,8% відповідно.

Інвестиційна діяльність страховиків

Розміщення страхових резервів страховиками здійснюється у відповідності із статтею 31 Закону України „Про страхування”, де визначено перелік активів за відповідними категоріями. Станом на кінець 2007 року обсяг активів за визначеними законом категоріями становив 19 330,3 млн.грн., з них 8 612,5 млн.грн. інвестовано на покриття сформованих страхових резервів (табл.9).

На рис.10 наведена структура загальних активів за визначеними законом категоріями, з яких найвагомішими є цінні папери - 40%, банківські вклади - 32%, права вимоги до перестраховиків – 13%.

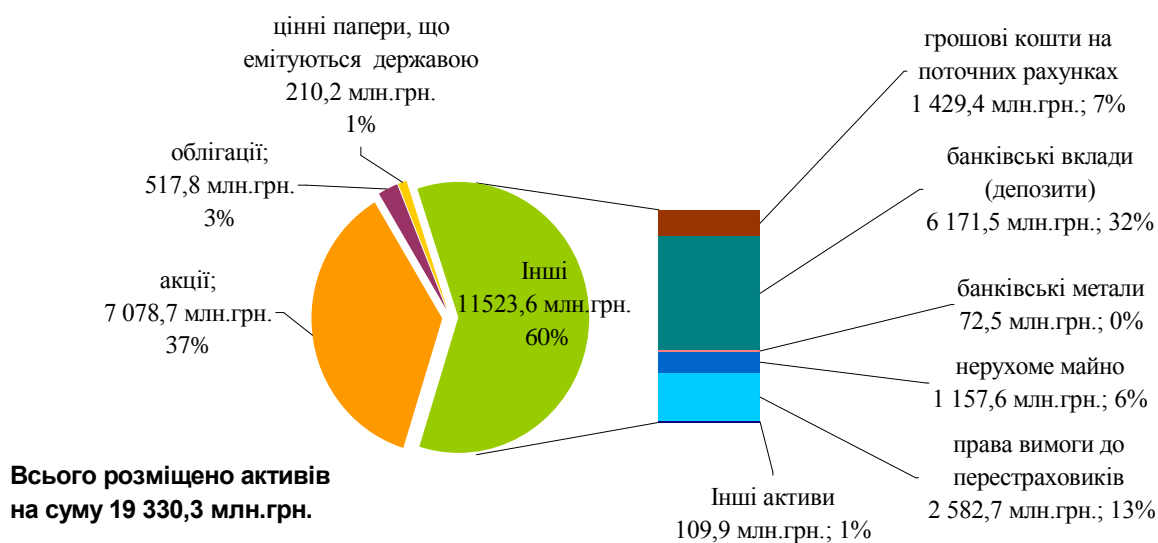

Рис.10. Структура загальних активів за визначеними законом категоріями, станом на 31.12.2007

Станом на кінець 2007 року загальний обсяг сформованих страхових резервів становив 8 423,3 млн.грн. (у 2006 році – 6 014,1 млн.грн.), з них резерви зі страхування життя - 991,3 млн.грн. (у 2006 році - 604,4 млн.грн.) та технічні резерви – 7 432,0 млн.грн. У табл. 9 представлено напрямки інвестування коштів страхових резервів активами відповідних категорій у розрізі технічних резервів та резервів зі страхування життя.

Інвестиції коштів страхових резервів

	технічні резерви				резерви із страхування життя			
	2007		2006		2007		2006	
Сформовані страхові резерви, млн.грн.	7 432,0	%	5 405,8	%	991,3	%	608,3	%
<i>Категорії активів, визначені статтею 31 Закону України “Про страхування” для представлення страхових резервів, млн.грн.</i>								
Грошові кошти на поточних рахунках і готівка в касі	886,7	11,66	462,5	8,26	61,7	6,13	29,9	4,82
Банківські вклади	3 661,3	48,13	2 548,3	45,53	493,6	49,07	310,5	50,01
Нерухоме майно	518,8	6,82	323,7	5,78	62,2	6,18	45,2	7,28
Права вимоги до перестраховиків	1 570,8	20,65	1 130,1	20,49	70,2	6,98	62,8	10,11
Інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів України*	48,4	0,64	4,5	0,08	6,9	0,69	2,5	0,40
Інші активи (банківські метали та кредити страхувальникам)	49,3	0,65	36,4	0,65	8,2	0,82	5,5	0,89
Цінні папери, в тому числі:	871,3	11,45	1 091,2	19,50	303,0	30,12	164,6	26,51
1) акції	721,0	9,47	811,3	14,50	71,4	7,09	42,5	6,85
2) облігації	62,9	0,82	144,9	2,59	116,5	11,58	75,1	12,10
3) іпотечні сертифікати	0,0	0	1,6	0,03	0,0	0	0,0	0
4) цінні папери, що емітуються державою	87,5	1,15	133,4	2,38	115,1	11,44	47,1	7,59
УСЬОГО	7 606,6	100%	5 596,6	100%	1 005,9	100%	620,9	100%

*Постанова Кабінету Міністрів України від 17.08.2002 № 1211 „Про затвердження напрямів інвестування галузей економіки за рахунок коштів страхових резервів”

Основними категоріями активів для покриття страхових резервів залишаються банківські вклади (депозити), розрахунковий рахунок, а також інвестування в цінні папери. На рисунках 11 та 12 представлено структуру розміщених коштів страхових резервів (технічних та страхування життя).

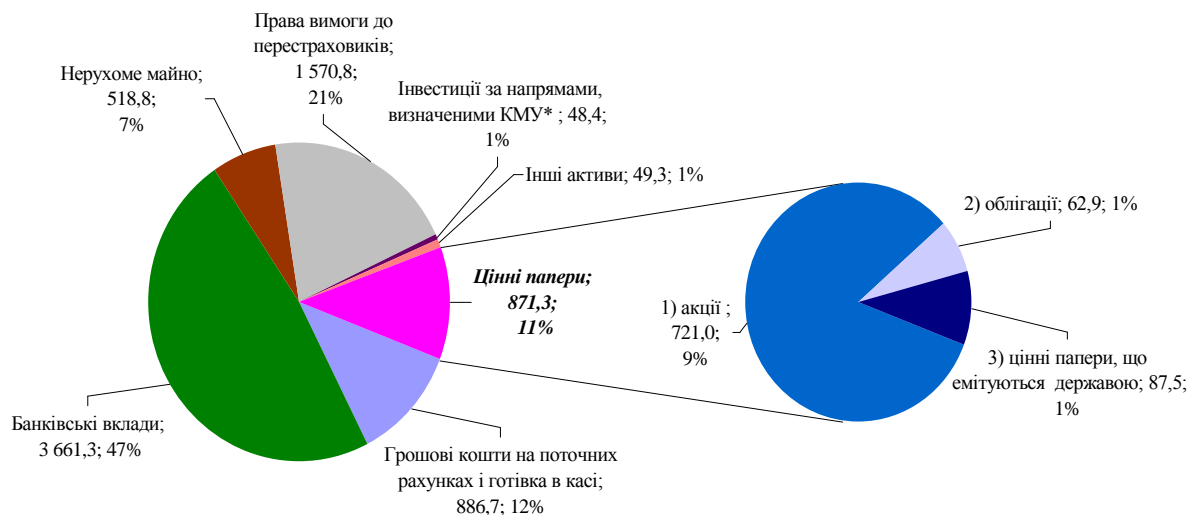

Рис.11. Структура активів для покриття технічних резервів (в млн.грн. та у %), станом на 31.12.2007

У структурі покриття технічних резервів переважають банківські вклади (47%) та права вимоги до перестраховиків (21%). Представлення активів цінними паперами страховиками відбувалося у межах 11% від суми технічних резервів.

Структура представлення страхових резервів із страхування життя (рис.12) також відображає забезпеченість коштів резервів більше через банківські вклади

(49%), але разом з тим також значна частка (30%) розміщена в цінні папери, з них 23% - в облігації та цінні папери, що емітуються державою.

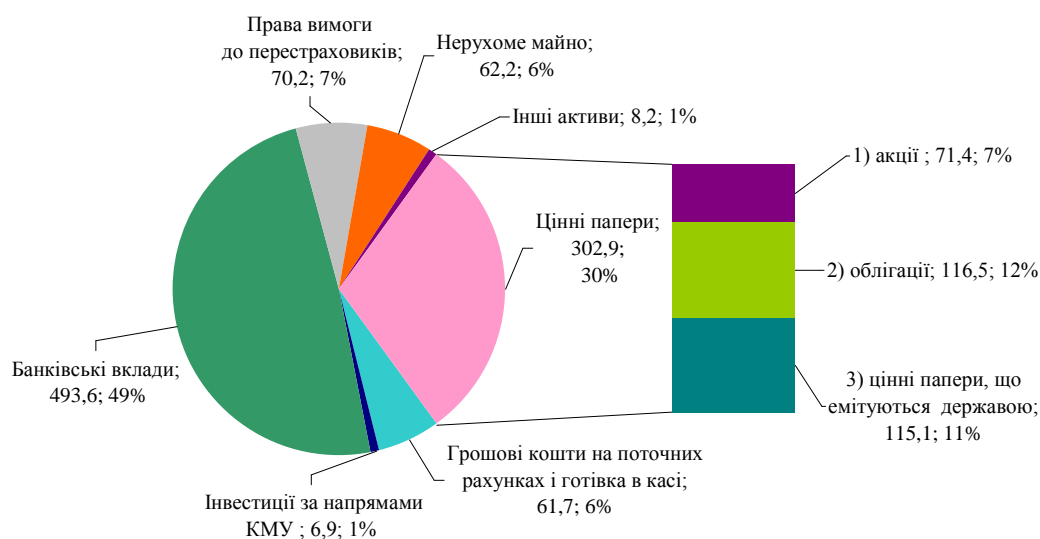

Рис. 12. Структура активів для покриття резервів зі страхування життя (в млн.грн. та у %), станом на 31.12.2007

Ринок кредитних спілок

Ринок кредитних спілок України продовжує стрімко розвиватися і демонструє позитивні тенденції. Основні з них такі:

- значно підвищився рівень капіталізації переважної більшості кредитних спілок, а також суттєво покращився фінансовий стан частини з них;
- динаміка утворення нових кредитних спілок є незначною в порівнянні з динамікою формування мережі відокремлених підрозділів уже діючих на ринку кредитних спілок. Таким чином, зростає кількість майданчиків для надання послуг;
- кредитні спілки досягли вищого рівня організаційної та системної інтеграції через участь у всеукраїнських та місцевих асоціаціях, утворення об'єднання кредитних спілок "Програма захисту вкладів", подальший розвиток мережі об'єднаних кредитних спілок, утворення нових елементів сервісної інфраструктури;
- започатковано проекти, що сприяють зростанню прозорості та відкритості діяльності кредитних спілок, підвищенню рівня економічної освіченості та захисту прав їх членів, впровадженню у кредитних спілках міжнародних кооперативних принципів в сфері управління, внутрішнього контролю та розкриття інформації.

На кінець 2007 року до Державного реєстру фінансових установ було внесено інформацію про 834 кредитні установи, в тому числі 800 кредитних спілок, 7 інших кредитних установ та 27 юридичних осіб публічного права (табл.10).

Таблиця 10.

Кількість кредитних установ у Державному реєстрі фінансових установ

Реєстрація кредитних установ	2005	2006	2007
Кількість кредитних установ на кінець року, в т.ч.	725	781	834
кредитних спілок	723	764	800
інших кредитних установ	2	3	7
юридичних осіб публічного права	0	14	27
Виключено протягом року з Держреєстру, в т.ч.	12	8	28
кредитних спілок	12	8	28
інших кредитних установ	0	0	0
юридичних осіб публічного права	0	0	0
Включено протягом року до Держреєстру, в т.ч.	114	64	81
кредитних спілок	113	49	64
інших кредитних установ	1	15	4
юридичних осіб публічного права	0	0	13

Як і в попередні роки, кількість кредитних установ продовжувала збільшуватися (за 2007 рік на 53 одиниці, або на 7%), що свідчить про зростання інтересу споживачів до цього сектора фінансового ринку та привабливість системи кредитної кооперації і мікрокредитування для середньозабезпечених верств населення завдяки їх певним перевагам над банківським кредитуванням.

Разом із зростанням кількості кредитних спілок відбувається зростання всіх основних показників їх діяльності (табл.11).

Таблиця 11.

Динаміка основних показників діяльності кредитних спілок

Кредитні спілки	2005	2006	2007	Темпи приросту, %	
				2006/2005	2007/2006
Кількість членів КС (тис. осіб)	1 231	1 791	2 392	45,5	33,6
Кількість членів КС, які мають внески на депозитних рахунках на кінець періоду (тис. осіб)	78,8	103,0	245,3	30,7	138,2
Кількість членів КС, які мають заборгованість за кредитами (тис. осіб)	496,5	566,2	561,5	14,0	-0,8
Загальні активи (млн. грн.)	1 940	3241	5 261	67,1	62,3
Обсяг виданих кредитів членам КС на звітну дату (млн. грн.)	1 442	2 597	4 512	80,1	73,7
Обсяг залучених депозитів членів КС на звітну дату (млн. грн.)	1 146	1 927	3 451	68,2	79,1
Вклади на блоковий рахунок* членів КС (млн. грн.)	7	9	13	28,6	44,4
Капітал (млн. грн.)	669	1 098	1 552	64,1	41,3

* *внесок (вклад) на депозитний рахунок - блокований рахунок* - зворотний внесок (вклад) члена кредитної спілки, який залучається на договірних умовах для забезпечення зобов'язань члена перед кредитною спілкою;

Протягом року **кількість членів кредитних спілок** збільшилася майже на **34%** і на 31.12.07 становила **2 млн. 391,6 тис. осіб**, з яких 561,5 тис. осіб, або 23,5%, мають чинні кредитні договори та 245,3 тис. осіб (10,3%) мають внески на депозитних рахунках у кредитних спілках (рис. 13).

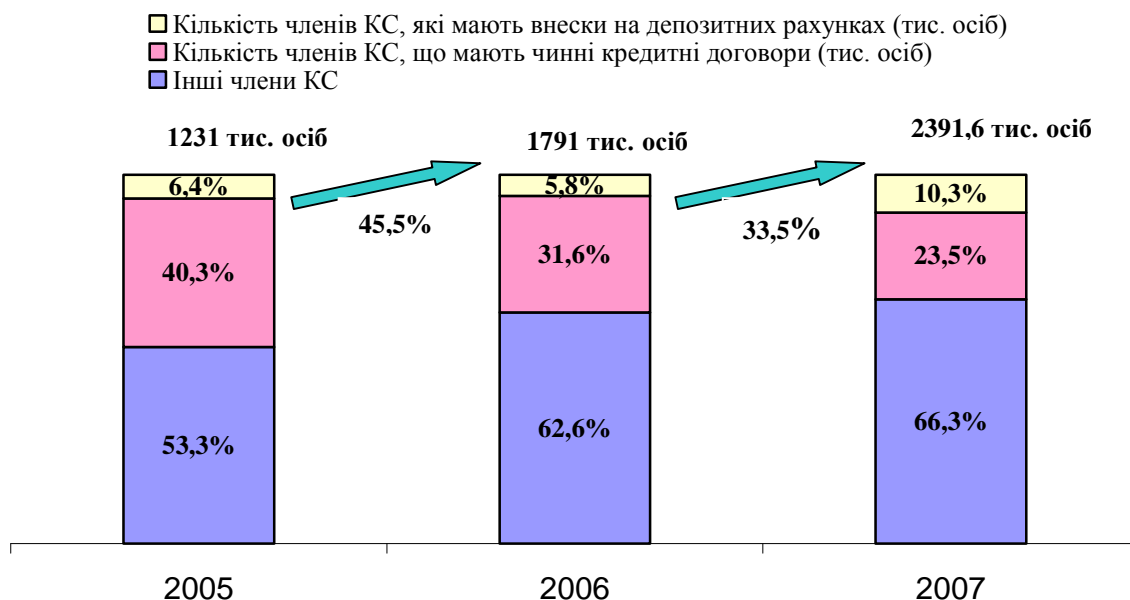

Рис.13. Динаміка кількості членів КС

Як видно з рисунка, за 2007 рік відбулася незначна зміна в структурі членів кредитних спілок. Так, за рахунок зменшення частки кількості членів кредитних спілок, які мають чинні кредитні договори, відбулося збільшення часток членів, які мають чинні депозитні договори та інших, які на даний момент не користуються послугами кредитних спілок, але залишаються їх членами.

За результатами звітного року, як і раніше, більшість кредитних спілок об'єднувала відносно невелику кількість членів – до 1000 осіб. На кінець 2007 року за кількістю членів кредитні спілки розподілилися таким чином: більшість кредитних спілок (61%) об'єднують до 1 тис. осіб; третина спілок – від 1 тис. до 10 тис. осіб, біля 5% кредитних спілок залучили від 10 до 100 тис. членів і 4 спілки об'єднують понад 100 тис. членів (рис.14).

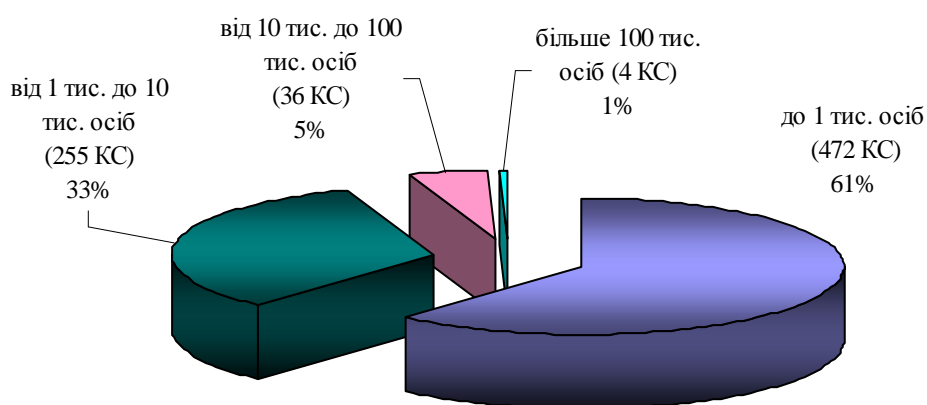

Рис.14. Групування КС за кількістю членів станом на кінець 2007 року

Загальний **обсяг активів** кредитних спілок протягом 2007 року зріс на **62,3%** та становив на кінець року **5 261 млн. грн.**, з яких 4 802,4 млн. грн., або 91,3% –

це продуктивні[‡] та решта 8,7% (458,2 млн. грн.) – непродуктивні активи[§].

У цілому система кредитних спілок України демонструє високі темпи зростання всіх основних показників діяльності (рис.15).

□ станом на 31.12.05, млн. грн.   ■ станом на 31.12.06, млн. грн.   ■ станом на 31.12.07, млн. грн.

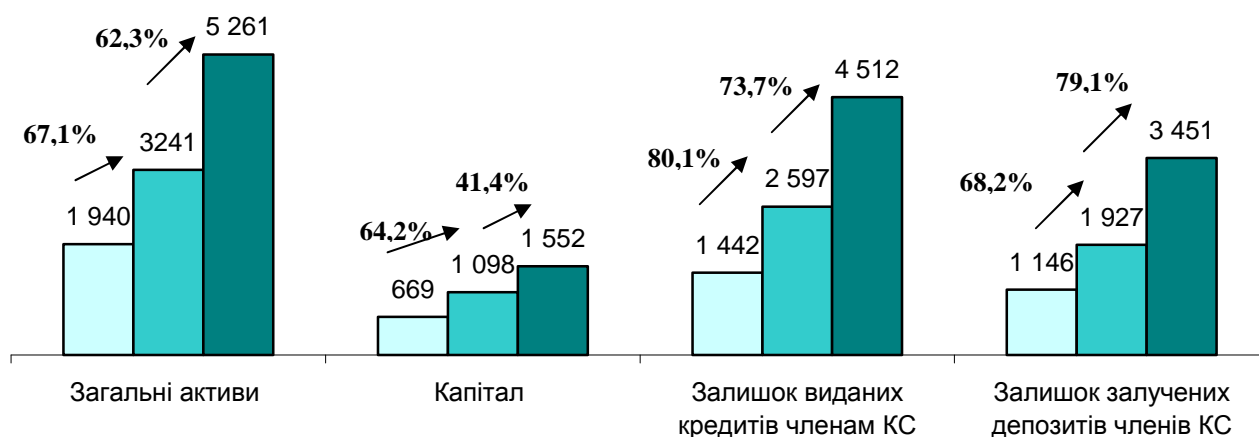

Рис.15. Динаміка основних показників системи кредитних спілок

Загальний обсяг капіталу кредитних спілок зріс протягом року на **41,3%** і станом на 31 грудня 2007 року становив **1 552 млн. грн.** Найбільшу питому вагу в його складі складає пайовий капітал (1 112,9 млн. грн.).

Протягом 2007 року кредитні спілки надали своїм членам **856,9 тис. кредитів** на загальну суму **6 381,0 млн. грн.**, що майже на **50%** більше обсягу кредитування минулого року.

Загальна сума заборгованості 562 тис. членів КС, що мали чинні станом на кінець року кредитні договори, становила **4 512 млн. грн.**, тобто в середньому кожен член - позичальник кредитної спілки на кінець року мав 8 тис. грн. боргу по кредиту.

■ Залишок виданих кредитів членам КС (на кінець періоду), млн. грн.
 ■ Сума виданих кредитів членам КС за період, млн. грн.
 ▲ Середня заборгованість за кредитом на члена КС, що на 31.12.07 мав чинний кредитний договір, тис. грн.

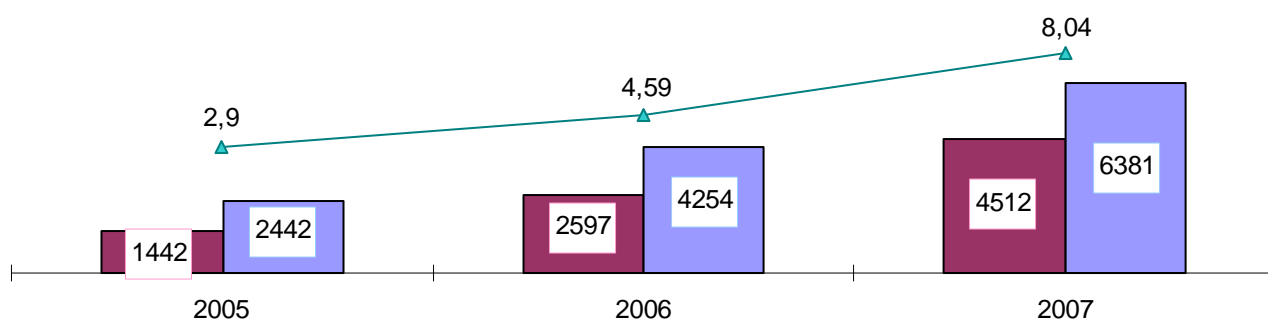

Рис.16. Динаміка кредитування кредитними спілками своїх членів

З початку року заборгованість за безнадійними боргами зросла на 648,8 тис. грн. і на кінець року становила близько 1559,3 тис. грн.

[‡] Активи, використання яких дає кредитній спілці економічні вигоди у вигляді доходу.

[§] Активи, які забезпечують діяльність кредитної спілки, але не дають доходу.

За строковістю повернення, як і в попередньому році, найбільша частка усіх кредитів (58%) отримана на строк від 3 до 12 місяців, найменшим попитом користуються короткострокові кредити зі строком повернення до 3 місяців (2% від загального обсягу виданих кредитів станом на 31.12.07).

В 2007 році структура кредитів за видами суттєво не змінилася (рис.17), найбільш популярними залишаються споживчі кредити.

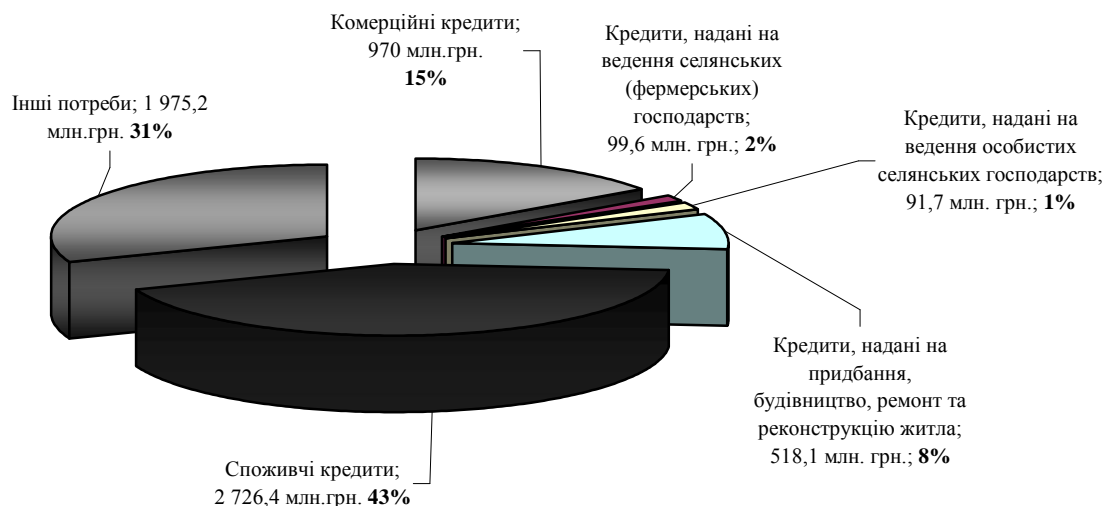

Рис.17. Структура кредитів за видами, наданих протягом 2007 р.

Протягом року кредитними спілками було надано кредитів іншим кредитним спілкам на суму 73,1 млн. грн., заборгованість на кінець року становила 33 млн. грн.

На кінець 2007 року сума **внесків (вкладів) на депозитні рахунки становила 3 451,2 млн. грн.**, що перевищує показник початку року на **83%**.

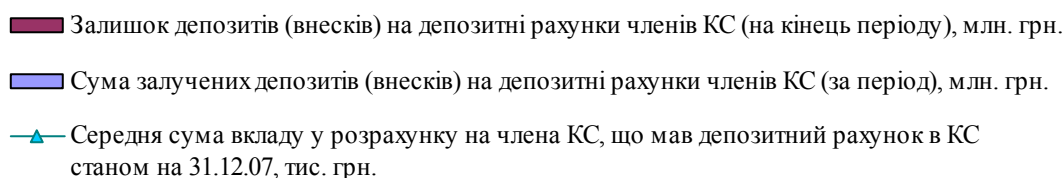

Рис.18. Динаміка залучення внесків членів на депозитні рахунки членів КС

Зростання вкладів (внесків) членів кредитної спілки на депозитні рахунки свідчить про зростання довіри споживачів до кредитних спілок не тільки як до кредитних, а як і до депозитних установ.

Найбільший обсяг внесків (56%) було залучено на період від 3 до 12 місяців, найменшу частку (0,4%) складають внески на блокований рахунок членів кредитної спілки.

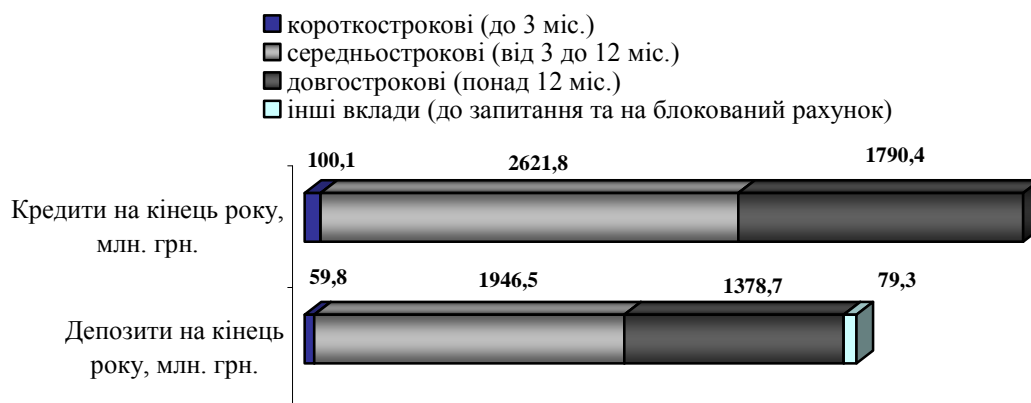

Рис. 19. Розподіл кредитів та депозитів за видами станом на 31.12.07

Зважаючи на досить широкий діапазон середньозважених відсоткових ставок за кредитами членам кредитних спілок, можна стверджувати, що значна кількість кредитних спілок (207 із 658 кредитних спілок, що подали звітність), надають кредити за середньозваженою ставкою у межах від 30 до 40% річних (табл.12). Більше половини всіх кредитних спілок надають своїм членам кредити за відсотковою ставкою в межах від 30% до 50% річних.

Таблиця 12.

Розподіл кредитних спілок за середньозваженими відсотковими ставками за кредитами своїм членам станом на кінець 2007 року

Інтервали відсоткових ставок	Кількість кредитних спілок	Частка від загальної кількості кредитних спілок, %
До 10%	18	2,7%
10-20%	28	4,3%
20-30%	86	13,1%
30-40%	207	31,5%
40-50%	197	29,9%
50-60%	79	12,0%
60-70%	26	4,0%
70-80%	10	1,5%
80% і більше	7	1,1%
Разом	658	100,0%

Основні показники діяльності кредитних спілок у розрізі регіонів України (за місцем знаходження головного офісу) наведено в таблиці в додатку.

Разом з кредитними спілками динамічно розвиваються *інші кредитні установи*. Так, активи інших кредитних установ на кінець 2007 року вже становили 1 138,87 млн. грн., а капітал – 25,15 млн. грн. Протягом 2007 року іншими кредитними установами було надано 163 636 одиниць кредитів загальним обсягом 1 352,17 млн. грн., середньозважена річна відсоткова ставка становила 20,3%.

Фінансові компанії

На кінець 2007 року до Державного реєстру фінансових установ внесено інформацію про **170 фінансових компаній**. Протягом року було внесено до реєстру 57 та виключено з реєстру 3 компанії.

Узагальнені дані щодо видів фінансових послуг, які мають право надавати фінансові компанії, що внесені до Держреєстру, та кількість фінансових компаній, які надають вказані послуги, наведено у табл.13.

Таблиця 13.

Інформація щодо кількості фінансових компаній, які мають право надавати та надають фінансові послуги

Вид фінансової послуги	Кількість фінансових компаній, які мають право надавати та надають фінансові послуги					
	станом на 31.12.05		станом на 31.12.06		станом на 31.12.07	
	мають право	надавали	мають право	надавали	мають право	надавали
Залучення фінансових активів юридичних осіб із зобов'язанням щодо наступного їх повернення	55	12	71	27	96	5
Залучення фінансових активів фізичних осіб із зобов'язанням щодо наступного їх повернення шляхом укладання договорів управління майном	55	21	59	38	70	42
Надання позик	31	17	27	18	32	17
Надання порук (поручительств)	32	6	31	4	36	5
Надання гарантій	30	3	30	2	34	5
Надання фінансових кредитів за рахунок власних коштів	24	9	28	15	35	19
Факторинг	25	8	29	7	39	14
Фінансовий лізинг	24	2	25	2	27	3
Переказ грошових коштів	1	1	1	1	4	3
Діяльність з обміну валют	1	1	1	1	1	1
Обслуговування дорожніх чеків	0	0	0	0	2	0
Залучення коштів установників управління майном з метою фінансування будівництва житла	0	0	0	0	31	30
Обслуговування платіжних карток	0	0	0	0	1	0
Інші форми здійснення розрахунків	0	0	0	0	1	0

Враховуючи розмаїття фінансових послуг, які можуть надавати фінансові компанії, для більш коректного аналізу їх діяльності доцільно умовно розподілити

зазначені в таблиці фінансові послуги на три умовні групи, а саме:

- діяльність з управління фінансовими активами;
- послуги кредитування;
- діяльність із забезпечення проведення розрахунків.

Діяльність з управління фінансовими активами умовно можна розділити на дві підгрупи фінансових послуг, а саме:

- управління коштами установників управління майном з метою фінансування будівництва житла (шляхом створення фондів фінансування будівництва – далі ФФБ);
- управління коштами установників управління майном з метою отримання доходу від здійснення операцій з нерухомістю (шляхом створення фондів операцій з нерухомістю – далі ФОН).

Управління коштами установників управління майном з метою фінансування будівництва житла

У 2004 році набрав чинності Закон України „Про фінансово-кредитні механізми та управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю”, який забезпечив можливість небанківським фінансовим установам провадити діяльність із залучення фінансових активів фізичних та юридичних осіб на вказані цілі.

Станом на 31.12.07 ліцензію, яка надає право здійснювати залучення коштів установників управління майном з метою фінансування будівництва житла, отримала 101 фінансова компанія-управитель.

Із 101 управителя станом на 01.01.08 лише 70 створили ФФБ, при цьому створено тільки ФФБ типу А. Динаміку кількості створених фондів наведено у табл.14.

Таблиця 14.

Кількість створених ФФБ і виданих ліцензій за 2006-2007 рр.

Показники	на 31.12.06	на 31.12.07
Кількість виданих ліцензій	80 (за рік видано 31)	101 (за рік видано 56)
Кількість діючих ліцензій	80	101
Кількість діючих ФФБ типу А	209	311
Кількість закритих ФФБ	12	40

Три компанії на кінець 2007 року здійснювали управління більш ніж десятьма фондами кожна. Розподіл кількості фінансових компаній в залежності від кількості фондів наведено на рис. 20.

Загальна кількість довіритель, які передали кошти в управління до ФФБ, станом на 31.12.07 становила 10 125 фізичних осіб та 531 юридичну особи. Динаміка збільшення кількості довіритель ФФБ у 2007 році наведена на рис.21.

Станом на 31.12.07 фінансові компанії – управителі залучили на будівництво житла 5,92 млрд. грн.

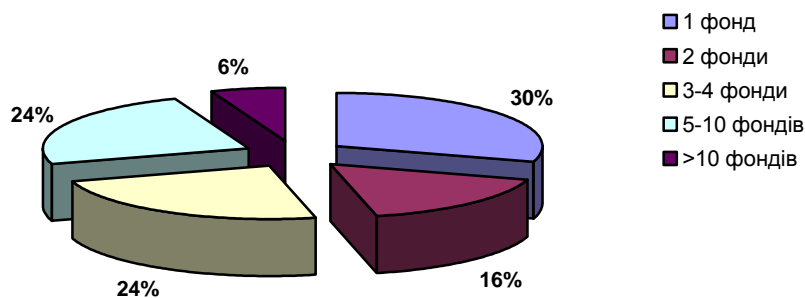

Рис.20. Розподіл кількості фінансових компаній по діючих фондах

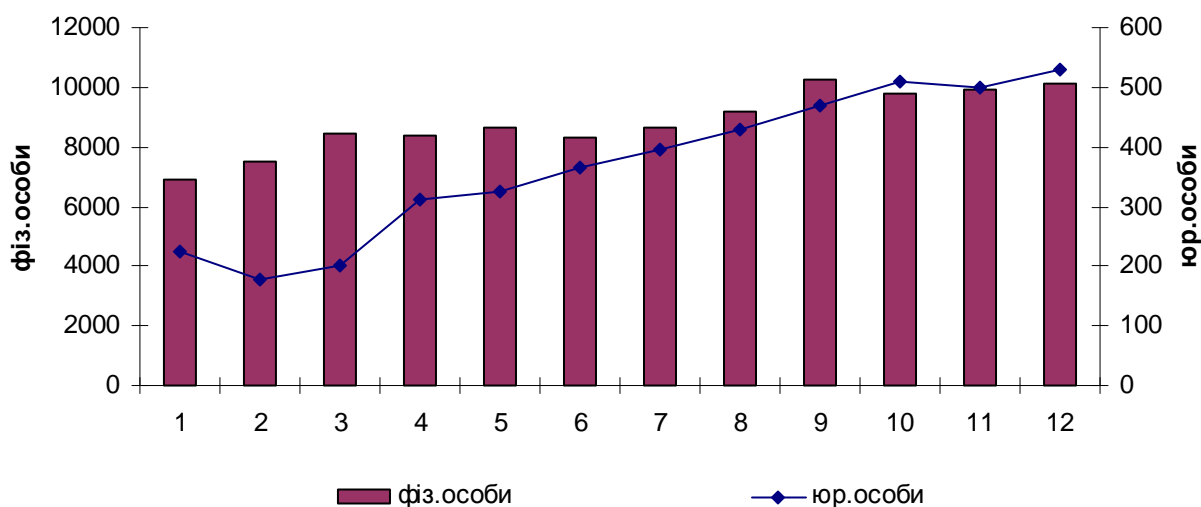

Рис.21. Динаміка кількості довіртелів ФФБ у 2007 році на кінець місяця

Динаміка залучення коштів протягом 2007 року від фізичних та юридичних осіб наведено в табл.15 та на рис.22.

Таблиця 15.

Динаміка залучення коштів від фізичних та юридичних осіб протягом 2007 року

Місяць	Залучено від фізичних осіб, млн. грн.	Залучено від юридичних осіб, тис. грн.
січень	2 605,15	298,67
лютий	2 845,76	316,25
березень	3 130,05	345,10
квітень	3 234,35	405,91
травень	3 418,62	449,87
червень	3 533,99	501,59
липень	3 711,83	578,24
серпень	3 905,88	635,39
вересень	4 274,96	717,14
жовтень	4 255,59	827,09
листопад	4 697,35	881,72
грудень	4 993,66	931,68

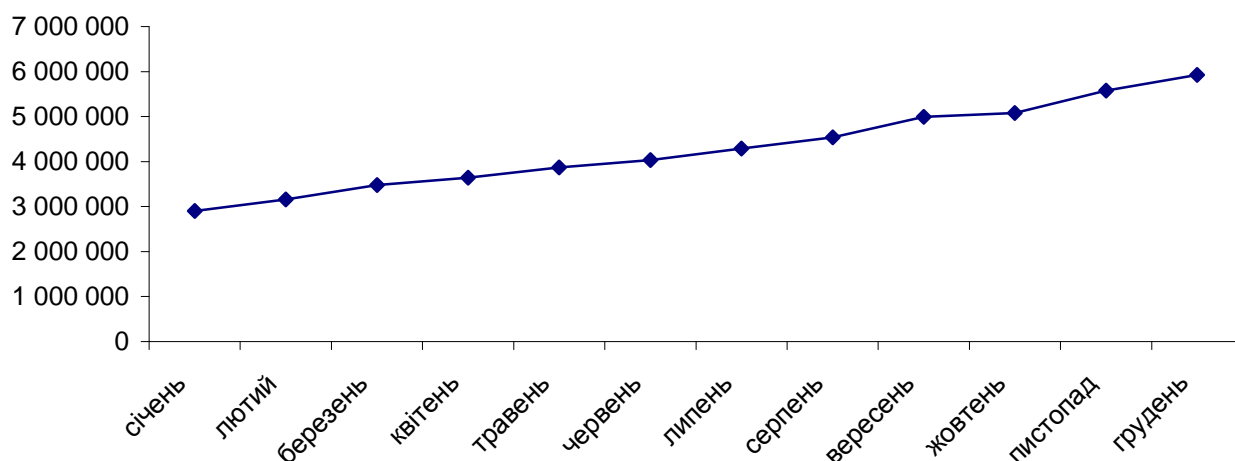

Рис.22. Динаміка залучення коштів протягом 2007 року від фізичних та юридичних осіб

Важливим показником діяльності фінансових компаній - управителів є обсяг коштів, переданих безпосередньо забудовнику для фінансування будівництва житла. Динаміка переданих забудовнику коштів та відсоток, який вони складають від цих залучених коштів, наведені на рис.23.

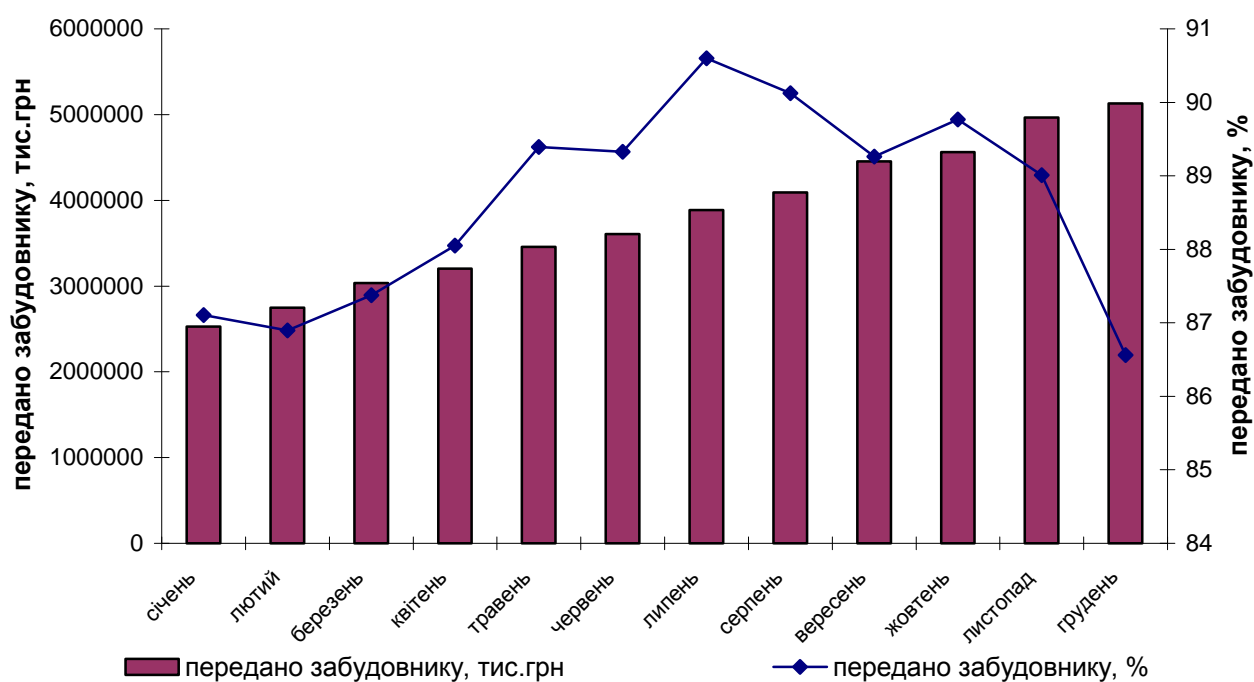

Рис.23. Динаміка переданих забудовнику коштів та відсоток від залучених протягом 2007 року

На кінець року обсяг власного капіталу управителів, які отримали ліцензії, становив 1,51 млрд. грн. Динаміка величини статутного та власного капіталів фінансових компаній – управителів та їх середніх обсягів наведена на рис.24.

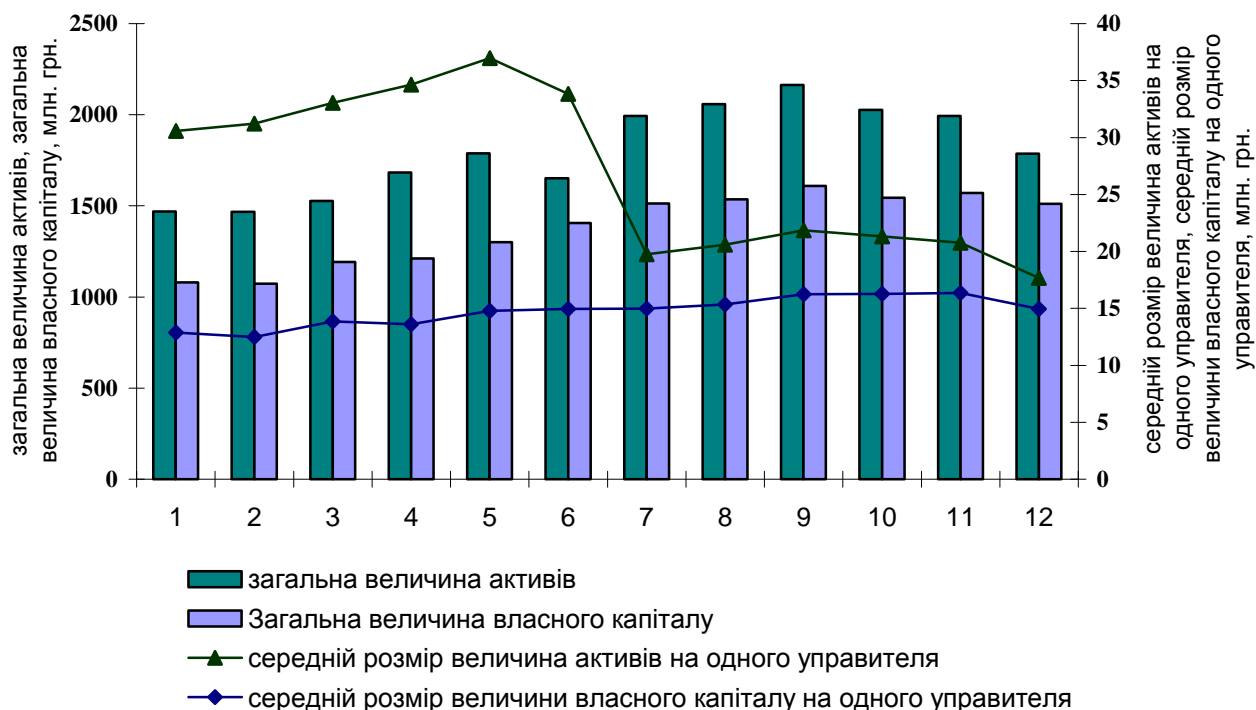

Рис.24. Динаміка величини статутного та власного капіталів управителів та їх середніх обсягів

Управління коштами установників управління майном з метою отримання доходу від здійснення операцій з нерухомістю

Відповідно до Закону України „Про фінансово-кредитні механізми та управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю” Держфінпослуг здійснює нагляд і за фінансовими компаніями, які залучають кошти установників управління майном за допомогою випуску та розміщення сертифікатів ФОН.

Станом на 31.12.07 дозвіл, який надає право здійснювати емісію зазначених сертифікатів, отримали 10 компаній, з яких лише 4 створили 5 ФОНів.

Динаміку кількості створених фондів наведено у табл.16.

Таблиця 16.

Кількість створених ФОН і виданих дозволів за 2006-2007 рр.

Показники	на 31.12.06	на 31.12.07
Кількість виданих дозволів	5 (за рік видано 3)	10 (за рік видано 5)
Кількість компаній, які створили ФОН	2	4
Кількість діючих ФОН	2	5

Загальна кількість довіритель, які передали кошти в управління до ФОН, станом на 31.12.07 становила 76 фізичних осіб та 2 юридичні особи. Динаміка збільшення кількості довіритель ФОН у 2007 році наведена на рис.25.

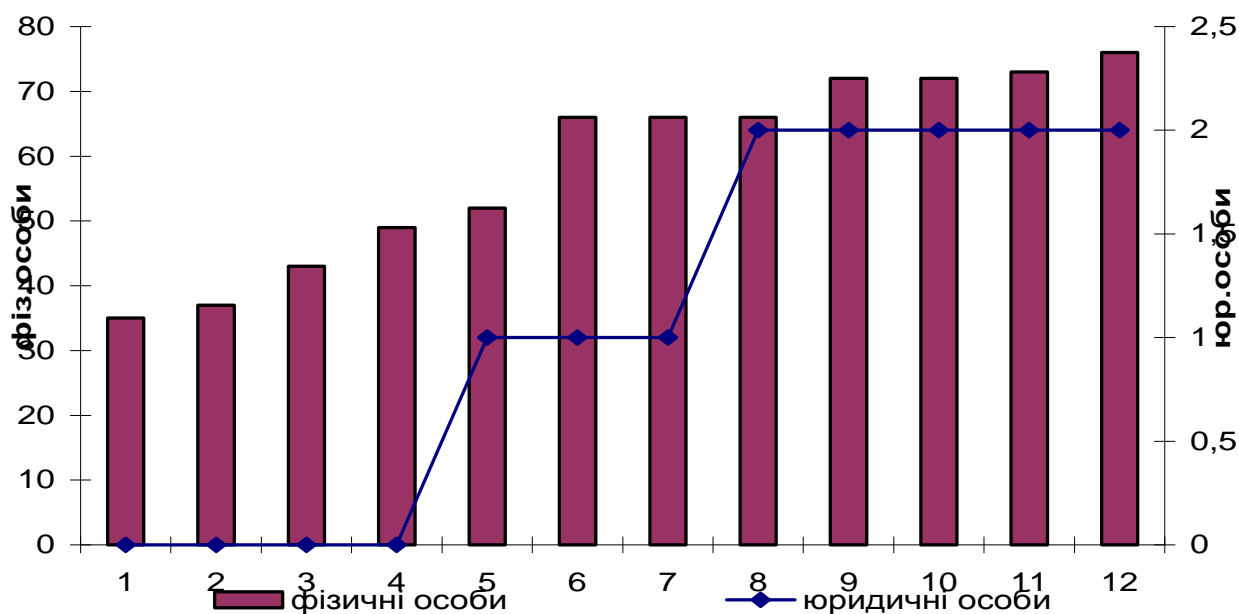

Рис.25. Динаміка кількості довіртелів ФФБ у 2007 році на кінець місяця

Станом на 31.12.07 фінансові компанії – управителі залучили 95,15 млн. грн. для здійснення операцій з нерухомістю.

Динаміка залучення коштів протягом 2007 року від фізичних та юридичних осіб наведена в табл.17.

Таблиця 17.

Динаміка залучення коштів від фізичних та юридичних осіб протягом 2007 року

Місяць	Залучено від фізичних осіб, млн. грн.	Залучено від юридичних осіб, тис. грн.
січень	7,12	0
лютий	7,68	0
березень	9,03	0
квітень	11,38	0
травень	13,11	0,05
червень	13,85	0,05
липень	15,18	0,05
серпень	15,65	57,71
вересень	17,05	60,51
жовтень	16,89	69,20
листопад	19,35	69,34
грудень	25,77	69,38

Узагальнені дані щодо наданих фінансовими компаніями послуг із управління фінансовими активами наведено в табл.18.

**Узагальнені дані щодо обсягів послуг із залучення коштів
фінансовими компаніями, млн. грн.**

Вид фінансової послуги	2005	2006	2007	Питома вага, %		
				2005	2006	2007
Залучення фінансових активів фізичних осіб для фінансування будівництва житла	1 049,1	2 860,00	5 600,20	89,3	88,9	85,2
Залучення фінансових активів юридичних осіб для фінансування будівництва житла	125,6	356,4	974,39	10,7	11,1	14,8
Всього	1 174,7	3 216,40	6 574,59	100	100	100

Діяльність із надання послуг кредитування

Відповідно до законодавства фінансові компанії мають право надавати послуги кредитування та забезпечення кредитування, в тому числі здійснювати опосередковані види кредитних операцій.

Таблиця 19.

Фінансові послуги, надані фінансовими компаніями у 2005-2007 рр., млн. грн.

Вид фінансової послуги	2005	2006	2007	Питома вага, %		
				2005	2006	2007
Надання фінансових кредитів за рахунок власних коштів	26,5	83,4	172,3	6,9	16,3	20,2
Надання позик	191,6	251,4	72,2	50,2	49,3	8,5
Надання порук (поручительств)	81	16,8	3,9	21,2	3,3	0,4
Фінансовий лізинг	14,1	9,9	12,2	3,7	1,9	1,4
Надання гарантій	6,5	7,6	8,7	1,7	1,5	1,02
Факторинг	62	141	429,1	16,2	27,6	50,4
Залучення фінансових активів юридичних осіб із зобов'язаними щодо наступного їх повернення	0	0	152,5	0	0	17,9
Всього	381,7	510,1	698,4	100	100	100

Факторинг

Протягом 2007 року фінансовими компаніями укладено **1 852** договори факторингу на загальну суму **485,2 млн. грн.**

Динаміка кількості та вартості укладених фінансовими компаніями договорів факторингу по кварталах наведена на рис. 26.

Рис.26. Динаміка надання фінансовими компаніями послуг факторингу протягом 2006-2007 рр.

Протягом звітнього року 97,7 % усіх договорів факторингу (1 810 договорів на загальну суму 473,7 млн. грн.) було укладено з юридичними особами, 2,3 % (42 договори на суму 11,6 млн. грн.) – з фізичними особами - суб'єктами підприємницької діяльності (рис.27). Діючими на кінець 2007 року залишалися 572 договори факторингу.

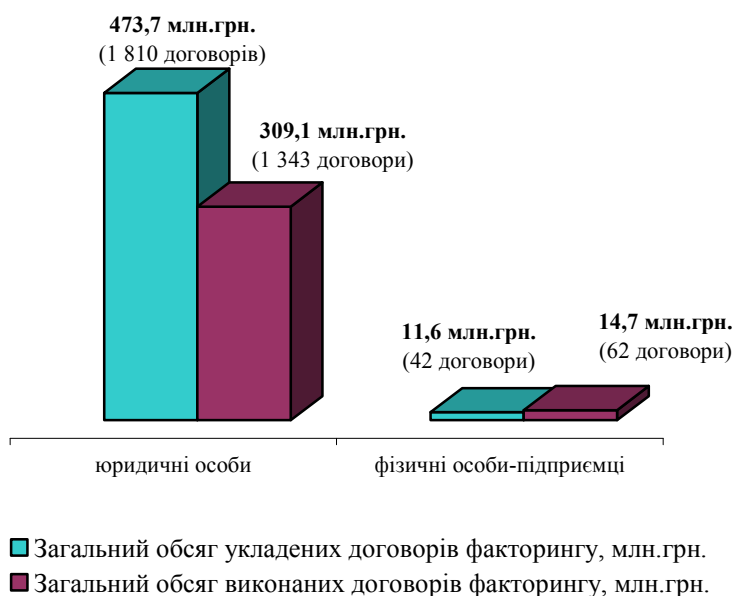

Рис.27. Обсяг укладених і виконаних договорів факторингу за 2007 рік

Важливим показником, який характеризує факторингові послуги, є джерела фінансування вказаних послуг. Узагальнені дані щодо джерел фінансування факторингових послуг наведена в табл.20

Джерела фінансування факторингових послуг у 2006-2007 рр.

Джерела фінансування	2006	2007	Питома вага, %	
			2006	2007
Банківські кредити	62,8	377,6	44,6	77,8
Власні кошти	69,5	65	49,3	13,4
Позичкові кошти юридичних осіб	0	40,5	0	8,3
Інші джерела	8,6	2	6,1	0,4

Діяльність із забезпечення проведення розрахунків

В табл.21 наведені узагальнені дані щодо обсягів фінансових послуг з обміну валют та переказу грошових коштів за 2005-2007 рр.

Таблиця 21.

Обсяги операцій з проведення розрахунків фінансовими компаніями у 2005-2007 рр. , млн. грн.

Вид фінансової послуги	2005	2006	2007	Питома вага, %		
				2005	2006	2007
Операції з обміну валют	4 327,7	7 252,5	9 140,1	78,8	85,38	86,7
Операції з переказу грошових коштів (без Укрпошти)	1 164,9	1 246,1	1 406,7	21,2	14,7	13,3
Всього	5 492,6	8 498,6	10 546,8	100,0	100,0	100,0

Фінансові послуги, що надаються не фінансовими установами

Обсяги фінансових послуг, наданих юридичними особами – суб'єктами господарювання, які за своїм правовим статусом не є фінансовими установами, але мають визначене законом право надавати фінансові послуги, наведено в табл.22.

Таблиця 22.

Обсяги фінансових послуг, наданих юридичними особами, які не є фінансовими установами, у 2007 році

Вид фінансової послуги	Обсяг фінансового активу, що є предметом договору, млн. грн.		
	2005	2006	2007
фінансовий лізинг	830,9	3 284,6	11 648,8
поштовий переказ (Укрпошта)	1 548,6*	3 562,7	4 259,22
Всього	2 379,5	6 847,3	15 908,02

* дані щодо обсягів поштового переказу наведені лише за II півріччя 2005 року, оскільки Держфінпослуг на виконання доручення Кабінету Міністрів України взяла на облік УДППЗ «Укрпошта» лише у III кв. 2005 року.

Фінансовий лізинг

Протягом 2007 року фінансовими компаніями та юридичними особами, які не мають статусу фінансових установ, але можуть згідно з законодавством надавати фінансові послуги, укладено **9 293** договорів фінансового лізингу (що більш ніж у 2 рази перевищує кількість договорів, укладених у 2006 році) на суму **16 877,6 млн. грн.**, що майже у **5 разів** перевищує обсяги 2006 року. Вартість об'єктів лізингу, що є предметом укладених у 2007 році договорів, становить майже **11,7 млрд. грн.**

На кінець року обсяг чинних договорів фінансового лізингу (портфель угод – 15 197 договорів) склав **20,23 млрд. грн.**

Динаміка вартості договорів, укладених протягом кожного кварталу, та договорів, чинних на кінець кожного кварталу 2007 року, наведена на рис.28.

Рис. 28. Динаміка надання послуг фінансового лізингу протягом 2006 – 2007 рр.

Близько 99,9% усіх послуг фінансового лізингу надається юридичними особами – суб'єктами господарювання, які не є фінансовими компаніями.

Таблиця 23.

Інформація щодо вартості об'єктів фінансового лізингу та кількості договорів фінансового лізингу, укладених юридичними особами та фінансовими компаніями (поквартально протягом 2007 року)

Період	Вартість фін. активів (тис. грн.), що є предметом укладених договорів фін. лізингу		Кількість договорів фінансового лізингу (од.) укладених за період	
	юридичними особами	фінансовими компаніями	юридичними особами	фінансовими компаніями
1 кв.	659 851,39	2 388,48	1 835	6
2 кв.	4 787 733,80	992,12	2 143	4
3 кв.	3 381 487,50	5 180,1	2 049	5
4 кв.	2 819 750,95	3 609,74	3 248	3
Всього за 2007	11 648 823,64	12 170,44	9 275	18

Середня вартість об'єкта лізингу, який є предметом договорів, укладених у 2007 році, становить 1 254,8 тис. грн.

Середня вартість об'єктів лізингу за договорами, укладеними фінансовими компаніями та юридичними особами у 2007 році (поквартально), наведена на рис. 29.

Вартість чинних на кінець 2007 року договорів фінансового лізингу більш ніж в 4 рази перевищує їх вартість станом на кінець 2006 року, що свідчить про зростання попиту на лізингові послуги та зростання вартості об'єктів лізингу. На 128% зросла середня вартість чинних договорів фінансового лізингу: якщо на кінець 2006 року вона становила 584 тис.грн., то на кінець 2007 року - 1 331 тис. грн.

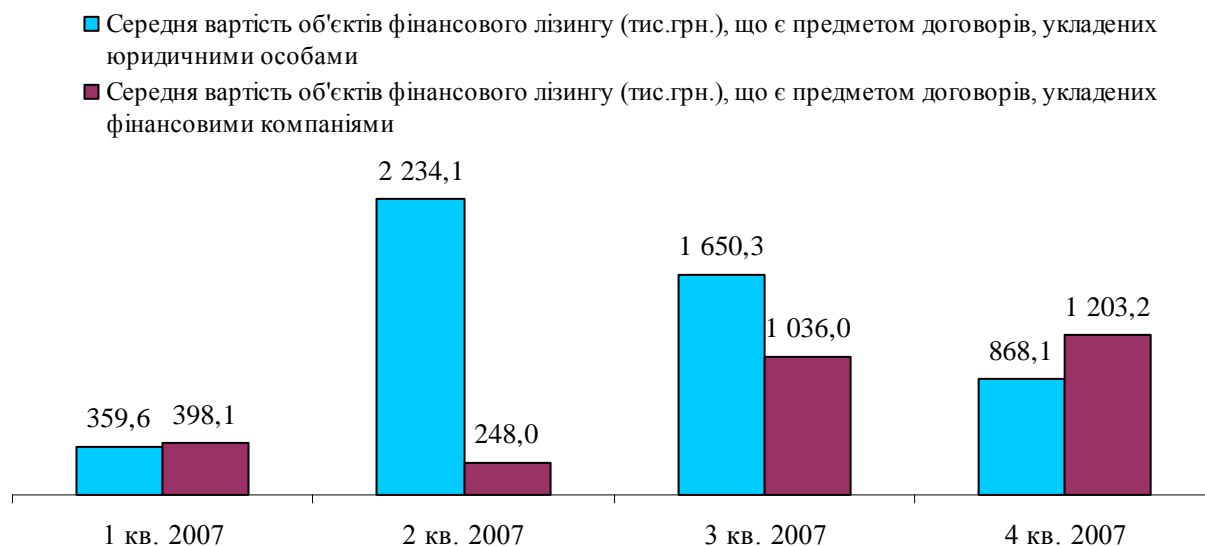

Рис. 29. Середня вартість об'єктів фінансового лізингу (тис.грн.), що є предметом договорів, укладених фінансовими компаніями та юридичними особами у 2007 році

Станом на кінець звітної періоду вартість договорів із лізингодержувачами, які представляють транспортну галузь, складала близько 64% від загальної вартості чинних договорів, близько 8% загальної вартості договорів припадає на будівництво та 7,5% - на підприємства сільського господарства (рис.30).

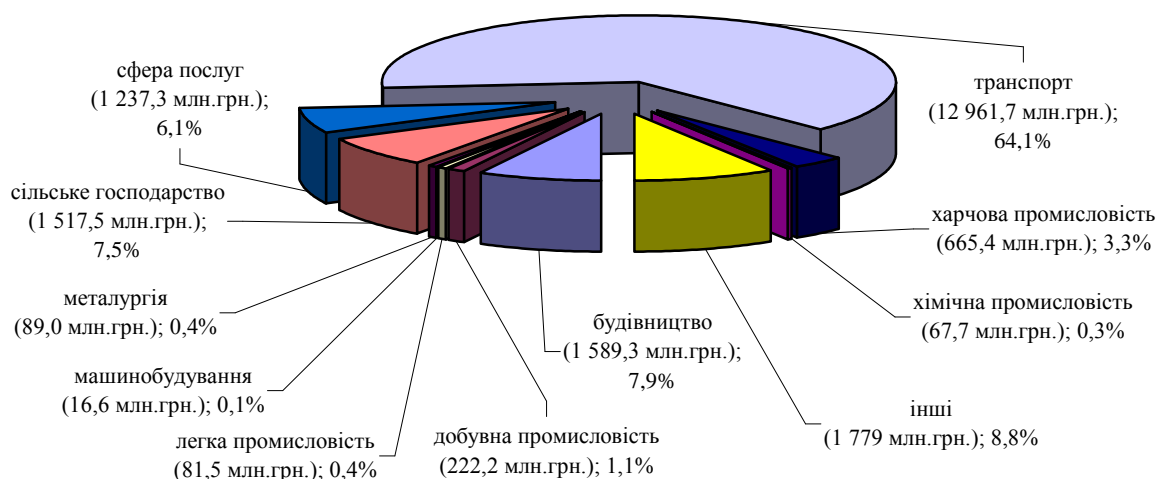

Рис. 30. Розподіл вартості чинних станом на кінець 2007 року договорів фінансового лізингу за галузями

Змінилася структура чинних договорів фінансового лізингу за їх вартістю в розрізі галузей економіки (табл. 24). Так, на кінець 2007 року підприємствам транспортної галузі належить вже більше 64% вартості всіх договорів, тоді як на кінець 2006 року цій галузі належала лише половина.

На 3,7 відсоткового пункта (в.п.) зросла частка вартості договорів, що належать лізингоодержувачам із сфери послуг. Майже на 12 в.п. знизилась частка вартості договорів з лізингоодержувачами - підприємствами сільського господарства.

Таблиця 24.

Динаміка вартості чинних на кінець року договорів фінансового лізингу у розрізі галузей

Галузі економіки	2006 рік		2007 рік		Зміни вартості договорів	
	Вартість чинних на кінець періоду договорів фін. лізингу, млн. грн.	Питома вага, %	Вартість чинних на кінець періоду договорів фін. лізингу, млн. грн.	Питома вага, %	млн. грн.	в.п.
харчова промисловість	235,5	4,8%	665,37	3,3%	429,87	-1,5%
транспорт	2 440,8	49,6%	12 961,68	64,1%	10 520,88	+14,5%
сфера послуг	117,3	2,4%	1 237,34	6,1%	1 120,04	+3,7%
сільське господарство	951,1	19,3%	1 517,54	7,5%	566,44	-11,8%
хімічна промисловість	16,9	0,3%	67,66	0,3%	50,76	0,0%
будівництво	494,3	10,1%	1 589,31	7,9%	1 095,01	-2,2%
добувна промисловість	100,4	2,0%	222,16	1,1%	121,76	-0,9%
інші	560,2	11,4%	1 966,03	9,7%	1 405,83	-1,7%
Разом	4 916,5	100,0%	20 227,09	100,0%	15310,59	X

У 2007 збереглася тенденція до зменшення частки лізингових операцій з терміном дії договору 2-5 років. На кінець 2007 року частка таких договорів перестала бути домінуючою і становила 39%. За рахунок зменшення частки середньострокових договорів збільшується частка договорів, що уклалися на строк від 5 до 10 років. На кінець 2007 року це вже більше половини усіх договорів – 53%.

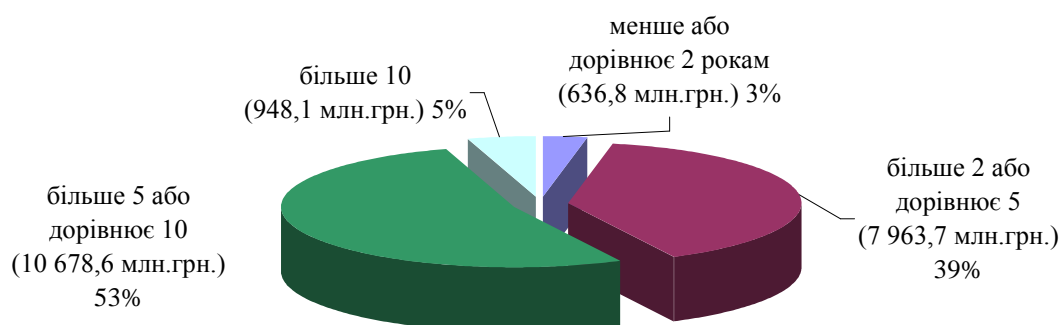

Рис. 31. Розподіл чинних станом на кінець 2007 року договорів лізингу за терміном їх дії

Основними об'єктами лізингу за чинними на кінець 2007 року договорами є транспортні засоби (63,8% вартості усіх чинних договорів лізингу), техніка, машини і устаткування для сільського господарства (6,9%).

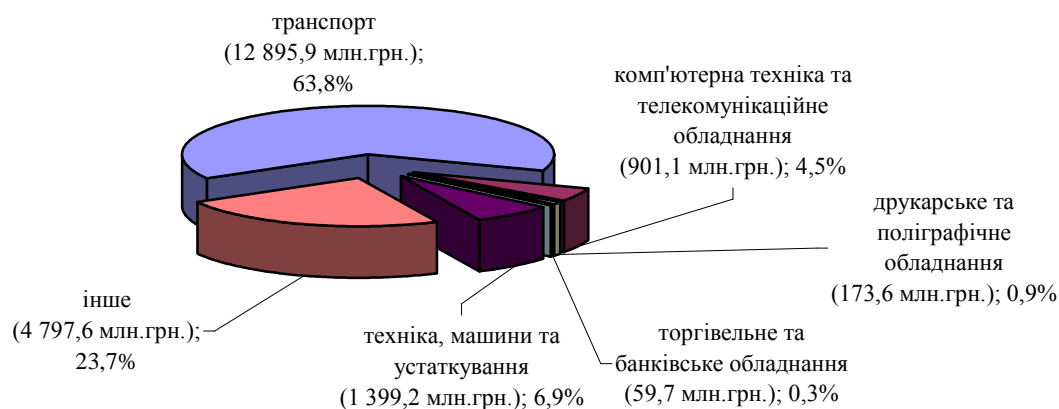

Рис. 32. Розподіл чинних станом на кінець 2007 року договорів лізингу за обладнанням

Ринок ломбардних послуг

Надання до Держфінпослуг звітності ломбардами розпочато з другого півріччя 2005 року. З метою отримання більш достовірної інформації щодо діяльності ломбардів з початку 2006 року комісія почала здійснювати звірки наданої в електронному вигляді звітності не тільки з її паперовим формам, а і з даними про ломбард, внесеними до Державного реєстру фінансових установ (статутний капітал), і з даними, отриманими від ломбарду у попередні періоди звітності.

Таблиця 25.

Інформація щодо прийнятої департаментом звітності

	2005	2006	2007
Станом на кінець року у Реєстрі є інформація	322	315	309
Прийнято звітів до електронної бази за четвертий квартал відповідного року, шт.	293	264	229
Прийнято звітів до електронної бази за четвертий квартал відповідного року, %	91,28	84,35	74,11
Подана звітність, але не прийнята до електронної бази Держфінпослуг, у тому числі через:	21	76	62
- невідповідність електронного формату звіту	18	9	3
- відсутність електронного формату звіту	3	3	7
- невідповідність статутного капіталу ломбарду відповідним даним у звітності	0	56	28
- недостовірність інформації	0	8	24

Результатами цієї роботи стало:

зменшення кількості прийнятих до електронної бази звітів ломбардів (дані табл.25);

підвищення достовірності інформації, яка міститься в електронній базі звітності ломбардів;

ініціювання додаткових перевірок ломбардів та застосування за їх результатами відповідних заходів впливу.

У зв'язку із вищезазначеним та з метою співставлення інформації і виявлення більш достовірних тенденцій у діяльності ломбардів протягом 2005-2007 років було виділено **групу з 173 ломбардів** (далі – група ломбардів), які протягом вказаного періоду надавали звітність, котра повністю відповідає встановленим Держфінпослуг вимогам та була внесена до електронної бази звітності ломбардів.

Враховуючи, що коефіцієнт кореляції між величиною статутного капіталу та величиною наданих кредитів дорівнює 0,74, що є досить високим значенням і дає право на припущення лінійної залежності величини наданих кредитів від величини статутного капіталу. Застосувавши регресійний аналіз отримано лінійну модель залежності виду $K_p = 13,64 * СтК + 1166,9$. F-тест, проведений на відповідність моделі показує на дуже велике значення відповідності ($p < 0.001$). Отриманий загальний об'єм наданих кредитів повністю дорівнює фактичному значенню.

Застосувавши отриману модель до компаній, чий звіт не прийняті до бази даних, отримуємо об'єм, що можуть надати ці компанії, рівний 878,79 млн.грн., при цьому основну частину цього об'єму (700,2 млн.грн.) формують 5 компаній. Таким чином можна нехтувати результатами 80 компаній, чий загальний об'єм наданих кредитів менший 10% об'єму ринку.

Важливим показником, який характеризує ринок ломбардів є показники їх фінансового стану, у табл.26 наведено основні такі показники групи ломбардів, які свідчать про їх постійне зростання.

Таблиця 26.

Показники фінансового стану групи ломбардів за 2005 – 2007 роки, тис. грн.

	2005	2006	2007
Дебіторська заборгованість, у тому числі:	111 616	139 561,4	152 739
за наданими фінансовими кредитами	86 427,1	118 992,8	122 803,6
за нарахованими відсотками за наданими фінансовими кредитами	1 353,1	2 211,9	1 831,8
статутний капітал	44 681,8	62 694	84 141,4
резервний капітал	1 672,4	1 214,8	1 398,6
нерозподілений прибуток	28 388	32 909,8	32 554,1
Власний капітал, усього	72 521,2	89 780,5	106 204,9
Залучені кошти на платній та безоплатній основі	38 253,8	47 975,1	62 525,6
Усього активів	291 716	315 361,7	367 527,5

Важливим також є розподіл джерел залучення групою ломбардів коштів на платній та безоплатній основі (табл.27).

Таблиця 27.

Інформація про джерела залучення коштів групою ломбардів, тис. грн.

	2005	2006	2007
Залучені кошти на платній та безоплатній основі, у тому числі:	38 253,8	47 975,1	62 525,6
від банків	32 907,2	44 509,3	60 402,1
від юридичних осіб	3 950,9	2 505,7	1 787,7
від фізичних осіб	1 395,7	960,1	335,8

Основні показники діяльності групи ломбардів протягом періоду, який аналізується наведено в табл.28.

Таблиця 28.

Показники діяльності групи ломбардів за 2005 – 2007 роки, тис. грн.

	2005	2006	2007
Сума наданих фінансових кредитів під заставу	1 044 945,9	1 058 987,5	1 427 242,2
Кількість наданих фінансових кредитів під заставу, шт.	2 185 930,0	3 029 189,0	3 519 009,0
Сума погашених фінансових кредитів	1 002 757,1	1 014 254,6	1 383 731,0
Погашено за рахунок майна, наданого в заставу	45 854,1	78 128,0	97 859,2
Кількість договорів, погашених за рахунок майна, шт.	303 915,0	395 923,	384 828,0

Більш детально обсяг наданих кредитів та види застави, під які вони були надані, представлені в табл. 29.

Таблиця 29.

Динаміка показників діяльності групи ломбардів

	2005			2006			2007		
	Усього видано, тис. грн.	Усього видано, %	Середній кредит, тис. грн.	Усього видано, тис. грн.	Усього видано, %	Середній кредит, тис. грн.	Усього видано, тис. грн.	Усього видано, %	Середній кредит, тис. грн.
Сума наданих фінансових кредитів під заставу, у тому числі:	1 044 945,9	100	0,5	1 058 987,5	100	0,35	1 427 242,2	100	0,4
виробів із дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння	421 465,4	40,33	0,2	627 325,1	59,24	0,26	870 423,6	60,99	0,3
побутової техніки	53 126,7	5,08	0,2	108 713,1	10,27	0,19	162 956,4	11,42	0,2
автомобілів	2 540,5	0,24	28,9	2 394,6	0,23	0,002	1 611,6	0,11	39,3
нерухомості	9 830,6	0,94	57,8	8 056,7	0,76	48,24	9 764,7	0,68	75,7
цінних паперів	198 619,2	19,01	7093,5	252 643,3	23,86	21053,61	260 032,3	18,22	32504,0
немайнових прав	71,2	0,01	8,9	16,3	0,001	2,72	0	0	0
іншого майна	359 292,3	34,38	40,5	59 838,4	5,65	3,96	122 453,6	8,58	6,5

Загалом протягом останніх двох років ломбардний ринок демонстрував сталу динаміку зростання обсягів активів та власного капіталу. Збільшувалась кількість наданих кредитів.

Порівняно з банками та кредитними спілками ломбарди мають меншу частку на ринку кредитування. Але в зв'язку з простою процедурою оформлення ломбардні кредити користуються попитом.

Ломбарди досить активно ведуть моніторинг ринку для гарантування власної безпеки й залучення нових клієнтів, для розвитку та зміцнення своїх позицій на ринку та впроваджують гнучкі системи кредитних ставок, надають можливість пролонгації договорів, пропонують системи знижок для постійних клієнтів, досить гнучко реагують на будь-які зміни щодо ринку дорогоцінних металів.

Ломбарди залишаються одним із найбільш консервативних і стабільних фінансових інститутів для фізичних осіб – вони орієнтовані на видачу дрібних та короткострокових кредитів. Середня сума ломбардного кредиту коливається в рамках 300-450 гривень, а середній строк кредиту – 10-12 днів. Процентні ставки коливаються від 0,3 до 1 % у день.

Ринок послуг з недержавного пенсійного забезпечення

Система недержавного пенсійного забезпечення (НПЗ) становить третій рівень пенсійної системи, запроваджений Законом України “Про недержавне пенсійне забезпечення” від 9 липня 2003 року. Основу такої системи складають недержавні пенсійні фонди.

На кінець 2007 року до Державного реєстру фінансових установ було внесено інформацію про 96 недержавних пенсійних фондів (НПФ) та 50 адміністраторів НПФ (табл.30).

Таблиця 30.

Кількість НПФ та адміністраторів НПФ у Державному реєстрі фінансових установ

Реєстрація суб'єктів системи недержавного пенсійного забезпечення	2005	2006	2007
Кількість НПФ на кінець періоду	54	79	96
Кількість адміністраторів на кінець періоду	37	41	50
Внесено інформацію до Держреєстру протягом року у т.ч.	40	29	28
<i>недержавні пенсійні фонди</i>	33	25	18
<i>адміністраторів НПФ</i>	7	4	10
Виключено установ з Держреєстру протягом року у т.ч.	0	0	2
<i>недержавних пенсійних фондів</i>	0	0	1
<i>адміністраторів НПФ</i>	0	0	1

Таблиця 31.

Кількість компаній з управління активами та банків зберігачів*

	2006	2007	Відхилення, %
Кількість компаній з управління активами, які мають відповідну ліцензію	229	342	+49,3
<i>в тому числі кількість компаній з управління активами, які мають договори на обслуговування НПФ</i>	42	44	+4,8
Кількість банків-зберігачів, які мають відповідну ліцензію	100	107	+7,0
<i>в тому числі кількість зберігачів, які мають договори на обслуговування НПФ</i>	26	31	+19,2

* Офіційні статистичні дані Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку (<http://www.ssmc.gov.ua>).

Загальний розподіл пенсійних фондів по регіонах України залишається відносно сталим. Найбільша кількість недержавних пенсійних фондів зареєстрована в м. Києві – 64 з 96.

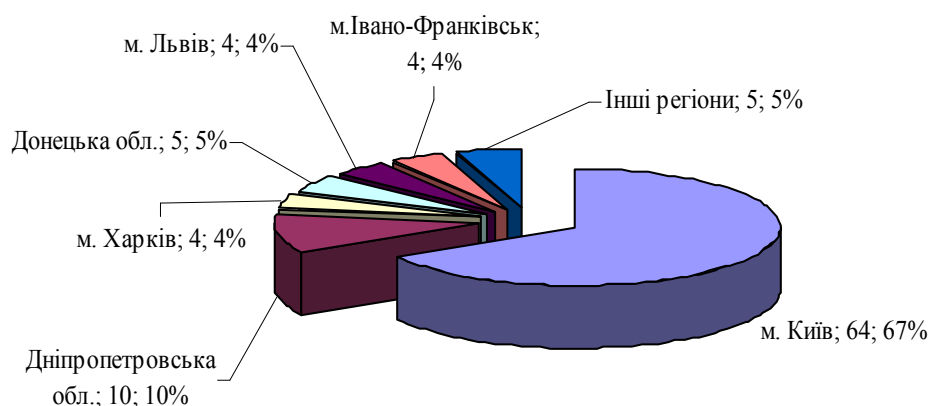

Рис.33. Розподіл недержавних пенсійних фондів по регіонам України станом на 31.12.07.

Активами недержавних пенсійних фондів управляють 44 компанії з управління активами, з яких 16 уклали договори на обслуговування з декількома недержавними пенсійними фондами. За даними Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України усього видано 283 ліцензії на управління активами. Також надають послуги у сфері недержавного пенсійного забезпечення 29 зберігачів.

В цілому Держфінпослуг станом на 31.12.07 видано 40 ліцензій на провадження професійної діяльності з адміністрування НПФ. 13 адміністраторів надають послуги більш ніж одному фонду.

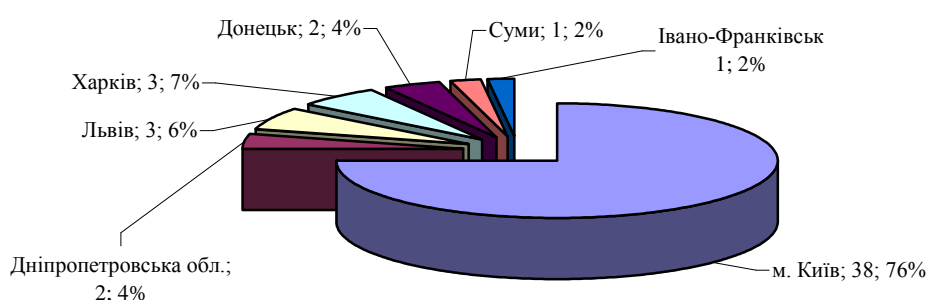

Рис.34. Розподіл адміністраторів недержавних пенсійних фондів по регіонам України станом на 31.12.07

Збільшився вплив нерезидентів на розвиток адміністраторів недержавних пенсійних фондів. Станом на 31.12.07 частка нерезидентів у статутному капіталі адміністраторів НПФ становила 26,2% від загального обсягу статутних капіталів

адміністраторів НПФ порівняно з 19,5% у 2006 році (Нідерланди – 49,9 млн. грн., Британські Віргінські острови – 17,8 млн. грн., Латвія – 7,7 млн. грн., Словенія – 6,5 млн. грн., Мальта – 3,6 млн. грн., Канада – 3,0 млн. грн.).

З зареєстрованих 9 адміністраторів недержавних пенсійних фондів з часткою іноземного капіталу у статутному фонді 5 адміністраторів – зі 100% іноземним капіталом.

Ринок недержавного пенсійного забезпечення залишається найбільш динамічним серед ринків небанківських фінансових послуг. Про це свідчить стрімке зростання всіх основних показників діяльності НПФ (табл.32).

Таблиця 32.

Динаміка основних показників діяльності недержавних пенсійних фондів

Недержавні пенсійні фонди	2005	2006	2007	Темпи приросту, %	
				2006/2005	2007/2006
Загальна кількість укладених пенсійних контрактів (тис. шт.)	30,6	41,5	55,9	35,6	34,7
Кількість учасників за укладеними пенсійними контрактами (тис. осіб)	88	193	279	119,3	44,6
Загальні активи НПФ (млн. грн.)	46	137	281	197,8	105,1
Пенсійні внески (млн. грн.), у т.ч.	36,4	119,7	234,4	228,8	95,8
- від фізичних осіб	2,2	5,3	14,0	140,9	164,2
- від юридичних осіб	34,1	108,2	220,4	217,3	103,7
- від фізичних осіб-підприємців	0,008	0,02	0,04	150,0	100,0
Пенсійні виплати (млн. грн.)	1,7	4,0	9,1	135,3	127,5
Кількість осіб, що отримали/отримують пенсійні виплати (тис. осіб)	2,9	3,9	5,5	34,5	41,0
Сума інвестиційного доходу (млн. грн.)	9,7	23,4	68,1	141,2	191,0
Сума витрат, що відшкодовуються за рахунок пенсійних активів (млн. грн.)	1,3	6,1	15,1	369,2	147,5

Про збільшення інтересу до недержавного пенсійного забезпечення у 2007 році свідчить зростання *кількості учасників НПФ відповідно до укладених контрактів*: протягом року вона зросла на 85,4 тис. осіб (на 44%) і на 31.12.07 складала **278,7 тис. осіб** (рис.35).

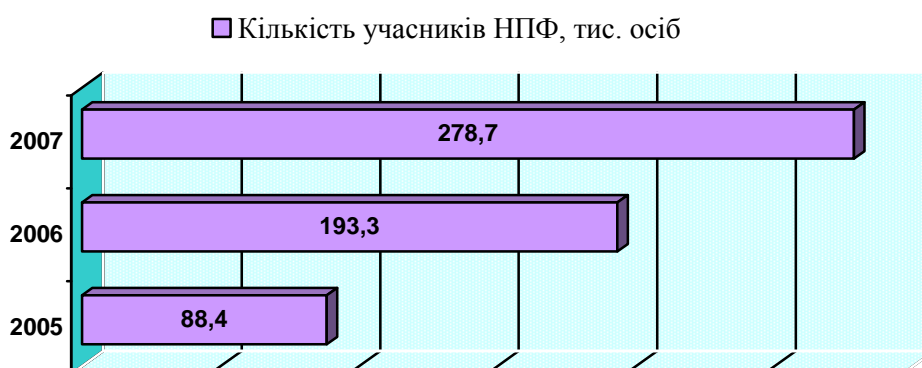

Рис.35. Динаміка кількості учасників НПФ за 2005-2007рр.

Станом на 31.12.07 адміністраторами недержавних пенсійних фондів було укладено 55 938 пенсійних контрактів з 42 315 вкладниками, з яких 1 764, або 4,2% - юридичні особи, а 40 551, або 95,8% - фізичні особи.

Протягом 2007 року відбулося більш значне, проти 2006 року зростання загальної кількості пенсійних контрактів, укладених як з фізичними, так і з юридичними особами (рис.36).

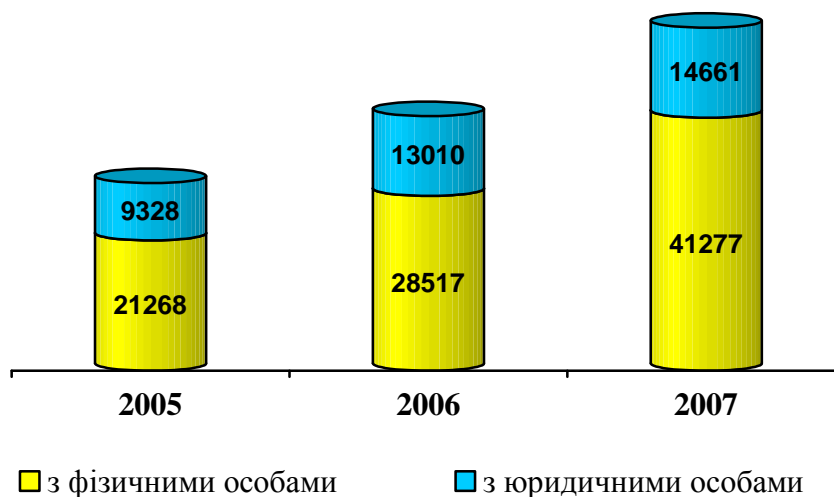

Рис.36. Динаміка кількості укладених пенсійних контрактів за 2005-2007рр.

Найбільша кількість (94,9%) вкладників-фізичних осіб, як і в попередньому році, є вкладниками відкритих пенсійних фондів.

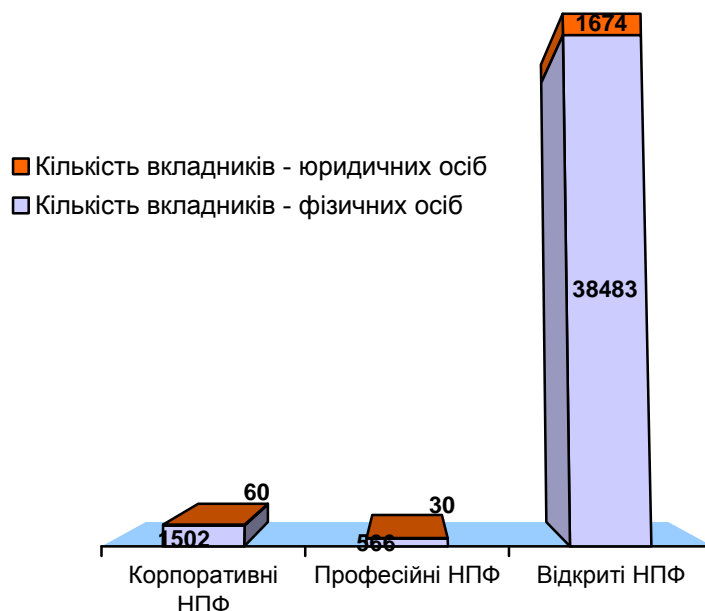

Рис.37. Кількість вкладників НПФ за видами НПФ станом на 31.12.07

Кількість учасників, на користь яких укладено пенсійні контракти вкладниками за видами НПФ, відображена на рис. 38. Одним вкладником корпоративних НПФ укладено пенсійні контракти в середньому на користь 61 учасника, вкладником професійних НПФ – на користь 482 учасників, вкладником відкритих НПФ – на користь 5 учасників.

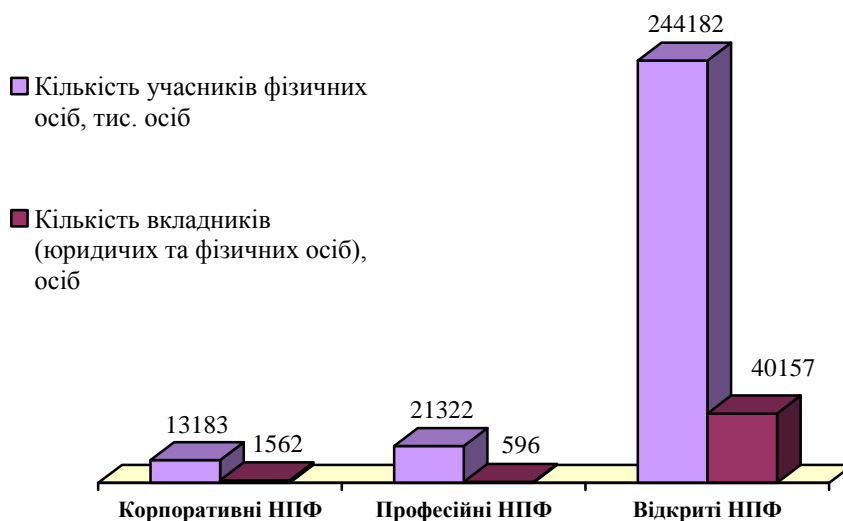

Рис.38. Кількість вкладників та учасників за видами НПФ станом на 31.12.07

Середній розмір внесків, сплачених протягом 2007 року вкладниками корпоративних НПФ на користь одного учасника, складає 2025,66 грн., вкладниками професійних НПФ – 999,84 грн., вкладниками відкритих НПФ – 297,95 грн. У більшості випадків ця сума частково сплачується за рахунок коштів роботодавця і частково - за рахунок самого учасника. На кінець 2007 року найбільше внесків було сплачено вкладникам відкритих пенсійних фондів (рис.39).

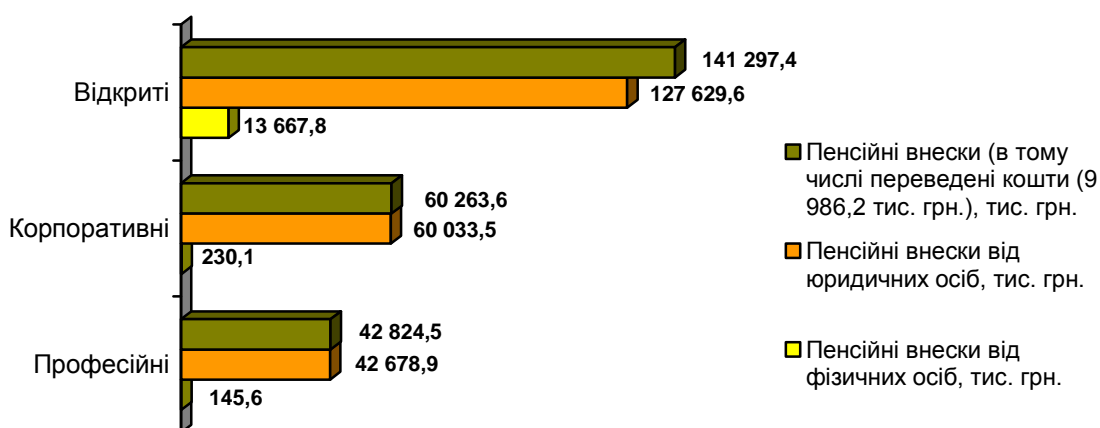

Рис.39. Пенсійні внески за видами НПФ станом на 31.12.07

Як і в попередні роки, серед учасників НПФ більшість склали особи віком від 40 до 55 років – 41,9% (2005 – 44,2%, 2006 - 43%). Разом з тим слід відзначити

зростання частки учасників НПФ віком до 25 років (15,1% проти 14% у 2006 році), що можна розцінювати як прояв підвищення довіри людей до перспективності системи недержавного пенсійного забезпечення.

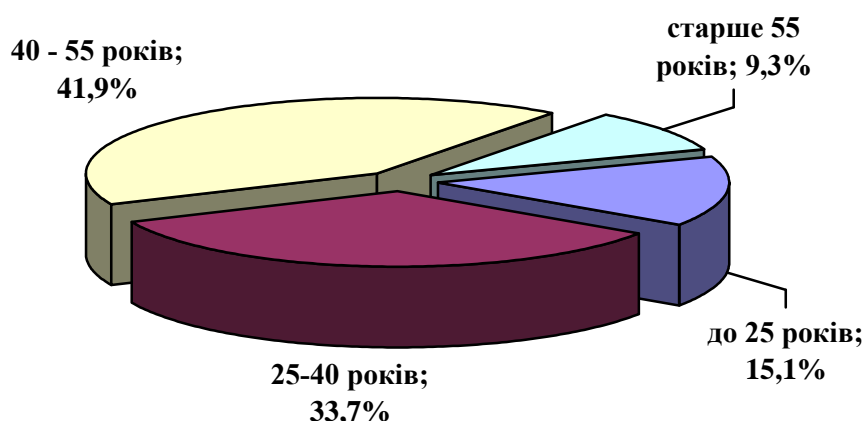

Рис.40. Розподіл учасників НПЗ за віковими групами

На рис.41 відображено співвідношення між кількістю учасників НПФ (в розрізі вікових груп) та середнім розміром накопичень на індивідуальних персоналізованих рахунках (ІПР) таких учасників.

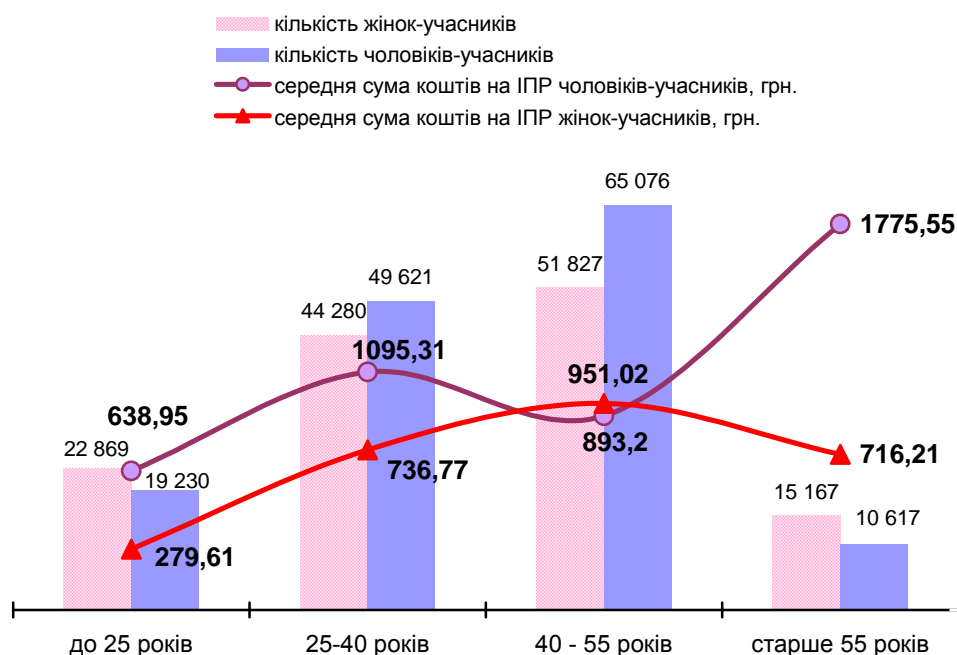

Рис.41. Кількість учасників за віковими групами та середні суми накопичень (грн.) на індивідуальних персоналізованих рахунках

Як видно з рисунка, у вікових групах від 25 до 40 років та від 40 до 55 років більшість складають чоловіки. В інших вікових групах навпаки: більшість – жінки.

Щодо середніх сум накопичень на ІПР учасників, то найбільша сума в

учасників-чоловіків у віковій групі старше 55 років (1775,55 грн.), у жінок – у віковій групі від 40 до 55 років (951,02 грн.)

Станом на 31.12.07 пенсійними фондами було сукупно *здійснено виплат* (одноразових та на визначений строк) *на суму 9 130,7 тис.грн. 5 477 особам*, тобто біля 2% учасників від загальної їх кількості отримали пенсійні виплати.

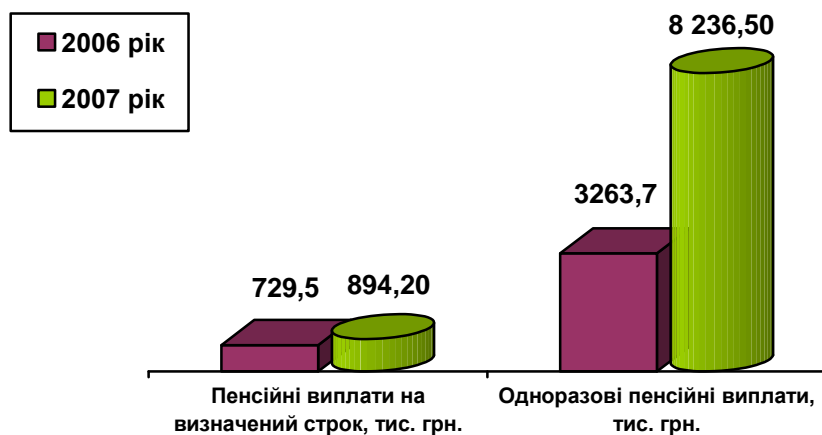

Рис. 42. Пенсійні виплати станом на 31.12.07

Загальна сума активів, сформованих пенсійними фондами станом на 31.12.07, становить *281 млн. грн.* Порівняно з 2006 роком активи НПФ зросли на 105,1 %, тобто у 2 рази (рис.43).

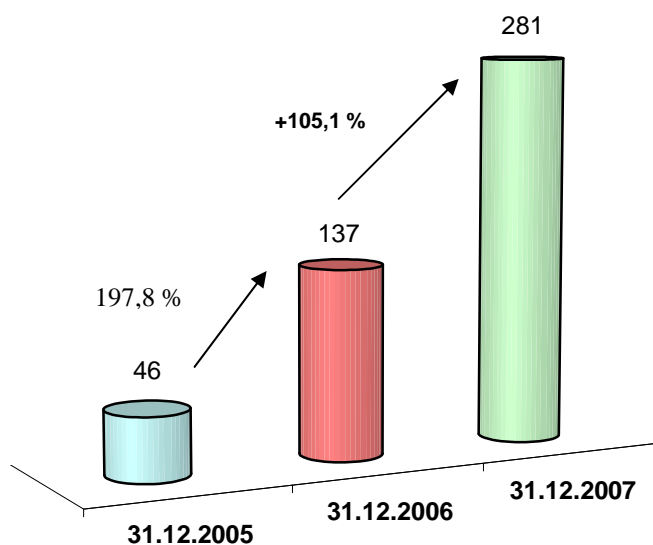

Рис.43. Активи НПФ у 2005-2007 рр.

Структура розміщення пенсійних активів за напрямками інвестування за результатами 2007 року суттєво не змінилась (рис.44).

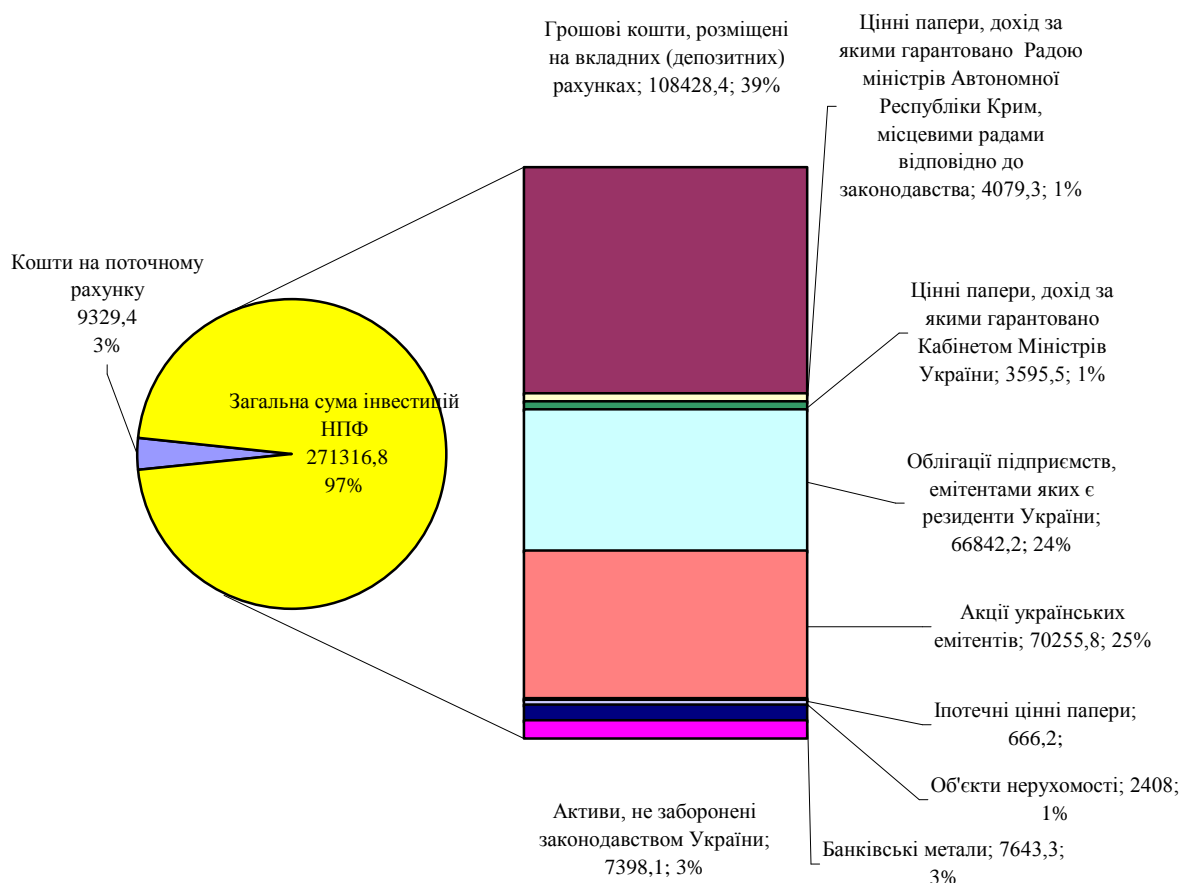

Рис.44. Структура пенсійних активів, інвестованих станом на 31.12.07, млн. грн.

Як видно з діаграми, переважаючими напрямками інвестування пенсійних активів залишаються депозити в банках (40% інвестованих активів), акції (26%) та облігації (25%) підприємств, які є резидентами України.

Основним фактором формування пенсійних активів у перші роки функціонування залишаються пенсійні внески, сплачені вкладниками до недержавних пенсійних фондів.

Метою інвестування пенсійних активів є насамперед збереження пенсійних заощаджень громадян. Стратегія інвестування недержавних пенсійних фондів є більш консервативною, ніж у інших фінансових установ. Це вимагає від управителів коштів вкладення пенсійних активів у більш стабільні види активів.

Сукупний дохід, отриманий від інвестування пенсійних активів станом на 31.12.07, склав 68 060,1 тис.грн. при сумі залучених внесків 234 399,3 тис.грн. Саме у 2007 році було залучено пенсійних внесків на суму 120 921,5 тис.грн., а сукупний дохід за цей же період становив 44 723,5 тис.грн.

Суттєвим фактором, що впливає на розмір інвестиційного доходу, є те, що розмір залучених пенсійних внесків поки що є незначним для забезпечення можливості здійснення диверсифікації пенсійних активів у найбільш доходні фінансові інструменти. Такі інструменти, як державні цінні папери, цінні папери місцевих рад, у зв'язку з низьким рівнем доходності поки що не мають широкого попиту як інструменти вкладення пенсійних коштів.

На кінець 2007 року витрати, відшкодовані за рахунок активів пенсійного фонду, склали 15 128,6 тис. грн., або 5,43% загальної суми активів пенсійних фондів. Основна частина витрат, що відшкодовується за рахунок пенсійних активів, припадає на оплату послуг адміністратора (7 880,6 тис. грн., або 52,1% від загальної суми витрат), включаючи оплату рекламних та агентських послуг, пов'язаних із функціонуванням пенсійного фонду, та витрат на оприлюднення інформації про його діяльність. При цьому середнє по НПФ значення тарифів на оплату послуг адміністратора складає 3,36% від пенсійних внесків, що на 2,64 процентних пункта менше граничних тарифів на оплату послуг адміністратора, визначених законодавством.

Витрати на сплату винагороди за надання послуг з управління активами пенсійного фонду становлять 6 019,9 тис. грн. (39,8% від загальної суми витрат).

Оплата послуг зберігача, який здійснює відповідальне зберігання активів пенсійного фонду – 444,2 тис. грн. (2,9% від загальної суми витрат).

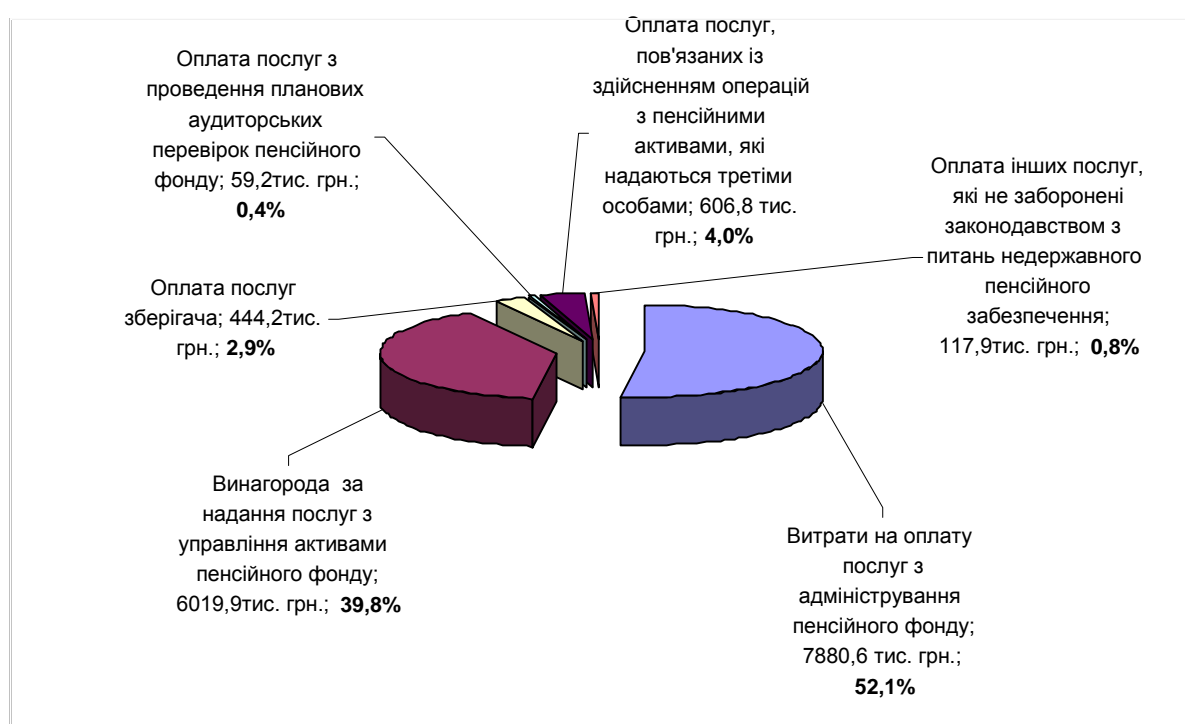

Рис.45. Структура витрат, відшкодованих за рахунок активів НПФ на 31.12.07

Крім того, до витрат, що були відшкодовані за рахунок активів пенсійних фондів, відноситься оплата послуг, пов'язаних із здійсненням операцій з пенсійними активами, які надаються третіми особами – 606,8 тис. грн. (4,0% від загальної суми витрат), оплату послуг з проведення планових аудиторських перевірок пенсійного фонду – 59,2 тис. грн. (0,4%), оплату інших послуг – 117,9 тис. грн. (0,8%).

Основні показники діяльності недержавних пенсійних фондів свідчать про стабільну роботу нових для суспільства фінансових інститутів, відсутність вагомих порушень з їх боку, що в свою чергу забезпечує поступове збільшення уваги до них з боку роботодавців та населення, подальший розвиток накопичуваної системи пенсійного забезпечення в Україні.

Основні показники діяльності недержавних пенсійних фондів у розрізі регіонів України наведено у таблиці, в додатку.

ДОДАТКИ ДО ЗВІТУ

Активи та резерви страхових компаній, що займаються страхуванням іншим, ніж страхування життя, у розрізі регіонів України

тис. грн.

Регіон*	Кількість компаній, що подали звітність	Активи по балансу	Сплачений статутний фонд	Власний капітал	Страхові резерви
Дніпропетровська обл.	23	2 225 360,9	443 937,5	1 746 426,3	586 124,7
Донецька обл.	22	2 345 148,7	536 104,5	1 678 699,8	684 698,0
Житомирська обл.	1	8 197,1	8 026,0	8 188,7	0
Запорізька обл.	12	816 129,5	114 154,9	639 387,2	135 391,7
Івано-Франківська обл.	4	1 943 330,1	152 750,0	628 097,8	22 511,6
м.Київ/Київська обл.	263	16 352 253,4	6 348 150,4	10 529 840,1	4 902 751,7
Луганська обл.	4	798 324,8	42 202,0	718 081,2	20 701,2
Львівська обл.	6	477 632,6	203 150,0	286 315,6	122 285,4
Миколаївська обл.	2	99 665,3	38 974,0	90 557,4	9 923,6
Одеська обл.	15	525 465,6	205 432,0	400 584,2	177 257,8
Полтавська обл.	5	380 947,1	58 800,0	237 856,5	66 757,9
Рівненська обл.	2	472 824,5	106 546,2	373 205,4	89 213,7
Сумська обл.	1	10 764,8	7 300,0	7 348,3	3 124,9
Тернопільська обл.	1	10 595,6	7 741,9	8 000,4	1,2
Харківська обл.	16	3 223 914,7	868 629,6	2 237 889,8	589 975,1
Черкаська обл.	1	7 813,4	7 661,5	7 432,9	381,7
Чернігівська обл.	2	30 863,0	18 800,3	28 658,1	2 047,5
АР Крим і м.Севастополь	7	126 565,5	87 682,1	115 219,5	17 404,1
РАЗОМ	387	29 855 796,5	9 256 042,9	19 741 789,2	7 430 551,8

* - не зареєстровано компаній (головних офісів) за наступними областями: Вінницька обл., Волинська обл., Закарпатська обл., Кіровоградська обл., Херсонська обл., Хмельницька обл., Чернівецька обл.

**Активи та резерви страхових компаній, що займаються страхуванням життя,
у розрізі регіонів України**

тис. грн.

Регіон*	Кількість компаній	Активи по балансу	Сплачений статутний фонд	Власний капітал	Страхові резерви
Дніпропетровська обл.	1	12 354,8	11 500,0	10 498,5	1 852,1
Донецька обл.	1	10 522,4	10 000,0	9 914,7	333
Запорізька обл.	2	23 338,7	22 355,5	22 850,7	112,6
м.Київ/Київська обл.	50	1 853 327,4	999 509,9	893 905,6	930 037,1
Миколаївська обл.	1	25 241,3	18 900,0	20 620,6	2 653,7
Одеська обл.	2	37 780,6	24 840,0	29 383,2	8 597,1
Рівненська обл.	1	15 481,0	14 704,0	14 505,9	970,1
Тернопільська обл.	1	20 410,1	11 000,0	12 417,9	7 895,4
Харківська обл.	5	349 325,0	253 619,0	304 877,4	40 278,6
АР Крим і м.Севастополь	1	9874,2	11 100,0	9 870,3	0
РАЗОМ	65	2 357 655,5	1 377 528,4	1 328 844,8	992 729,7

* - не зареєстровано компаній (головних офісів) за наступними областями: Вінницька обл., Волинська обл., Житомирська обл., Закарпатська обл., Івано-Франківська обл., Кіровоградська обл., Луганська обл., Львівська обл., Полтавська обл., Сумська обл., Херсонська обл., Хмельницька обл., Черкаська обл., Чернівецька обл., Чернігівська обл.

**Основні показники діяльності страхових компаній, що займаються страхуванням іншим, ніж страхування життя,
у розрізі регіонів України**

(тис. грн.)

Регіон*	Валові страхових платежів (премій, внесків)	Від перестраховальників, із них:	від перестраховальників-нерезидентів	Частки страхових платежів (премій, внесків), належні перестраховикам	у тому числі перестраховикам-нерезидентам	Страхові виплати та страхові відшкодування	Рівень виплат, %
Дніпропетровська обл.	1 814 133,4	432 401,5	45	915 901,5	10 772,6	150 646,9	8,30%
Донецька обл.	1 540 231,9	879 094,5	3 543,6	688 589,8	20 362,0	191 261,6	12,42%
Житомирська обл.	0	0	0	0	0	0	0,00%
Запорізька обл.	309 718,3	28 293,2	0	142 958,1	1 222,0	56 869,6	18,36%
Івано-Франківська обл.	55 427,0	1 445,7	0	3 221,5	32,6	1 369,8	2,47%
м.Київ/Київська обл.	10 376 853,9	1 617 568,3	32 365,4	3 328 965,8	659 347,1	2 849 321,2	27,46%
Луганська обл.	72 217,6	8 664,2	0	25 106,4	0	48 029,7	66,51%
Львівська обл.	322 244,6	10 581,1	1 641,7	64 467,3	18 141,0	107 468,9	33,35%
Миколаївська обл.	44 988,7	639,7	0	3 682,1	0	19 584,0	43,53%
Одеська обл.	439 327,6	60 468,4	474,3	280 600,2	8 320,0	48 335,4	11,00%
Полтавська обл.	144 672,9	5 761,9	0	45 353,0	427,6	22 123,2	15,29%
Рівненська обл.	379 156,2	245 369,1	4 894,2	4 798,2	4 798,2	378 166,6	99,74%
Сумська обл.	6 385,9	1 013,3	0	596,8	0	425,3	6,66%
Тернопільська обл.	254,7	0	0	147,1	0	599,3	0,00%
Харківська обл.	1 690 385,1	1 304 996,2	69 227,2	869 766,7	3 975,5	335 233,7	19,83%
Черкаська обл.	865,3	0	0	28,5	0	12,3	1,42%
Чернігівська обл.	5 278,0	614,0	0	719,1	0	351,7	6,66%
АР Крим і м.Севастополь	43 325,0	3 169,1	0	21 311,0	475,1	3 152,2	7,28%
РАЗОМ	17 245 466,1	4 600 080,2	112 191,4	6 396 213,1	727 873,7	4 212 951,4	24,43%

* - не зареєстровано компаній (головних офісів) за наступними областями: Вінницька обл., Волинська обл., Закарпатська обл., Кіровоградська обл., Херсонська обл., Хмельницька обл., Чернівецька обл.

**Основні показники діяльності страхових компаній, що займаються страхуванням життя,
у розрізі регіонів України**

(тис. грн.)

Регіон*	Валові страхових платежів (премій, внесків)	від перестраховальників	Частки страхових платежів (премій, внесків), що сплачуються перестраховикам	у тому числі перестраховикам – нерезидентам	Резерви із страхування життя на кінець звітного періоду	Страхові виплати, тис. грн.	Рівень виплат, %
Дніпропетровська обл.	275,7	0	0	0	2 025,3	29,2	10,59%
Донецька обл.	320,3	0	0	0	430,7	63,1	19,70%
Запорізька обл.	1 708,8	25,0	0	0	112,6	2 509,3	146,85%
м.Київ/Київська обл.	745 478,2	159,8	40 298,7	40 296,6	938 405,5	19 005,3	2,55%
Миколаївська обл.	0	0	0	0	3,1	1	0,00%
Одеська обл.	5 744,8	0	567,1	567,1	8 597,1	30,6	0,53%
Рівненська обл.	1 571,6	0	313,1	154,8	970,1	5,5	0,35%
Тернопільська обл.	3 791,4	0	410,8	410,8	0	599,3	15,81%
Харківська обл.	24 971,8	295,4	507,4	212,0	40 278,6	1 723,7	6,90%
Черкаська обл.	0	0	0	0	128,4**	0	0,00%
АР Крим і м.Севастополь	0	0	0	0	368,7	0	0,00%
РАЗОМ	783 862,6	480,2	42 097,1	41 641,3	991 320,9	23 967,0	3,06%

* - не зареєстровано компаній (головних офісів) за наступними областями: Вінницька обл., Волинська обл., Житомирська обл., Закарпатська обл., Івано-Франківська обл., Кіровоградська обл., Луганська обл., Львівська обл., Полтавська обл., Сумська обл., Херсонська обл., Хмельницька обл., Черкаська обл., Чернівецька обл., Чернігівська обл.

** - залишки сформованих резервів зі страхування життя за колишніми зобов'язаннями у компанії, яка здійснює страхування видів інших, ніж страхування життя

Основні показники діяльності недержавних пенсійних фондів, у розрізі регіонів України

Регіон*	Кількість НПФ	Загальна сума активів, тис. грн.	Пенсійні внески, тис. грн.	Кількість вкладників - фізичних осіб	Кількість вкладників - юридичних осіб	Кількість учасників НПФ, осіб
АР Крим/м.Севастополь	1	6 461,5	4 632,5	1 345	2	3 639
Дніпропетровська обл.	10	3 088,9	2 969,6	652	47	31 331
Донецька обл.	5	34 362,9	35 489,2	200	89	7 048
Запорізька обл.	1	0	0	0	0	0
Івано-Франківська обл.	4	1 675,0	1 258,2	932	43	3 607
м. Київ/Київська обл.	64	229 548,8	187 050,6	37 369	1 499	229 896
Львівська обл.	4	2 915,9	2 579,3	26	61	2 408
Одеська обл.	1	8,6	8,4	0	0	3
Сумська обл.	1	0	0	0	0	0
Харківська обл.	4	407,9	411,5	24	23	739
Херсонська обл.	1	0,0	0,0	3	0	16
В цілому по Україні	96	278 469,5	234 399,3	40 551	1 764	278 687

* - не зареєстровано компаній (головних офісів) за наступними областями: Вінницька обл., Волинська обл., Житомирська обл., Закарпатська обл., Кіровоградська обл., Луганська обл., Миколаївська обл., Полтавська обл., Рівненська обл., Тернопільська обл., Хмельницька обл., Черкаська обл., Чернівецька обл., Чернігівська обл.

Основні показники діяльності фінансових компаній, у розрізі регіонів (вартість укладених договорів за 2007 рік, тис.грн.

Регіон*	Кількість фінансових компаній	діяльність з обміну валют	залучення фінансових активів фізичних осіб із зобов'язанням щодо їх наступного повернення	залучення фінансових активів юридичних осіб із зобов'язанням щодо їх наступного повернення	надання гарантій	надання позик	надання порук (поручительств)	надання фінансових кредитів за рахунок власних коштів	переказ грошових коштів	факторинг	фінансовий лізинг
АР Крим	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Вінницька обл.	2	0	140 279,4	2 963,3	0	0	0	0	0	0	0
Дніпропетровська обл.	8	0	96 978,0	0	2 587,4	0	0	4 431,7	0	0	0
Донецька обл.	8	0	138 641,8	515,4	0	640,0	0	13 886,0	0	0	0
Житомирська обл.	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Запорізька обл.	1	0	0	0	0	0	0	0	31 010,2	0	0
Івано-Франківська обл.	2	0	4 405,2	0	0	0	0	0	0	0	0
м.Київ	105	9 140 089,0	4 100 059,1	749 122,0	6 051,1	70 295,0	1 092,8	145 239,3	1 395 150,0	472 595,8	12 170,4
Київська обл.	8	0	284 045,6	4 971,3	0	0	0	0	0	511,9	0
Луганська обл.	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Львівська обл.	4	0	102 843,0	0	0	0	0	0	0	0	0
Миколаївська обл.	1	0	11 068,8	0	0	0	0	0	0	0	0
Одеська обл.	9	0	227 143,4	33 257,0	104,2	548,0	0	650,0	0	12 126,0	0
Полтавська обл.	1	0	75 906,4	3 538,2	0	0	0	0	0	0	0
м.Севастополь	1	0	3 834,5	0	0	0	0	0	0	0	0
Сумська обл.	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Тернопільська обл.	1	0	18 064,5	0	0	0	0	0	0	0	0
Харківська обл.	8	0	195 469,3	172 817,5	0	764,0	2 783,0	8 078,0	0	0	0
Хмельницька обл.	4	0	201 438,1	7 204,4	0	0	0	0	0	0	0
В цілому по Україні	170	9 140 089,0	5 600 177,1	974 389,1	8 742,7	72 247,0	3 875,8	172 285,0	1 426 160,2	485 233,7	12 170,4

* - не зареєстровано компаній (головних офісів) за наступними областями: Волинська обл., Закарпатська обл., Кіровоградська обл., Рівненська обл., Херсонська обл., Черкаська обл., Чернівецька обл., Чернігівська обл.

Основні показники діяльності кредитних спілок, у розрізі регіонів України

Регіон	Кількість КС	Кредити, надані членам кредитної спілки, тис.грн. (залишок на кінець періоду)	Активи, тис.грн. (на кінець періоду)	Внески (вклади) на депозитних рахунках членів кредитних спілок, тис.грн. (залишок на кінець періоду)	Капітал, тис.грн. (на кінець періоду)	Кількість членів кредитної спілки, осіб (на кінець періоду)	Кількість членів кредитної спілки, які мають внески (вклади) на депозитних рахунках, осіб (на кінець періоду)	Кількість членів кредитної спілки, які мають заборгованість за кредитами, осіб (на кінець періоду)
АР Крим	25	91 303,9	100 761,2	74 964,5	22 148,7	14 373	4 125	4 438
Вінницька обл.	17	81 246,2	114 920,2	67 780,2	44 040,6	39 104	2 851	21 226
Волинська обл.	19	84 323,9	129 452,5	115 796,2	11 575,4	10 794	2 247	3 184
Дніпропетровська обл.	35	64 699,9	71 938,3	39 531,6	23 126,4	46 530	1 833	12 418
Донецька обл.	62	279 289,4	338 968,9	262 227,7	61 252,0	333 238	16 916	68 856
Житомирська обл.	7	20 973,0	24 377,5	17 110,0	6 186,7	24 172	1121	5 542
Закарпатська обл.	23	130 894,1	143 048,4	105 145,1	29 339,4	96 068	9 756	31 292
Запорізька обл.	33	120 273,0	143 157,6	97 177,8	30 964,5	72 272	5 027	17 577
Івано-Франківська обл.	27	67 083,3	70 684,1	50 284,5	15 210,2	65 275	4 943	21 032
Кіровоградська обл.	19	35 107,5	36 866,7	25 172,5	10 015,9	12 969	1 802	5 711
м.Київ	94	740 359,4	851 413,6	437 964,5	358 520,5	351 610	14 157	89 471
Київська обл.	17	28 312,4	31 196,4	18 316,5	7 821,1	21 383	801	7 224
Луганська обл.	53	148 620,1	169 681,0	118 086,4	37 550,0	103 676	8 242	33 266
Львівська обл.	36	195 464,3	225 009,0	145 308,1	71 645,6	169 295	8 178	49 397
Миколаївська обл.	14	54 253,3	59 046,3	45 194,3	10 906,7	38 515	2 620	8 722
Одеська обл.	47	1 380 408,5	1 537 052,9	972 815,2	524 313,5	510 095	122 307	31 413
Полтавська обл.	23	73 926,0	87894,4	57384,5	24924,5	41 816	4 158	9 115
Рівненська обл.	12	18 475,9	20 395,7	14 337,5	2 809,0	11 226	886	4 000
м.Севастополь	17	53 382,1	59 239,2	34 364,3	21 662,6	20 777	1 504	4 939
Сумська обл.	12	12 321,4	13 677,9	7 033,5	5 798,5	12 720	536	4 139
Тернопільська обл.	28	79 252,2	86 613,1	68 256,4	12 316,7	75 179	4 331	27 794
Харківська обл.	38	213 740,4	390 201,2	280 562,3	100 271,2	78 289	5 399	22 535
Херсонська обл.	15	59 436,3	62 607,0	49 347,7	9 253,9	28 252	2 605	9 241
Хмельницька обл.	22	53 854,3	59 086,0	44 832,1	11 100,1	51 130	2 504	19 902
Черкаська обл.	51	310 464,4	308 873,2	228 144,1	61 170,7	96 535	12 506	28 711
Чернівецька обл.	17	59 037,2	62 511,3	28 632,9	25 361,2	19 182	1 240	6 176
Чернігівська обл.	22	55 774,8	61 948,7	45 429,9	12 259,7	47 139	2 689	14 203
В цілому по Україні	785	4 512 277,0	5 260 622,3	3 451 200,3	1 551 545,3	2 391 614	245 284	561 524